

BUCUREȘTIUL

LITERAR ȘI ARTISTIC

Revistă fondată la 1 octombrie 2011 de Coman Șova și Florentin Popescu
Apare lunar • Anul III, nr. 5 (20), mai 2013

Hristos a Înviat!

Icoană - Învierea Domnului

Editorial

Ineditele, într-o revistă

Pe cine mai interesează astăzi textele inedite ale unui scriitor când lumea literară e atât de bulversată și când s-a ajuns să fie contestate până și cele mai mari nume ale literaturii noastre? De ce ar mai interesa pe cineva ineditele, de vreme ce chiar operele cunoscute și arhicunoscute ale unor mari scriitori contemporani sunt puse la stâlpul infamiei pe motive de neconcordanță între biografia semnatarilor și mentalitățile de azi? m-a întrebat mai deunăzi un ins realment derutat de ceea ce se întâmplă la noi și de ce i-a fost/îi este dat să citească prin gazete ori să audă pe la nu știu ce post de televiziune.

Și ca să-mi conving partenerul de dialog că se află într-o stare total nedorită, de îndoieli și întrebări legate de destinul literaturii noastre și de soarta celor care o slujesc astăzi de pe multiple poziții (fie ca autori, fie ca redactori de reviste și editori, fie ca angajați ai unor instituții care prin statutul lor au sarcina de a conserva valorile naționale (arhive, biblioteci, muzee, ș.a.) a trebuit să-i țin o adevărată pledoarie privind cunoașterea vieții și operei celor care au îmbogățit / îmbogățesc tezaurul de valori culturale românești - fapt cu atât mai meritoriu cu cât globalizarea conține în ea, în germene, un posibil risc al deznaționalizării, al ștergerii particularităților unui popor.

Un text inedit - fie el operă sau fragment de operă beletristică, de critică literară, eseu etc., fie un document (scrisoare, fotografie adnotată ș.a.) reprezintă pentru istoricul și criticul literar aur curat, fiindcă din astfel de mărturii necunoscute, pot fi reconstituite, ori completate, falii de biografii, se pot stabili geneza și apariția unor opere, se poate pătrunde în atelierul de creație al unui autor, în fine se pot înțelege mai lesne atmosfera și ideile unei epoci sau perioade literare, putându-se stabili locul și importanța autorului respectiv în marea panoramă a istoriei culturale.

Până în urmă cu vreo douăzeci și cinci de ani a existat o editură - "Minerva" care avea nobilul rost de a tipări mai ales textele inedite ale unor scriitori, însoțite, se înțelege, de aparatul critic corespunzător. Tot pe atunci (dar și mai târziu, cu sincope și adesea greutăți insurmontabile, a existat și o revistă specializată e Muzeului Literaturii Române - "Manuscriptura", cu aceleași nobile obiective. Deși mai apare și azi, publicația respectivă este încă departe de a fi epuizat mapele și bogatul fond documentar existent la instituția amintită și care se înțelege, așteaptă și el să vadă lumina tiparului.

Astăzi revistele care mai publică texte și documente literare inedite au ajuns un fel de "rara avis". Și nu pentru că n-ar mai avea ce să tipărească (Slavă Domnului!, pretutindeni în țară se mai găsesc texte inedite și chiar și persoane dispuse să le dea publicității!), ci pentru simplul fapt că e mult mai simplu și mai comod să publici recenzii și diverse alte texte (cu ideea preconcepută că ar avea priză la public) decât să te apleci cu acribie, înțelegere și nu în ultimul rând cu o mare responsabilitate asupra unor texte scriitoricești necunoscute. Dacă o faci nici nu știi la ce riscuri te expui, începând de la credibilitatea acelor texte și până la verificarea "ineditului" lor - ceea ce presupune investigarea unor arhive, biblioteci, certificarea de către specialiști ș.a.

Și totuși ce revelații ne-au dat/ne dau uneori ineditele! Să ne gândim numai ce surprize am avut atunci când au apărut *Sonetele închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginată* de V. Voiculescu Jurnalul: lui Gala Galaction sau cel al lui Mihail Sebastian, ori mai de curând *Viața unui om singur*, carte semnată de Adrian Marino. Și alte exemplele care ar putea umple ușor o întreagă pagină de titluri, chiar și așa citate din memorie...

Dar ineditele dintr-o revistă? Locul și rolul lor în completarea unei opere și al unei biografii sunt ușor de bănuț. Și în bună pot se poate deduce și din cele scrise mai sus.

În context ineditele vizând viața și creația unor scriitori ca Marin Preda, Nicolae Labiș și Magda Isanos - texte pe care ni le-au pus la dispoziție cu generozitate d-na Elisabeta Isanos și d-nii Ion Dodu Bălan și Stan V. Cristea și (pe care le publicăm începând cu acest număr al revistei noastre) ni se pare a fi nu numai interesante, ci și binevenite. Cine știe, poate că apariția lor va trezi nu numai interesul unor critici, istorici literari și cititori, ci și pe cel al altor deținători de documente inedite, determinându-i, în cele din urmă, să urmeze exemplul donatorilor de azi. Până atunci, însă, să ne bucurăm cu toții de ceea ce ni s-a oferit. Vedem în asta, pe lângă altele și o dovadă că revista noastră se bucură de o încredere din ce în ce mai mare din partea celor cu care colaborăm și, în genere a tuturor cititorilor. Le mulțumim, oriunde s-ar afla!

Florentin Popescu

www.bucurestiul-literar.ro

Don Pillat

Înălțarea

Pe miriști cer de toamnă a năvălit în vară
Lumina lasă aur pe coarnele de plug,
Pe boii suri ca praful, pe fierul de pe jug,
Pe brazdele de umbră din care, albă, zboară

O brazdă plutitoare, purtând amurg în cioc
Cătunele piliate sub dealuri de sineală...
Plugarul stă cu talpa înfiptă-n îndoială:
Comoară e? căci vede o limbă ca de foc

Sporindu-și jărăgaiul pe țarini, și albastre
Suind precum se suie din hornuri, iarna, fum.
Cădelnițară crinii cățuie de parfum
Și s-a deschis în cercuri, prin nori de-argint, fereastră

Și zugrăviți ca-n lemnul din vechi troițe, iată
Pe Duhul Sfânt, pe Tatăl, pe Fiul - câte trei,
Și iată pe Măria urcându-se la Ei,
Pe scara unei raze ca dânsa de curată.

Țăranu-și face cruce cu dreapta și se-nchină
Smerit cum se cuvine icoanelor. Apoi
Pornește brazdă dreaptă c-un plug cu patru boi,
Pe când ușor se pierde Măria în lumină.

În celelalte pagini:

Ion Acsan: *"De filologia clasică mă simțeam atras ca și de Școala de Literatură..."* (4)

Inedit: *Magda Isanos* (8)

Retrospective literare: *Debutanții Generației '60, recitiți după 50 de ani* (10-11)

La zi: *"Auri-m-aș voce într-un clopot sfânt"* (evocare *Dumitru Pricop*) (14)

Pascal Bruckner din nou în România (14)

Cărți, reviste, alte publicații (16)

Eveniment cultural: *"Cinci veacuri din istoria cântecului popular românesc 1540-2011"*, antologie de *Alexandru Mica* (17)

Regizorul Dan Pița, într-o monografie

Celebrul regizor de film Dan Pița, autorul unor nu mai puțin celebre filme care au fascinat publicul (între care *Nunta de piatră*, *Duhul aurului*, *Filip cel Bun*, *Tănase Scatiu*, *Bietul*

Ioanide, *Faleză de nisip* ș.a.) a fost recent sărbătorit la Cinemateca Union din București, cu prilejul apariției volumului monografic *Dan Pița, Arta privirii*, semnat de scriitorul Titus Vișeu. Lansată cu acest prilej, cartea amintită a reușit să stârnească interesul a numeroși cinești, publiciști, alți oameni de cultură. Despre volum - un veritabil album de artă, în care sunt prezentate, prin text și imagine, principalele momente biografice și profesionale ale lui Dan Pița au vorbit Ion Brad, Călin Căliman, Magda Mihăilescu, Nicolae Cabel, Titus Vișeu, Dan Pița, Marian Tuțui și Silvia Kerim. Momentul lansării lucrării a fost prefațat cu câteva secvențe din filmul *Kira Kiralina*, pe care regizorul îl are în pregătire după un scenariu inspirat de romanul omonim al lui Panait Istrati. (F.P.)

Cenaclul "Mihai Eminescu" de la New York

La 12 aprilie a.c., la restaurantul „Bucharest” din New York (Queens Boulevard), în organizarea Cenaclului Literar „Mihai Eminescu” și a revistei „Lumina Lină” din New York (director Theodor Damian; redactor-șef adjunct M.N. Rusu), a avut loc lansarea volumului „Les Revues Littéraires de L'Exile Roumain Luceafărul, Paris (1948-1949). Une Restitution”. Volumul, de Mihaela Albu (Craiova) și Dan Anghelescu (București), apărut și lansat în România, a fost tradus în limba franceză și publicat de Editura Institutului Cultural Român pentru „Salon du livre”.

Totodată, s-a lansat și numărul 9 al revistei „Carmina Balcanica” (director Dan Anghelescu; redactor-șef, Mihaela Albu), număr dedicat culturii aromânilor. Au vorbit Theodor Damian, Valentina Ciaprazi, Mariana Terra, Silvia Burdea, Dima Lascu și Mihaela Albu.

Mihaela Albu

Cetățenii de Onoare ai Buzăului, premiați de Primăria Municipiului

Într-o ceremonie care are loc anual la Primăria Municipiului Buzău, Cetățenii de Onoare ai acestui municipiu au fost, la 18 aprilie, premiați de către primarul și Consiliul local. Cu această ocazie, acestora le-a fost înmănată Placheta Municipiului Buzău, realizată manual din ceramică de Buzău și rășini speciale, aurite și finisate cu substanțe Eco de către Aelenei Emanoil. Placheta, de format A4, constă într-un suport de lemn pe care au fost montate stemele orașului și județului Buzău, care încadrează o mică machetă a Palatului Comunal, reședința Primăriei, toate în relief. „Deținătorul acestei plachete - se spune în textul Distincției de Onoare ce însoțește placheta - se bucură de neprețuita apreciere a comunității și autorităților buzoiene, în numele cărora este conferită și semnată de către șeful administrației municipale”. Placheta poartă autograful d-lui Dr. Ing. Constantin Boșcodeală, primarul Buzăului, aflat acum la al treilea mandat și care este unanim recunoscut ca un mare sprijinitor al valorilor științifice, culturale și sportive locale. La ora actuală, Buzăul are un număr de 60 de Cetățeni de Onoare din toate domeniile vieții sociale:

scriitori, oameni de știință, sportivi, ingineri, profesori, manageri și alte personalități care s-au remarcat de-a lungul timpului prin realizări de excepție. Printre aceștia se numără și colaboratorii revistei noastre: Gheorghe Ciobanu, Radu Cârnci, Dumitru Ion Dincă, Gheorghe Istratie, Al. Oproescu, Florentin Popescu, Nicolae Cabel, Bucur Chiriac, Marin Ifrim, Passionaria Stoicescu, Silviu Neguț, Mihai Sălcuțan, Viorel Frîncu. (F.P.)

Primăvară cu poeți

Festivalul “Primăvara poeziei”, ediția a VII-a s-a desfășurat la Buzău sub semnul celor doi mari poeți români - Ion Caraion, de la a cărei naștere se împlinesc, la 24 mai, 90 de ani, și Nichita Stănescu. Despre aceștia au vorbit: Sorin Burlacu, directorul bibliotecii, și scriitorii Emil Niculescu și Marius Râpeanu.

În cea de a doua parte a manifestării, a avut loc un recital de poezie în lectura autorilor și festivitatea de premiere a celor mai bune cărți de versuri ale poeziei buzoieni editate în județul Buzău.

Juriul, format din poezii Lucian Mănăilescu și Emil Niculescu, a decis, după lectura a nu mai puțin de 28 de volume de

O fundație care își onorează statutul

De curând Muzeul de Istorie al Municipiului București a fost gazda unei interesante manifestări: Comemorarea a 120 de ani de la nașterea lui Titus Stoika, inginer și jurist care și-a înscris numele printre cei mai înflăcărați patrioți romani și care a lăsat în urmă o operă pilduitoare pentru urmași. Comemorarea a fost organizată de către Fundația culturală și istorică Stoika, cea care și-a propus promovarea valorilor patrimoniale ale țării prin editarea unor volume în care să fie tipărite documente și scrieri ale unor cărturari, îndeosebi ale fraților Titus T. Stoika și Constantin T. Stoika, de la care au rămas manuscrise valoroase, autorii lor remarcându-se, între altele, și prin patriotismul dovedit în timpul primului război mondial. Printre cei care au participat, au vorbit la manifestare ori au recitat din scrierile celor comemorați s-au aflat: Adela Mărculescu, Eusebiu Ștefănescu, Ion Arcudeanu, Marian Dumitru, Doina Ghițescu, Geo Călugăru (autorul unei monografii a fraților Stoika). (F.P.)

O editură de anvergură europeană

În ultimii ani Editura Tipo Moldova S.A. din Iași s-a remarcat prin perseverența cu care tipărește autori români contemporani în volume de o înaltă ținută editorială și tipografică. În colecțiile acesteia (*Poezie contemporană*, *Eseu și publicistică*, *Proză*, *Teatru*, *Artă*) au apărut numeroase nume ale unor autori de azi. Astfel, numai în col. *Poezie contemporană* au fost tipăriți peste 250 de autori, numeroși alții așteptând să-și vadă și ei creațiile ieșite de sub tipar.

De curând amintita editură a publicat și primul din cele trei volume intitulate *Poezie română contemporană*, în patru limbi (română, franceză, engleză și germană) și o cuprinzătoare sinteză *Literatura română contemporană. Poezia și Proza*, sub semnătura lui Ioan Holban. Cele două masive cărți precum și alte apariții recente au fost prezentate pe 15 aprilie a.c. la Biblioteca Metropolitană din București. Despre realizările editurii ieșene au vorbit: Aurel Ștefanachi, directorul „Tipo Moldova”, D. R. Popescu, Ioan Holban, Nicolae Iliescu, noul director al instituției gazdă. Potrivit spuselor d-lui Aurel Ștefanachi, amintita antologie va fi lansată și în alte țări ale Uniunii Europene în ideea de a demonstra că în România se scrie literatură de valoare, care merită și trebuie să fie cunoscută și dincolo de granițele țării. (F.P.)

versuri, înscrise în concurs, laureații la cele trei secțiuni: Membrii U.S.R.: Nicolai Tăicuțu, „Poeme râmnicene”, Ed. Editgraph, Buzău; Nemembri U.S.R.: Laurențiu Belizan, „Onirogame”, Ed. Editgraph, Buzău; Debutanți: Genovel-Florentin Frățilă, „Picuri de rouă”, Ed. Rafet, Rm. Sărat.

Printre participanții la festival s-a numărat și Tony Șeicărescu, actualul solist al formației „Iris”, care în cuvântul său, a spus: „Nici nu știți cât de mult vă învidiez. Sunteți norocoși că aveți posibilitatea să vă întâlniți și să vă prezentați creația, să vorbiți despre poezie și să depănați amintiri. Nu știu în câte locuri din țară mai există așa ceva”.

Viorel Frîncu

Istorie literară în imagini

Redacția revistei *Luceafărul* din anii '63-'68, jos: Ion Gheorghe și M.N. Rusu. Sus, de la stânga la dreapta: Mihai Negulescu, Ion Dudu Bălan, Gica Iuteș, Eugen Barbu, Dinu Săraru, Marin Sorescu, Nicolae Stoian, Al. Oprea, Mihai Stoian, Vera Popescu (secretară de redacție, sora lui Victor Tulbure), Marin Bucur, în biroul redactorului șef Eugen Barbu

Poetul Ion Gheorghe, prin anii 1968-1969, la Pârscov (Buzău), convingând un interlocutor nevăzut în fotografie despre valoarea și perenitatea operei lui V. Voiculescu

Ion Haineș, Ion Dodu Bălan, Petre Ghelmez și Vasile Poenaru prin anii '70 în redacția revistei *Tribuna României*, condusă pe atunci de poetul Petre Ghelmez

**Pr. Prof. Dr.
Theodor Damian**

Învierea Domnului ca drumul Samariteanului

Veniți binecuvântații Părintelui Meu și moșteniți Împărăția care v-a fost gătită vouă de la facerea lumii (Matei 25, 34)

Călătorul, drumul și ținta sunt legate între ele indestructibil, fiecare din cele trei dând sens, rost și menire celorlalte două. Cu alte cuvinte caracterul perihoretic, de întrepătrundere a elementelor acestei relații îl întărește pe fiecare și-l transformă în sursă de întărire pentru celelalte.

Această relație dintre călător, drum și țintă este implicită, în mod vizibil, în Învierea Domnului, dacă o înțelegem din perspectiva pildei samariteanului milostiv (Luca 10, 25-37).

Așa cum în pildă este vorba de un călător, samariteanul, de un drum, cel de la Ierusalim la Ierihon, și de țintă (samariteanul plecase la drum, desigur, cu un scop precis), la fel Învierea Domnului implică un călător, pe Mântuitorul Hristos, un drum, cel de la cer la pământ, și de la pământ la cer, și o țintă, un scop precis, mântuirea lumii.

Lumea în care Mântuitorul a venit nu era decât un drum al Ierihonului, plin de tâlhari, unde a trăi înseamnă a risca, unde aripa necruțătoare a morții întuneca bucuria și speranța vieții. Oamenii locuiau, „în latura și în umbra morții”, cum zice proorocul (Isaia, 9, 1).

Spre deosebire de samariteanul care a plecat spre ținta lui neștiind ce se va întâmpla pe cale și neplănuind nimic în acest sens, în cazul călătoriei Fiului lui Dumnezeu de la cer la pământ, Dumnezeu vede căderea omului „între tâlhari”, asuprirea sa de către forțele răului, și plănuiește, din iubire, o intervenție decisivă, salutară: nașterea, moartea și învierea Fiului Său întrupat pentru mântuirea lumii.

Drumului samariteanului până la victima tâlharilor îi corespunde „drumul” Fiului lui Dumnezeu până la om; partea a doua a drumului samariteanului, aceea de la cel rănit spre unde a va fi mers el (nu ni se spune unde și pentru ce), e ca o taină, ca o dimensiune metafizică a înseși călătoriei, și acesteia îi corespunde dimensiunea metafizică a „călătoriei” divine și în același timp a vieții omului, adică așezarea lumii cu fața spre Împărăția lui Dumnezeu și avansarea ei în această direcție.

Mai precis, după lucrurile concrete întâmplate în planul fizic al existenței umane: răstignirea lui Iisus, moartea și învierea, urmează partea metafizică, orientarea prin Înviere, a omului spre Împărăție și avansul spre ea, călăuzit fiind de însuși Domnul, în Biserica Sa și cu ajutorul Sf. Taine.

E firesc ca această a doua parte să se realizeze într-un mod mai puțin vizibil, ca în cazul părții a doua a drumului samariteanului despre care știm că a existat, dar despre care, altfel, nu știm nimic.

Aici, în cazul Mântuitorului și al dimensiunii metafizice a părții a doua a drumului, partea de după cruce, moarte și înviere, se observă și un transfer al calității de călător de la Sine la om. Iisus, prin înviere, a pus pe om cu fața spre Împărăție, dar de acum omul este cel ce trebuie să călătorească spre țintă, dând curs chemării mult așteptate: „Veniți binecuvântații Părintelui Meu și moșteniți Împărăția care v-a fost gătită vouă de la facerea lumii” (Matei 25, 34).

Samariteanul l-a dus pe rănit la o casă de oaspeți, ni se spune (Luca 10, 34) și a rugat gazda să aibă grijă de el până ce binefăcătorul anonim se va întoarce și va plăti tot ce va mai fi nevoie.

Deci, samariteanul a plecat dar grija pentru rănit a rămas în inima lui, fiind apoi concretizată în achitarea cheltuielilor la retur, evident, totul din dragoste umană și milă. Același lucru se regăsește și în cazul Mântuitorului Hristos după Înviere. El a plecat, dar n-a plecat, nu a părăsit, de fapt, lumea, cum a și spus: „Iată Eu sunt cu voi până la sfârșitul veacurilor” (Matei 28, 20). Mai mult, el veghează călătoria omului pe pământ, spre Împărăție, și atunci când omul se poticnește, cade, se rănește, și cere ajutorul divin, el intervine, ajută, vindecă.

Așa cum cel rănit știe că samariteanul îi poartă de grijă pentru cele de nevoie recuperării slae, la fel știe omul că Iisus e prezent și la nevoie intervine, ajută.

Cazul Mântuitorului este însă mult mai complex decât cel al samariteanului pentru că pe lângă toate cele menționate, în cazul Mântuitorului, El este și samariteanul, dar și victima, iudeul căzut între tâlhari, întocmai cum reiese din rugăciunea liturgică din timpul cântării heruvimice: „Tu ești Cel ce aduci și Cel ce Te aduci, Cel ce primești și Cel ce Te împarți”.

Iisus este deci jertfă, jertfit (victima), jertfitor și mântuitor, toate în actele morții pe cruce urmate de Înviere.

În cazul samariteanului victima este iudeul. În cazul Mântuitorului victima este atât Iisus însuși, cât și iudeul, dar și tot restul neamurilor. Pe iudei Iisus a venit să-i scoată de sub tâlhăria legalismului, a formalismului și implicit a aroganței. Pe neamuri a venit să le aducă la cunoașterea adevăratului Dumnezeu.

Și așa cum samariteanul și-a riscat viața împlinind lucrarea sa de binefacere, pentru că omul căzut între tâlhari putea fi o cursă, adică el însuși un tâlhar simulând jefuirea și suferința pentru ca cel ce s-ar opri să ajute să fie apoi prins, jefuit, ucis (motiv pentru care foarte posibil că preotul iudeu și levitul au trecut pe lângă fratele lor rănit fără să se oprească să acorde primul ajutor), la fel Iisus a riscat viața, și în cazul Său, aplecându-se asupra lumii rănite de păcat, chiar a fost prins și ucis, cu diferența doar că lumea nu era o cursă, ci un loc realmente periculos, întocmai ca drumul Ierihonului, celebru pentru tâlhăriile ce aveau loc pe el.

Și așa cum omul căzut între tâlhari, „aproape mort”, a fost „înviat” prin intervenția samariteanului, la fel, lumea aproape moartă a fost salvată, pusă pe calea mântuirii prin Învierea Domnului. Deci a înviat El, Cel căzut între tâlhari, ucis de ei, și prin el, noi toți care credem în El și asumăm Învierea Sa în mod conștient și voluntar.

Fiecare din noi este în situația iudeului căzut între tâlhari. Acela nu știa că îi va veni salvarea. Noi, de la Învierea Domnului încoace, știm.

Prin Învierea Sa, în Biserică, Iisus, ca bunul samaritean ne-a pus și continuă să ne pună la dispoziție Sf. Taine ca instrumente ale mântuirii.

Iar noi, folosindu-le și avansând pe calea Împărăției, nu încetăm a-L slăvi cântând după cuviință cu transfigurantă bucurie:

„Hristos a înviat din morți

Cu moartea pe moarte călcând

Și celor din morminte

Viața dăruindu-le.”

New York, aprilie 2013

ÎNCHINARE

I

Mușcă moartea trup curat
în durere-nstrăinat,
Mușcă moartea suflet dulce,
Îngerul este pe Cruce,
În Cer nu-l mai poate duce !

Moartea mușcă inima
Și-alte inimi ar mai vrea !

II

Doamne, de ne-ai mai lăsa
Îngerii și lacrima,
Să ne-aline duh cernit
Prin lume călătorit,
Să ne-aline trup curat
În taină înveșmântat
Cu tămâie și cu mir
Și Lumină din Potir,
La Altar, cu închinare,
Prin Sfânta Cuminecare !

III

Doamne, parcă-am fi pe Cruce,
Drumu-n Ceruri nu mai duce !

Doamne, parcă-am fi sortiți
Să ne pierdem de părinți,

Parcă-am fi, Doamne, lăsați
Să ne-nstrăinăm de frați

Să nu avem îndurare
Pentru sufletul ce moare !

Să nu știm Cuvântul Sfânt
Decât trecând prin mormânt !...

IV

Doamne, dă Lumină lină
Prin a Raiului Grădină,

Din Potirul de argint
Să gustăm Cuvântul Sfânt,

Primenind suflet curat
Ce în Taină s-a-ntrupat !

Îngerul să ne-nsoțească
Și să ne călătorească,

Noaptea lumii să sfârșească
Prin voia Dumnezeiească !

ÎNĂLTĂRE

Noapte de noapte aievea treceau
Îngerii nopții ce-n taină duceau

Giulgiul aprins în tăcere căzând
Până în sufletul lumii rotind

Piatra grea de pe Sfântul Mormânt !...

Îngerul Bun o minune vestea
Fiul Iisus pentru noi învia,

Pasărea lumii încet se rotea
Înălțându-ne-n inima Sa !...

SFÂNTĂ CRUCE

Sfântă Cruce luminată,
multe lacrimi Te-au atins,
dar întâia, precurată,
e a Domnului Iisus !...

Răstignit pe-a lumii față
Domnul moartea a învins,
înălțând o altă viață
întru Raiul cel promis !...

**Duliana
Paloda-Popescu**

Din înalturi, Cruce vie
se deschide în cuvânt,
leagăn pentru inimi fie,
Domnul nostru pe Pământ !...

Sfântă Cruce, du-nchinarea
inimilor ce s-au frânt
Domnului, pentru iertarea
celor ce L-au răstignit !...

DUMNEZEU

Dumnezeu se arată pe ape,
Dumnezeu mai pogoară din Cer,

În Lumina ce arde aproape,
În Cuvântul smerit și stingher !...

Uneori, Dumnezeu ne desparte
Și nimic nu mai știi să îi cer

În durerea ce vrea să ne poarte
Prin amarul de tainic mister !...

Alteori, Dumnezeu e departe
În pustiuri mi-e teamă că pier,

Numai Mila ce veșnic ne-ncape
Să ne-aducă-mpăcare mai sper !...

IISUS ESTE SINGUR

Cu fruntea plecată spre câmpul pustiu,
Cu brațele aripi spre Cer, cum îl știi,
Iisus este singur în lanul de grâu !...

Prin noapte visează, ori plânge pe Cruce,
Din rănilor grele curg lacrimi și sânge,
Iar Maica Fecioară în suflet le strânge

Și le-mpletește-n cunună de spice !...
Când lanul dospește o pâine mai dulce,
M-apropii de Domnul cel singur al meu

Și-L văd cum pogoară de sus, de pe Cruce,
Așează Potirul în sufletu-mi greu
Și-mi pune pe creștet lumina din spice !...

LACRIMA DOMNULUI

Trecând alene, pe la răscruce,
prin lanul verde, drumul se pierde !...

Grâul își fierbe laptele-n spice,
Iisus Hristos plânge pe Cruce,

Oamenii trec și se-ntreabă
dacă lacrima Domnului
e amară sau dulce !...

Iisus din Ceruri albe și-nalte
întinde mâna să le arate !...

Seniorii literaturii noastre “De filologia clasică mă simțeam atras la fel ca și de Școala de Literatură..” (I)

Don Acsan

Ion Acsan, poet, prozator, eseist, traducător și editor s-a născut 7 februarie 1932 în București. Este absolvent la facultății de Filologie din București, secția limbii clasice (1951-1955) și al Școlii de Literatură „Mihai Eminescu” (1953-1955). A lucrat scurtă vreme în redacția de scenarii a Centrului de Producție Cinematografică București, după care s-a transferat la Editura de Stat pentru Literatură și Artă (ulterior Editura pentru Literatură), unde a fost redactor la secția de poezie și la „Biblioteca pentru toți” (1956-1963). Din 1970 și până la pensionare a fost lector principal la Editura „Albatros”. A debutat în „Tânărul scriitor” (1953) cu versuri, iar în volum cu Primăvara cosmică (col. „Lucașfărum”, 1962).

Atras de literatura pentru copii a publicat câteva prelucrări de basme precolumbiene și orientale: Viteazul jumătate (1966), Coliba din junglă (1966), Poveste nemuritoare (1968), Vrăjitorii faraonilor (1995). Cu subiecte originale sunt Povestirile unui șoarece de bibliotecă (1985) și Porumbeii Semiramidei (1988). Eseuri: Constelația corifeilor (1984), cu informații și comentarii despre viața și destinul literar al unor mari poeți legendari: Homer, Arhilo, Sappho, Simonides, Empedocle ș.a. Este considerat unul dintre cei mai buni traducători din limbile clasice și moderne. A tradus nenumărate opere literare, între care Imnurile atribuite lui Homer și Orfeu, Argonauticele lui Apollonios din Rhodos, tragediile lui Seneca, texte din Horațiu și multe alt ele. De asemenea a alcătuit antologii tematice sau cu caracter de sinteză: Legende mitologice din opera poezilor greci și latini (1972), Prometeu - erou al literaturii universale (1977), Orfeu și Euridice în literatura universală (1981).

F. P.: *Parcurgându-vă biografia, constat că nu ați avut parte de o copilărie prea fericită (tatăl deportat în U.R.S.S., mama muncitoare într-o fabrică de încălțăminte) iar dvs. în 1948 v-ați văzut dintr-o dată fără școală (prin desființarea Liceului „Sfântul Iosif”). Vorbiți-ne puțin de acea perioadă! Ce gândea, ce visa adolescentul Ion Acsan pe atunci?*

A. I.: Necazurile familiei mele de obârșie bănățeană și arădeană s-au acutizat după pătrunderea trupelor sovietice în țară. Ele au dezlănțuit persecuțiile asupra șvabilor deportați în U. R. S. S. timp de cinci ani la muncă forțată. Chiaburii au fost surghiuniți în mijlocul Bărăganului, unde satele cu colibe de chirpici erau înconjurate cu garduri de sârmă ghimpată. Unchiul meu Johann (1900-1978) și vărul mezin Nikolaus (n. 1926) din comuna Johannsfeld au fost aduși în lagărele ucrainiene. Vărul mai mare Michael (n. 1924), înrolat în armata germană, a căzut pe frontul rusesc (1942). Mătușa Anna (n. 1904) și soțul ei Anton Pohl din comuna Rudna au ajuns în Bărăgan. Vărul meu Hans Pohl (n. 1924), rănit pe frontul de vest, a fost luat prizonier de englezi, fără să fie predat sovieticilor. Eliberat din lagăr la sfârșitul războiului, el s-a stabilit în Germania, unde și-a întemeiat o familie. Când i-am vizitat după întoarcerea lor din Bărăgan, părinții lui erau tolerați în două două odăi din casa lor naționalizată, agonisindu-și hrana ca zilieri. Unchiul Johann mi-a povestit că, după eliberarea din lagărul ucrainian, fusese adus cu trenul până la Viena și abandonat în gară fără foaie de drum și provizii. A străbătut flămând toată Ungaria până acasă. Acolo a preluat treburile gospodăriei și îngrijirea bătrânilor rămași timp de cinci ani în seama soției sale Elizabeth, născută Bach. Vărul Nikolaus s-a mutat în Uivar, la soția lui Grete, împreună cu care se întorsesse teafăr din „cincinalul” deportării staliniste.

Mihail Acsan (n. 1902) își înjghebase la București, pe strada Veseliei din perifericul cartier Ferentari, o casă cu prăvălie și cârciumă. În 1926 el s-a căsătorit cu Sutó Ilona (n. 1911), care venise în București împreună cu familia din satul Pecica de lângă Arad. Împreună cu surorile mele Margareta (n. 1928) și Nuți (n. 1939), plecam în fiecare vacanță la marginea apuseană a țării, să învățăm limba germană de la svabofonii din Johannsfeld. Ultima stație a trenului ce ne aducea de la Timișoara îmi uzurpase pronumele. Acolo luam parte la muncile agricole din timpul verii.

Bunicul îmi depăna amintirile din lunga lui călătorie la Chicago, unde agonisise dolari ca muncitor agricultor venit din Austro-Ungaria. Urmărind conversațiile în limba maghiară ale mamei cu bunica mea, Șuto Rozalia (1877-1960), care locuia la noi, am învățat să vorbesc și în limba rudelor arădene.

Tata, fost elev al școlii germane din satul natal, a înscris-o pe Margareta la Institutul „Sfânta Maria” din strada Pitar Moș, condus de ordinul maicilor engleze „Mary Ward”. Clasele primare și primele cinci clase de liceu (1939-1948) le-am urmat la Liceul „Sfântul Iosif” din strada Berthelot 19. Aveam profesori laici și pedagogi în sutane de călugări, cu gulere albe, numiți „Bruderi” (Frați). „Sfântul Iosif” a fost desființat împreună cu „Sfântul Andrei” la Reforma învățământului din 1948, iar Liceul Clasic Mixt i-a preluat clădirea. Acolo am absolvit ultimele trei clase (IX-XI). Profesorul de română Ion Roman mi-a devenit ulterior coleg de editură, dar nu și de redacție. Profesorului meu de latină Gheorghe Guțui-am și încredințat caietul cu primele mele poezii, una dintre ele fiind dedicată tatălui meu. Dirigintele m-a încurajat să aștern în versuri tot ceea ce simțeam...

Poeziile și poemele scrise în clasele a X-a și a XI-a mi-au fost dactilografiate de discretul meu coleg Emil Spiess sub formă de volum cu mai multe cicluri. Împreună cu el, cu Cizek Eugen, Marius Nasta și colegii mai mari Radu Florescu și Sorin Stati, am înființat Societatea Preocupărilor Intellectuale (S. P. I.), având grijă să nu aște de ea niciunul dintre colegi. Poeziile citite în ședințele noastre lunare mi-au fost apreciate de ei, poemele de inspirație biblică fiind criticate pentru „hugolianismul” lor. Manuscrisul meu cu lirice și epice cicluri de începător au zăcut într-un sertar peste 50 de ani...

De-abia întors în sânul familiei dintr-o lungă concentrare în spatele frontului, tatăl meu a fost ridicat de acasă la 11 ianuarie 1945 și dus într-un vagon de marfă până la lagărul Krasnodon I bis pentru munca de reconstrucție în minele de cărbuni din Donbas (?!). Acolo a fost răpus de tifos exantematic la data de 2 decembrie 1945. Doi tovarăși de lagăr, care l-au văzut murind, repatriați în martie 1949, au fost convocați la Judecătoria Populară 1 Urbană București. Proba cu martori cerută de reclamantă fiind concludentă și admisibilă pentru confirmarea calității lor de martori oculari, Curtea a constatat *moartea prezumată* a soțului Elencei Acsan cu toate consecințele juridice. Profund afectată de moartea tatălui deportat, Margareta a primit numele de Maria Hildegard la intrarea ei în Ordinul maicilor engleze „Mary Ward” după terminarea liceului. Împreună cu celelalte purtătoare ale veșmintelor de călugărițe, ea a părăsit țara cu un pașaport colectiv. În Occident a devenit maică-superioară și a obținut doctoratul în germanistică, ajungând maică superioară și directoarea poliglotă a unei școli din Spania.

Tatăl meu vitreg a fost pensionarul Croitoru Nicolae. Toți colegii mei din S. P. I., cu excepția lui Radu Florescu, care optase ca și universitarul său tată pentru istorie, am devenit studenții Secției de filologie clasică a Universității „C. I. Parhon”. La sfârșitul Anului II, am fost exclus din U. T. M. deoarece tatăl meu fusese negustor, atribuindu-mi-se originea burgheză.

F. P.: *Între 1953-1955 erați student la Secția de limbii clasice și totodată elev al controversatei Școli de literatură. La acesta din urmă ați avut mulți colegi care au făcut ulterior carieră în poezie, în proză și critică literară. Ce părere aveți de acea școală? A fost utilă pentru viitorii scriitori?*

A. I.: Vara anului 1953 a fost sezonul de cotitură al destinului meu literar, cel didactic părăndu-mi mai puțin atractiv. În perioada Liceului Clasic Mixt inprovizasem versuri ocazionale, adresate colegelor și colegilor mei. Dar pentru debutul în revistă mi se cereau poeme inspirate din actualitate, aidoma celor apărute în publicațiile vremii. Sărăcia de acasă m-a decis să-mi petrec vacanța ca salariat. Lucram ca ajutor de magazioner la fabrica „Progresul” din Soșeaua Viilor, unde era angajat tatăl meu vitreg. Abia începuse concursul de poezie organizat de Uniunea Scriitorilor cu prilejul celui de al IV-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților pentru Pace și Prietenie de la București. Petrecând singur *O seară pe malul Herăstrăului*, am simțit lângă mine Tineretul Lumii. Poezia a fost tipărită de Eugen Frunză în „Scânceia Tineretului” din 15 iunie 1953. Ea a apărut împreună cu altă poezie trimisă de mine la concurs în *Almanahul Tinerilor scriitori 1953*. Am fost premiat împreună cu Florin Mugur, care absolvise primul an al Școlii de Literatură „Mihai Eminescu”. Cu *Poemul lui Philipp Müller* el a debutat în volum. După luarea examenului, am devenit elev în Promoția a IV-a 1953-1955. Tot ca premiantă a Uniunea Scriitorilor la concursul închinat Tineretului Lumi mi-a devenit atunci colegă pentru doi ani de zile poeta Adela Popescu. Lucian Raicu, care absolvise Anului I la Secția de Literatura Română, renunțase în 1952 la Universitate, acceptând oferta de a intra în Anul I al Școlii de Literatură.

Mie nu-mi convenea deloc renunțarea nici măcar temporară la Filologia Clasică, de care mă simțeam atras la fel ca și de Școala de Literatură. Spre norocul meu, Ministrul Învățământului de atunci mi-a admis cererea scutirii de frecvență pentru ultimii doi ani de studenție. Astfel am putut absolvi concomitent și nu consecutiv Secția de Filologie clasică și Școala de Literatură, care mi-a asigurat cazarea, bursa și repartizarea.

Primele două promoții anuale ale Școlii de Literatură citorită de Mihai Sadoveanu, avuseseră parte de absolvenți mai maturi și disciplinați. Promoția a III-a tocmai încheiase nu fără controverse disciplinare primul din cei doi ani de inițiere în meșteșugul scrisului. Promoția a IV-a pornea pe urmele anterioarei Promoții, din care făceau parte: Doina Ciurea, Doina Sălăjean și Mihaela Monoranu împreună cu colegii lor: Nicolae Labiș, Ion Gheorghe, Florin Mugur, Gheorghe Tomozei, Aurel Covaci, Mihai Negulescu, Radu Cosașu, Horia Aramă, Al. Ovidiu Zotta, Ion Băieșu, Gheorghe Achiței, Adrian Beldeanu, Nicolae Stoian, Ion Grecea și Ștefan Luca, devenit apoi redactorul Editurii Eminescu. Contestata Școală de Literatură și-a dovedit utilitatea prin promoțiile absolvenților deveniți redactori de reviste sau edituri importante.

F. P.: *Ar fi foarte interesant să ne spuneți cu cine ați fost coleg acolo și totodată ce amintiri vă mai leagă de perioada aceea?*

A. I.: Chiar la ea s-a referit dedicația pe care mi-a dat-o autorul Dialogurilor cu colegii de breaslă din domeniul poeziei, prozei și criticii literare intitulate: *Profesiunea de scriitor*. Amândoi aveam biografice coincidente privitoare la data nașterii (7 februarie), la liceul unde am învățat în ani diferiți și la premiul luat în același concurs, devenind apoi redactori la două edituri prestigioase (Albatros și Cartea Românească): *Poetului Ion Acsan, prieten de-o viață (și ce viață!), cu dragoste – Florin Mugur, febr. 1979*. El și poetul Gheorghe Tomozei erau adjuncții redactorului responsabil pentru Sectorul liric al revistei *Ani de ucenicie*, publicație internă, litografiată, cu apariție trimestrială. La ea am colaborat și eu. Aten la tot ce publicau colegii lui, Nicolae Labiș și-a afișat la „Gazeta de perete” a Școlii parodia sa la una din poeziile mele care apăruse în „Tânărul Scriitor”. Nu m-am învrednicit s-o copiez la timp și originalul ei s-a rătăcit.

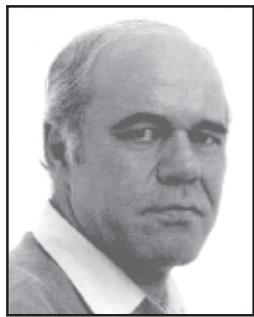
Revelionul din decembrie 1954 l-am sărbătorit împreună în cantina situată la subsolul unde aveau loc Seminariile noastre de creație. Țin minte că, înainte de miezul nopții, Labiș ne-a citit ineditului său poem *Scrisoare mamei*, inclus după publicarea lui în ciclul *Odă soarelui*. Dormitoarele ambelor promoții se aflau la Etajul I, patul lui Aurel Covaci aflându-se lângă cel al lui Labiș. La Club ascultam discuri cu muzică simfonică sau de operă. Îmi trezeam colegii și colegele la ora 6 dimineața cu *Corul țiganilor* din „*Trubadurul*” verdian, ori de câte ori eram căftănit în spirit cazon „Ofițer de serviciu” pe școală.

După absolvirea Școlii de Literatură, m-am întâlnit întâmplător cu foștii mei colegi Nicolae Labiș și Ion Gheorghe, sărbătorind împreună *Primele iubiri*, proaspăta apariție a Editurii pentru literatură. Colegiala petrecere a avut loc la un restaurant bucureștean din centru. În 1957 am dat la tipar *Pâine și sare*, romanul în versuri cu care debutat la E.S.P.L.A. poetul Ion Gheorghe, ajungând totodată și membru al Uniunii Scriitorilor. Țin minte că în 1964 am trimis la tipar numărul 260 din seria numerotată a Bibliotecii pentru toți având o copertă roșie: Nicolae Labiș, *Moartea căprioarei*, *Poezii*, Prefață de Gheorghe Tomozei, 436 p. l-am îmbogățit sumarul cu poeziile apărute în periodice înainte și după moartea poetului, anexând și 14 inedite a căror publicare oficială fusese tergiversată.

Școala de Literatură „Mihai Eminescu” a devenit din anul școlar 1954-1955 Institutul de Literatură și Critică Literară „Mihai Eminescu” cu durata de 5 ani, fără să aibă nici un statut legal în Învățământul Superior de stat. Ca atare nu putea să ofere „studenților” ei actele oficiale necesare angajării în muncă. Mihail Sadoveanu, președintele Uniunii Scriitorilor, a acceptat desființarea Școlii de Literatură „Mihai Eminescu”, citorită chiar de el. Absolvenții școlilor medii cu examen de maturitate urmau să fie îndrumați spre Facultățile de Filologie sau alte facultăți pentru ca licențiatii să fie repartizați în producție. Același regim a fost aplicat studenților din anul I al proaspătului Institut, proiectat de Uniunea Scriitorilor, cu o durată de 5 ani. Ministrul Învățământului a recunoscut pe absolvenții anului I și a decis ca ei să fie înscrși în anul II al facultății de Filologie din București. În vederea prevenirii oricăror observații juridice, Ministrul a înființat pentru studenții proveniți de la Institutul eminescian al Uniunii Scriitorilor: *Secția de Literatură și Critică literară* în cadrul Facultății de filologie din București.

Urmare în numărul viitor

Interviu realizat de Florentin Popescu

**Florentin
Popescu**

Un critic (literar, dar nu numai) atipic: Magda Ursache

Nu știu exact din ce motive (dar, fără nicio îndoială, le pot intui) o carte apărută către finele anului trecut (Magda Ursache, *Viețile cărtărilor contemporani după Magda U.*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012) nu s-a bucurat de o primire pe măsură, cronicile scrise pe marginea ei fiind puține și nu tocmai atât de pertinente pe cât s-ar fi convenit.

Cunoscută în mediile intelectuale, îndeosebi printre literați ca un condei sarcastic, neiertător și mai ales foarte curajos în semnalarea și comentarea a fel de fel de anomalii din societatea românească de după 1989, d-na Magda Ursache face, de mai mulți ani încoace, figura unei non-conformiste, a unei neconținut frământate de marile probleme care ar trebui să stea (și, din păcate, nu stau) în atenția comentatorilor fenomenelor din lumea literară. De aceea - și nu numai de aceea - d-na Ursache mi se pare a fi, la ora actuală, un fel de lup singuratic, individualitatea și poziția d-sale printre confrăți ieșind cu putere în evidență mai ales prin vigoarea și corectitudinea ideilor pe care, foarte documentată, le susține la fiecare ieșire în public. Fie că semnează articole în reviste precum „Pro Saeculum” sau „Actualitatea literară”, fie că la intervale relativ scurte tipărește o nouă carte, d-na Ursache mai face, pe de altă parte, și figura unui justițiar, a persoanei care - în consens de gândire și de judecăți cu mulți alții, din păcate închiși într-o carapace de tăcere - știe să spună lucrurilor pe nume, dezvăluind camelonismul unor confrăți care până mai ieri erau obediți regimului politic de dinaintea de 1989, iar azi se erijează în democrați, liberali ori, și mai rău, cată să-și pună o mască de disidenți, când (se știe, există dovezi !) au beneficiat din plin de privilegiile regimului comunist.

La o primă vedere s-ar putea crede că d-na Ursache dorește să plătească niște polițe politrucilor care i-au interzis dreptul de semnătură în revista „Cronica”, la care era redactor înainte 1989 (motivul: o greșeală de tipar strecurată în publicația cu pricina). Nimic mai fals.

E adevărat, după respectivul incident, d-na Ursache a rămas marcată moral și sufletește, însă nu cred că o astfel de frustrare ar fi fost singurul motiv care i-au determinat opțiunile și atitudinile critice de mai târziu. Resorturile demersurilor d-sale în romane precum *Universitatea care ucide* (Editura Timpul, 2005), în *Strigă acum...* (Ed. Institutul European, 2000) sau în cărți de critică (*Bolile spiritului critic. Eseuri atipice*, Editura Libertas, Ploiești, 2006; *Pe muchie de hârtie*, Editura Ideea Europeană, București, 2007 și *Să citiți bine!*, Editura Demiurg, Iași, 2010) mi se par a-și avea resortul mai degrabă în structura eminentemente critică și în ținuta morală verticală a autoarei decât în cutare sau cutare împrejurare ținând de biografie.

Cine a citit cărțile acestei autoare (și am toate motivele să cred că ei nu sunt puțini !) nu se poate să nu fi rămas plăcut surprins și captivat de atitudinea morală, civică, literară a scriitoarei, dar și de forța imbatabilă (fiindcă totul este argumentat de-a fir a păr cum s-ar spune) a argumentelor pentru fiecare idee, ca și de ținuta scriiturii: alertă, plăcută, incitantă pentru lector.

„Cartea de față - ne avertizează autoarea ei pe ultime copertă a volumului - e o încercare asupra mentalităților scriitoricești. S-ar fi putut numi *Scriitor: fișa postului*, dar și *Cititor: fișa postului*. Litera *i* din contemporan e o reverență la T. Maiorescu, iar *cărtar* e un *trouvaille* al editorului G. Pienescu. Am reluat câteva texte (nu multe) din *Bolile spiritului critic*, din *Pe muchie de hârtie* și din *Să citiți bine!*”

Este greu, dacă nu cumva imposibil, de găsit sau de stabilit o notă comună a recentului volum. El îmi pare a fi aidoma unui cristal cu mai multe fațete, pe fiecare din ele fiind reflectate idei și gânduri, atitudini și secvențe de viață, puncte de vedere concurând la realizarea unui portret poliedric al imaginii omului și criticului Magda Ursache. Fie că se oprește asupra avatarurilor trăite de mari personalități aruncate de comuniști în închisoare (V. Voiculescu, pentru a da un singur exemplu, i se pare semnificativ pentru o pagină întunecată a istoriei noastre), asupra unui disident adevărat, marginalizat și neprețuit cum s-ar fi convenit (Paul Goma), asupra „bătăliei Arghezi” (despre care Dorina Grăsoiu a scris o carte întreagă), asupra abuzurilor și crimelor fostei Securități (iată un titlu grăitor: „Să dăm Securității pe răzătoare !), ori realizează un veritabil „film” al vieții literare din negrul deceniu al VI-lea al veacului trecut (un întreg capitol, al VII-lea se cheamă nici mai mult nici mai puțin decât *Agresori, victime, martori*), sau glosează pe margine unor cărți - fie ele de evocare, de memorii etc. - ochiului atent și scrutător al autoarei nu-i scapă nicăieri fața ascunsă a lucrurilor. D-na Ursache aduce, de aceea, corecturi, îndreptări, umplând „goluri” și firide pe cere scriitorii în cauză ori le-au evitat, ori le-au acoperit cu eticheta propriei lor interpretări (care interpretări, nu-i așa, îi puneau într-o lumină nefavorabilă în fata cititorilor și a istoriei; caz semnificativ este, după Magda Ursache, Adrian Marino, cel care în memoriile lui s-a dovedit a fi critic, foarte critic cu alții și mai puțin, sau chiar deloc cu sine.

Bine și temeinic informată, d-na Ursache nu a făcut, cum s-ar zice, o fixație din critica Securității și a celor care au slujit-o cu zel. Și nici din darea la iveală a portretelor de oportuniști, cameleoni, inși care au trecut dintr-o barcă în alta, după cum s-au succedat puterile politice, deși, am observat, aceasta este o temă predilectă a propriului scris.

Intellectual care înainte de școli și universități s-a format în bibliotecă, însă în egală măsură și la școala vieții (a celei culturale mai ales), autoarea din această carte este racordată, prin toate antenele spiritului, la realitatea timpului în care trăiește și, prin urmare, nimic din ce se petrece în juru-i nu-i rămâne străin. Este „oripilată” de imensa maculatură vărsată pe piață sub pretenția de literatură de către edituri care în numele „democrației” publică tot felul de bazaconii, apoi revoltată de căderea liberă a statutului și prestigiului pe care le-a avut scriitorul român autentic în trecut, nemulțumită de nerecunoașterea în fapt a „drepturilor de autor”, pe care, altfel, legea, chipurile, le apără. Și altele. Și altele.

Este interesant de observat că fiecare lectură devine la d-na Ursache un pretext pentru dezvoltarea unei idei. Dacă e o carte de critica eseistă ne propune un expozeu despre condiția criticii de azi. La fel, în cazul unui volum de reportaj ni se propune o mică incursiune în istoria genului, cu pertinente exemple de publiciști și situații în care aceștia s-au manifestat.

(continuare în pag. 7)

Reavivarea memoriei

Cornel Diaconu (n.1951) se înscrie, prin biografie, dar și prin tematica unora din cărțile sale, în paradigma scriitorilor militari. A debutat, ca mai tot românul, cu versuri: **Dorul din cumpene** (2004), a continuat cu un volum de povestiri: **Nea Lambru** (2005), spre a trece la roman: **Între două iubiri** (2007), roman reeditat patru ani mai târziu, adică în 2011, la **Editgraph** Buzău. În acest interval a mai publicat încă un roman: **Aripi de ceară** (2009), un alt volum de proze scurte: **Biografiile rurale** (2009) și, spre a reveni la poezie, **Desculț prin cer** (2010).

Romanul **Între două iubiri**, revăzut și adăugit, și asupra căruia vom zăbovi în rândurile de față, se bucură de o prefață judicioasă și penetrantă a poetului Lucian Mănăilescu care-l cataloghează drept „o structură realistă, construită cu dureroasă luciditate”, „o oglindă retrovizoare” care ne obligă să ne punem întrebări și să ne reavivăm memoria care altminteri tinde să bagatelizeze ororile și absurditățile lumii totalitariste prin care am trecut și de spaimel careia Tranziția noastră cea de toate zilele nu dă niciun semn că ne-ar vindeca vreodată.

Protagonistul acestui roman autobiografic de mare încărcătură eseistică este un militar de carieră, Radu. Devenirea lui profesională, morală, intelectuală, culturală, civică, ideologică, patriotică, afectivă, religioasă, familială, camaraderescă și erotică e rodul unor sfâșieri lăuntrice între un model ideal pe toate aceste planuri existențiale și realitatea crudă care-l obligă la tot felul de replieri din mers, concesiile și compromisurile, din fericire niciodată duse sau acceptate până la capăt, zvâcnirile de conștiință intransigentă obligându-l mereu să reacționeze prompt și să-și îndrepte, când nimeni nu se așteaptă, coloana vertebrală. Duplicitatea îi repugnă visceral de când se știe și, în orgoliul, său justificat oricând și oriunde, preferă să suporte consecințele sincerității sale decât să le cânte în strună superiorilor săi înregimentați sub flamurile partidului odios. Astfel, de pildă, ca elev de liceu are curajul să spună ceea ce crede despre o piesă de teatru citită de autorul ei, profesorul său de literatură, Iosif, adică s-o taxeze de „prozaică și pendulând între jurnal intim și lirism nedecantat” (17). Urmarea acestei îndrăzneli va fi nici mai mult nici mai puțin decât o corigență la limba română. Din păcate, dascălul gomos și ranchiunos nu e singurul din roman. O profesoară de limba rusă a jucat un rol nefast în stoparea poveștii de dragoste a lui Radu cu colega sa Anda, fapt ce-l va marca pentru totdeauna și-l va umple de ură pentru adolescența devenită fără voia ei victimă a capriciilor adulților din jur. Un monument de prostie și slugărnice partinică este colonelul care le ține ofițerilor din garnizoana de la Râmnicul Sărat lecții de învățământ ideologic. Iată cum, scos din sărite, tânărul Radu îl portretizează pe jalnicul și zelosul politruc militar avansat în grad, de fiecare dată, se vedează e la o poștă, exclusiv la apelurile de seară:

„P-asta l-a scos partidul din „originea” lui extrem de sănătoasă și uită-te ce importanță de om cultivat își dă. Pentru cei ca el competența și pregătirea se ascund sub forța gradelor. Dezbracă-l și-mi vei da dreptate” (p.90).

Nu lipsesc din acest palmares de tristă pomenire nici profesorii care lasă corigenți doar spre a le asigura meditații contra cost colegilor lor de la alte școli. Elevii nedreptățiți doar în acest scop meschin nu mai au nici o stimă pentru *magiștrii* lor care se descalifică din punct de vedere moral încălcând în chip atât de flagrant normele deontologiei profesionale. Asemenea lucruri se întâmplă nu doar în liceul buzoian în care învață Ioana, fiica lui Radu și a Silviei, ci în toată țara unde, după Revoluție, se face atâta caz de Reforma Învățământului și în afară de metastazierea plăgii mitei sau a meditațiilor *provocate* și de generalizarea violenței de care societatea îi învinovățește și-i năpăstuiește exclusiv pe profesori nu se vede mai nimic altceva. Nici în mediul cazon, care ar trebui să fie asimilat educației în spiritul bărbăției și oțelirii de caractere, lucrurile nu sunt mai roze. Comandanții au încă apucături moșteciste, își umilesc subalternii în fața soldaților, își arogă în chip samavolnic atribuțiile acestora, cum ar fi datul de învoiri și de permisiile doar pentru că pifanii se vor întoarce, într-o veșnică gratulare pentru binevoitorii lor comandanți corupți, cu bidoanele pline de țuică și de vin, ca și cu sarsanalele doldora de caltaboși și de slănină afumată. Pilele funcționează pe față în cazul în care printre soldații în termen se află fiii unor granguri. Iată suficiente motive ca Radu, bun cunoscător al psihologiei cazone, să riposteze vehement la intruziunile, în activitatea sa de comandant de pluton sau de companie, a unor superiori netrebniți care nu vor raporta mai departe, spre a nu se face de răs, jignirile verbale și amenințările venite de la locotenentul inconformist și impulsiv. E cazul colonelului Blănuș, șeful batalionului aflat în aplicație prin județul Galați, ca și al milițianului Hârjoacă, obișnuit să considere strada ca propria-i feudă pe care ar ieși la plimbare doar vagabonzi și răufăcători. Cel mai odios portret este al slinosului și diformului locotenent colonelului Zărnea care-l cheamă la el pe Radu, devenit între timp, pentru că nu se putea altfel, membru de partid, să-i propună să devină „ciripitor”:

„Zărnea era un „pupincurist” fervent al idealurilor propagate de politica anilor '50, pentru că el însuși reprezenta simbolul „productiv” al acelor vremuri. O „zdreanță” umană, îndochinată de nevoile dogmatice ale noii orânduiri” (p.128). Odoasa propunere îl lasă fără grai. Nu-i va da curs niciodată. Drept care i se descoperă rude în străinătate, i se inventează un bunic legionar, cu toate că acesta fusese primar în sat tocmai pe vremea comuniștilor în zoaiile cărora scormonea acum acest racolator soios „cu vocabular de mitocan” (p.120). De notat că toată această scenă se petrece cu o mult timp înaintea izbucnirii revoltei populare de la Timișoara, după care s-a declanșat, cum se știe, marea degringoladă. Cineva nevăzut îi asmuțea pe oamenii împotriva semenilor lor. Occidentul a crezut că are dreptul să-și impună propriul model de democrație, România devenind un teatru de confruntări aberante. Concluzia autorului cade ca o ghilotină sau ca o sentință fără drept de apel: „Oameni nevinovați plăteau tributul suprem, pentru ca setea de putere a unui grup restrâns de „predecembriști marginalizați” să fie legiferată. Libertatea de a dispune de soarta unui popor își dezvoltă nerușinarea pe aceeași creangă, în același fruct, cu libertatea - majoritară - de a spera în mai bine. Naivitatea bătea din palme. La tribune oficiale, rânjele ipocrite nășteau monștri” (p.137). Nimic mai succint, mai exact, mai elegant și mai adevărat despre niște evenimente cărora profitorii lor încearcă, bolnavi de scenarite *pro domo*, să le atribuie o aură mitică și să întrețină în jurul lor misterul, nimeni din cei ce au acces la putere nesimțindu-și mâinile pătate nici de sângele copiilor nevinovați căzuți sub șenile tancurilor sau sub gloanțele kalașnicovelor, nici măcar de acela al odiosului și al sinistrei care le stătuseră în gâtlejuri ca niște oase de pește.

Naratorului, militar prin forța lucrurilor, însă ascunzând în suflet propensiuni de poet, îi e parcă mereu teamă să nu cadă în sentimentalism. De aceea cultivă ironia și sarcasmul, recurge la citate parabolice din **Biblie** sau din scriitorii care i-au plăcut. Frazele sale sunt scurte, nervoase, concise, milităroase, sacadate, chiar și atunci când e vorba de o descriere de natură: „Vara se uita cu nostalgie înapoi. Fusese un septembrie excesiv de cald” (p.180). Respectiv ofițerul strivit de durere vine la mormântul Silviei, moartă într-un sângeros 23 decembrie 1989, după ce cu câteva

(continuare în pag. 6)

Titus Vișeu

Nobel Prize - 1979

Odiseas Elytis - "Sinteza timpului"

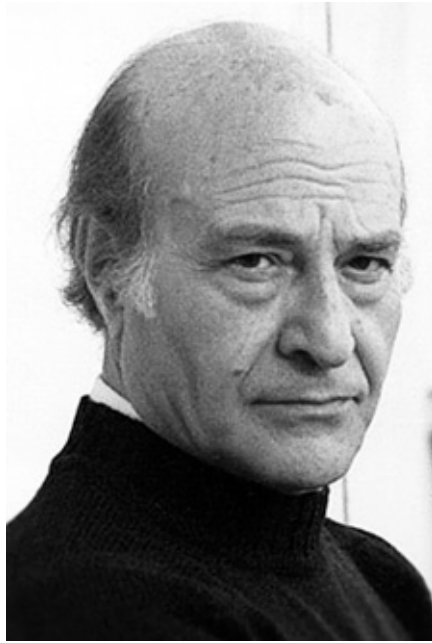
„Iată de ce scriu: pentru că poezia începe de acolo unde ultimul cuvânt nu-l are moartea.” Acestea sunt vorbele lui Odiseas Elytis reproduse pe coperta masivei sinteze lirice a autorului grec realizată de Iordan Chimet sub genericul **Iar ca sentiment**

un cristal, un adevărat monument al culturii scrise la sfârșitul secolului XX. Cartea, apărută la Editura Dacia din Cluj-Napoca (1980), reprezintă o performanță tipografică, menită să ofere cititorului român imaginea unui liric modern pe care harul îl individualizează și îl transformă, după fericita expresie a lui Lawrence Durrell, în „poet al poetilor”. Și trebuie să-l credem pe autorul **Cuartetului din Alexandria**, scriitorul născut sub poalele Himalaiei dintr-un tată englez și o mamă irlandeză și care și-a petrecut o parte din viață pe pământurile scăldate de Mediterana, acolo unde a înflorit prima mare experiență culturală a Europei, cea grecească. Mai spune Lawrence Durrell despre confratele său Odiseas Elytis: „Poeziile sale sunt creații care invocă spiritul etern al lumii grecești, acela care, de secole, a locuit și continuă să locuiască și să magnetizeze conștiința europeană, cu continue referiri la un ideal de perfecțiune care, de altfel, ca simplă probabilitate, persistă până în zilele noastre. Ofranda sa, toate darurile inimii sale, poetul grec - mai la țintă decât oricare altul - le trimite către un punct suprem, divin.”

Mulți dintre scriitorii noștri au zăbovit și ei asupra operei autorului grec, obținând veritabile performanțe de echivalare în limba română a originalului, de la Nicolae Carandino, A. E. Bacanski și Petru Creția la Victor Ivanovici și Ion Brad. Elytis, poetul născut la 2 noiembrie 1911 în insula Creta (pământul pe care văzuse lumina zilei și Nikos Kazantzakis), primea în 1979

Premiul Nobel pentru literatură „pentru poezia sa, izvorâtă din fondul tradiției grecești și punând în lumină - cu puternică senzualitate și cu o lucidă inteligență - lupta unui om modern pentru libertate și activitate creatoare.”

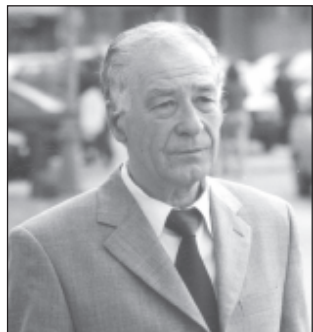
Poezia de început a lui Odiseas Elytis poartă în armura ei emoționantă suflul avangardei poetice a veacului XX,

precumpănitor pe cel al suprarrealismului. Volumele **Orientări** (1939) și **Soarele Întâiul** (1943) dovedesc această propensiune. Experiența războiului amplifică însă registrul tragic al versurilor

sale și cartea din 1945 **Cântec Eroic și Funebru pentru sublocotenentul căzut în Albania** marchează o modificare surprinzătoare de viziune. Sau, cum spunea marele istoric al literaturii neogrecești Constantin Th. Dimaras, „înaintând pe drumul artei, Elytis găsește accente mai profunde, mai adânc omenești și mai ferme, care merg mână în mână cu o formă mai finisată a poeziei. Dacă a reușit să exprime în chip foarte fericit sentimentul greșităii, al grației și al măreției acestei greșităii, nu trebuie să uităm că el n-a făcut altceva decât să redea mai bine ce sălășluia în sufletul întregii sale generații.”

Odiseas Elytis a fost și un pictor înzestrat, care a încercat să-și exprime prin imagini cuvintele cuprinse în volumele sale de versuri. A tradus în grecește din Rimbaud, Lautréamont și Apollinaire, din Paul Eluard și Pierre-Jean Jouve, dar și din Lorca, Maiakovski și Ungaretti. Alchimia sa lirică s-a rafinat în contact cu substanța acestor mari poeți ai lumii moderne. În schimb, era temător cu poezia sa, pe care o considera intraductibilă. O poezie ce se dorise expresia mării sinteze culturale grecești, afirmată atât pe orizontala geografică, adunând în ea valorile zămislite pe un larg areal al bazinului mediteranean cât și pe verticala istoriei. În poezia lui Elytis apar simbolurile antichității eline, splendorile Bizanțului și tragica respirație a contemporaneității. De aceea, se poate spune că poezia sa devine o convingătoare sinteză a timpului și a spațiului. Răsăritul și Apusul se întâlnesc în lirica sa elegantă, ce reprezintă pentru autor „o căutare a paradisului”, mai bine zis o căutare a acelei lumi „întrupată în noi și pe care, din propria noastră vină, suntem incapabili a o sesiza”. Acesta a fost crezul lui Odiseas Elytis, autorul lui **To Axion Esti** (Cuvine-se a mărturisi), acest nou Psalm al unei umanități traumatizate de o istorie violentă. Și, poate nu întâmplător, catedra de studii neoline de la universitatea din New Jersey poartă numele acestui mare poet care a crezut în victoria spiritului asupra barbariei, știind să-și preschimbe „toate ideile în insule”.

Dumitru Matală

Ați remarcat ?

Întreb pentru că gestul are atâta răspândire, încât, într-adevăr, poate trece nebăgat în seamă. Și pentru că ne-am obișnuit atât de mult cu el, intrat adânc în viața noastră de fiecare zi, că îl folosim ca pe unul din obiceiurile reflexe. E chiar firesc, în asemenea condiții, să nu-

mai cauți semnificații și sensuri nebănuite; să nu te mai tulbure, filozofic, întrebări fundamentale, fără șansa de a le găsi un răspuns. Și totuși...

Ați remarcat ? Când atinge clapele instrumentului său de lucru, pianistul se înclină. O face cu exact același gest cu care și strungarul se apleacă asupra unui alt instrument, înaintea planșetei acoperite cu hârtie de calc și cu schițe și cu o mulțime de calcule, proiectantul se apleacă. La masa lui de lucru, deasupra hârtiei pe

Gestul definitiv

care o umple sau nu, după ceasuri de trudă, cu litera sa mărunță, scriitorul repetă aceeași plecăciune. Nu cumva gestul este aproape identic cu cel al chirurgului, cu înclinarea lui concentrată deasupra pacientului ? La volanul unei mașini sau mai sus, pe tractor, dacă vezi câteodată că șoferul stă țepăn, fudul, ai impresia că poziția lui nu-i naturală. În schimb, în legăturile ritmice ale violonistului, în zbuciumul său cu mâna delicat încheștată pe arcuș, nici nu este de fapt înclinare; este de-a dreptul o plecăciune.

Ați remarcat ? Aș zice că plecăciunea ne vine de demult, dintr-o îndepărtată istorie ce și-a trimis, unul câte unul, gesturile esențiale până în zilele noastre. Ne mai amintim încă sau revedem în tablouri de epocă, poziția țaranului prăbușit peste coarnele plugului. Nu mai era simplă aplecare în așezarea lui, ci o încovoiere sfârșită. Mai demult încă, sclavii, nici ei, n-ar fi putut încărcă și căra blocuri enorme de piatră și n-am fi avut azi piramidele, dacă nu și-ar fi încovoiat spinarea, cu fruntea până la nivelul pântecului. Iar în încovoierea lor istovită, în încordarea mușchilor întinși gata să pleznească. Era, probabil, îngenunchere, dar nu și resemnare. Erau o înverșunare și o putere de rezistență care-l ajutau pe om să sa ridice din îngenunchere, deasupra condiției

sale și a soartei potrivnice.

Să fi ajuns încovoierea de altădată, de atunci până în zilele noastre, numai sub înfățișarea unei modeste plecăciuni ? Să fi dispărut cu desăvârșire cutezanța și tenacitatea și rezistența și înverșunarea și să fi rămas din ele doar o mlădioasă supunere ? Poate că nici supunere nu mai este, ci doar o, reverență răsfațată ? Sunt întrebări cărora, de data asta, nu mi-e greu să le dau răspuns. Gestul muncii rămâne, și astăzi, și pentru noi, unul din gesturile definitive, cel care a și împins istoria, omenirea, de-a lungul secolelor, până la generația noastră și o va conduce, cu siguranță, spre toate generațiile viitoare. Desigur, încovoierea în multe dintre situații a dispărut, pentru simplul motiv că nu mai există, aici corvezile care, o pretindeau Nici măcar gunoierii nu se mai încovoie, astăzi, pentru a ne curăți nouă străzile. Dar înclinarea, simbolic, a rămas. A rămas într-un gest anonim în care se pot cu ușurință descifra și continuitatea, și tenacitatea, și biruința. Și supunerea, fără îndoială, numai că până și ea a căpătat alte sensuri, mai bogate, de-a lungul timpurilor. A devenit sinonimă cu semnul unui profund respect al omului față de profesia sa. Se poate spune, pe bună dreptate, că omul i se supune muncii, dar o face pentru ca, la rândul lui, treptat, s-o supună. I se supune pentru a o putea stăpâni.

Ați remarcat ?

Reavivarea memoriei

(urmăre din pagina 5)

minute sau ore înainte scrisese într-o agendă că va merge la garnizoană, cu rufe curate și mâncare pentru soțul ce-i era atât de drag și pentru viața căruia se temea în ficce secundă. Iată laconicul monolog al profund nefericitului supraviețuitor pentru care singurătatea urmează să se amplifice neiertător: „Am venit să-ți spun că fata noastră a crescut... N-am sesizat până acum... E studentă. Am vrut să ne bucurăm împreună... Seamănă din ce în ce mai mult cu tine... E frumoasă, ambițioasă și chibzuită. Foarte curând va pleca și ea... O găseam acasă sau o așteptam să vină... N-am mai vorbit de multă vreme amândoi. Nu știu ce să fac. Mi-e atât de dor de tine. Mi-e atât de dor...” (p.176).

Exemplara poveste de dragoste dintre Radu și Silvia se telescopează, temporal vorbind, eventual și cauzal, în cea dintre Radu și Anda. Romanul se vrea și reușește să fie o pledoarie pentru comunicarea între oameni, comunicare la care țin enorm toți cei ce n-au cunoscut așa ceva în familiile din care provin. Exemplul cel mai grăitor în acest sens este oferit de copilăria și adolescența Silviei căreia drasticii ei genitori i-au impus o educație austeră și un regim zilnic mai rău ca de cazarmă. Tânărul locotenent cu care se căsătorise în mod clandestin nu va fi niciodată acceptat ca ginere al domnului doctor Coțescu,

mentalitatea burgheză de clujean sadea a acestuia netolerând o relație de rudenie cu un regătean sărac provenind dintr-o familie de truditori ai pământului de pe Valea Buzăului. Iubirea celor doi, prin sacrificiile pe care le implică (așteptări penelopeice, drumuri lungi, transferuri de la o facultate la alta, locuitul în apartamente modeste etc.) e așezată sub o zodie astrală. La fel, reîntrarea Andei în viața celui ce traversa o singurătate covârșitoare, mereu vecină cu acel bocet metafizic pe care doar în romanul lui Laurențiu Fulga, **E noapte și e frig, seniori**, l-am mai întâlnit, este catalogată de cei doi parteneri drept o lucrare a destinului care știe să se facă luntre și punte când vine timpul să-i apropie pe îndrăgostiții rămași vremelnici pe malurile opuse ale fluviului capricios al vieții. Un rol deosebit în reapropierea, după 24 de ani, a Andei de Radu, acum colonel, îl joacă Ioana, căreia viitoarea mamă adoptivă îi devine, printr-un concurs fast de împrejurări, nu numai dirigintă în anul terminal de liceu, ci și o bună prietenă. Ar fi nedrept să nu amintim și rolul pozitiv jucat de bătrâna Ticuța, o vecină de apartament, atât în sfătuirea fetei ce trece prin criza pubertară a adolescenței, cât și în a-l ajuta pe colonel să-și învingă indecizia în ceea ce o privea pe Anda. În această problemă delicată, colonelul solicită și părerea unui duhovnic. Iubirea pentru devotata Silvia nu se va stinge însă niciodată. Chiar și în noaptea în care Ioana făcea nuntă cu Alexandru, al cărui părinte fusese ucis la Revoluție, tatăl și fiica-mireasă merg la cimitir, cu un buchet de trandafiri roșii, să-i ceară binecuvântarea pentru noul pas pe care urmașii ei destoinic îl făcea în viață. Timpul, care nu așteaptă

niciodată, curge ca o sarabandă de recviemuri și epitalamuri. Oameni de mare frumusețe morală coabitează în carte cu alții lipsiți de orice sentiment uman ori umbră de caracter (precum hiperscorțosul pater al Silviei), izbânzile se întretaie cu eșecurile, aventurile cu prăbușirile, tăria de caracter cu labilitatea psihică a secăturilor sociale, certitudinile temporare cu îndoielile perene ș.a.m.d.

Notațiile fruste ating nu o dată tensiuni poetice admirabile care te fac să te gândești la dictonul latinesc: *non multa, sed multum* ! Iată o asemenea inserție cu bătaie socială lungă spre limitele extreme ale condiției umane ce nu exclude, în periplul ei întortocheat, resemnările mioritice:

„E viscol. E ger. E noapte. E miezul nopții. E îndoială. E nesigurantă. E amintire. E neputință. E sufocare. E dușmănie. E neșansă. E liniște: prea multă liniște...”

E beatitudine ? E adevăr ? E dreptate ? E libertate ? ! E grațitudine ? E normal ? !...

E haos ! E minciună ! E escrocherie ! E grandomanie !

E prostie ! E nelalocul lui, **totul !...**

E noapte. O frântură de tîrziu. Latră un câine. Alții îi răspund. Apoi tac; toți odată. Ca noi - oamenii.

E liniștea neîmpăcată a nopții. Ca liniștea noastră...” (p.184).

Cornel Diaconu este un scriitor ale cărui cărți viitoare sunt cu nerăbdare așteptate de cititorii care, în toiul festinului lectural, își șterg nu odată, cu dosul pumnului strâns haiducește, ochii umeziți de indigeste lacrimi.

Adrian Dinu
Rachieru

ALEXANDRU IVASIUC sau spiritul geometric (II)

Urmare din numărul anterior

„Obsesiile noastre în această epocă sunt obsesii politice”.

S-a spus cu justețe că Alexandru Ivăsiuc nu e un stilist sau un decorativ. Fraza sa riguros simetrică impune prin densitatea reflecției; satisfacția lecturii este, în primul rând, una intelectuală. În privința acestui ultim titlu, criticii au încredințat formula scrierii (ambiguă, nota D. Micu, considerând că eposul ca atare prezintă puțin interes), dar au subliniat în unanimitate înaltele cote ale dezbaterii.

De o impresionantă vitalitate spirituală, ostil ornamentelor, verbiului grandilocvent și digresiunilor, respingând ceea ce apare ca inert sub raportul semnificațiilor, în permanentă căutare a „pericolului” și conflictului, cultivând cu frenezie înfruntările la înalt voltaj, preocupat de relevarea adevărului, *marxistul* (declarat) Alexandru Ivăsiuc a fost – prin intensitatea inteligenței – un continuu generator de idei. O lectură tehnică a textelor sale ar facilita sesizarea neîmplinirilor estetice, inventariind paginile debile, „anemizate”. Dar inconfundabilele romane ale lui Ivăsiuc sunt nu doar ficțiune epică, ci, mai ales, dezbateri etice, o meditație responsabilă și gravă asupra marilor probleme existențiale sau a dramelor intime, proiectate pe ecranul epocii.

În prozele lui Ivăsiuc, contaminantă e „patima ideilor”, dirijând o neînduplecată ofensivă a rațiunii și raționalului; scriitorul s-a vrut antipitoresc. Scriind „cărți de probleme”, autorul și-a dorit nu numai să încante (sub un unghi riguros estetic), ci să și modifice; o artă sănătoasă – se pronunța cu fermitate Ivăsiuc – este o artă ofensivă și, sub acest imperativ, scriitorul și-a construit opera, consecvent crezului său literar. Ivăsiuc însuși mărturisea (vezi *Rațiune și afecte*, în *Contemporanul*, nr. 6/1977) că preferă munților de retorică și festivism, deviind în autoîncântare, „uscăciunea” (și, implicit, precizia).

Se poate admite observația că producția sa romanescă poate fi „pătrunsă” prin utilizarea unor concepte-chei. Se poate spune că *puterea* ar fi obsesia prozatorului, după cum problematica libertății și necesității (revenind mereu, sub alte fațete și la diverse niveluri) ar susține tentația filosofării. Dar filosofia lui Alexandru Ivăsiuc, subtil dialectician, este o filosofie a transformărilor necesare, pentru prozator omul fiind, prin excelență, un *zoon politikon*. Ivăsiuc refuză evaziunea sau receptarea pasivă, el trăia în istorie angajat și iubea arena politică, dorea conflictul (prin surprinderea și „iluminarea” revelațiilor interioare în evoluția unor conștiințe clătinate, în criză, lipsite de perspectiva tranziției line, dar în devenire), modul existenței lui fiind acțiunea. Ivăsiuc, aproape neîncercător în vocația scriitoricească, a început târziu. Construit din contradicții, el vrea să îmbine rigoarea și pasiunea. Spiritul de sistem, raționalitatea lumii intră în conflict, inevitabil, cu fascinația devenirii. Tandemul Ilie Chindriș-Olga din *Interval*, romanul său preferat, îi definește tocmai personalitatea, o inteligență speculativă mulată pe tentația geometrizării; controversile dintre cei doi foști logodnici impun drept concluzie teza care domină suveran universul său românesc: legitatea ignoră dramele individuale, îndoielile, dezvăluirile, abuzurile etc. produc *crize de conștiință* (precum lui Ion Marina din *Cunoaștere de noapte*), dar „schema” funcționează fără a gripa mecanismul politic (implacabil). Necesitatea își taie vad, empireul ideilor pare a accepta doar adevăruri univoce, nicidecum interpretabile. Dizertativ, dialectician, de extracție sartriană, cu lecturi filosofice (citând ca fervoare din tânărul Marx, cu deosebire), Ivăsiuc eșuează, curios, în schematism. Slăbiciunile prozei sale deranjează mai puțin în *Racul*, ultimul său roman (un roman-manual), tocmai fiindcă acolo personajele, ca instrumente ale Necesității, ilustrează explicit schema, pregătind „edificiul verbal” al Utopiei (negative). Chiar propria-i detenție, transmutată romanesc, capătă o ciudată „justificare” prin lucrarea Istoriei, fatal agent al tăvălugului necesității.

Conținând elemente de roman-parabolă, *Racul* era în fapt o parabolă despre mecanismul puterii. I s-a reproșat că romanul nu privește realitățile românești. Într-adevăr, într-un secol agitat, „populat” cu evenimente precipitate, demitizând și spulberând iluzii (în care vechile tehnici ale puterii nu mai puteau contracara forțele tectonice ale libertății), Ivăsiuc demonstra, prin acest roman politic, o exemplară solidaritate cu lumea, o accentuată deschidere față de istorie, o profundă înțelegere a epocii. Ivăsiuc surprinde contrastele unei lumi deabusolate, în stare de dezagregare, în care lupta pentru putere (degenerând în violență, fanatism, crime oribile și masacre inutile) macerează scrupulele morale. Destinul lui Miguel, singurul erou interesant al cărții, se derulează implacabil până la, aparent, accidentală sa moarte. Fiindcă, libertatea lui Don Miguel era „controlată”, levantinul Don Athanasios (inspiratorul și artizanul din umbră al puciului fascist) inițiindu-l în „tainele friicii” și programându-i criza de conștiință. Despărțit de foștii comilitoni (Miguel evoluând – involuând, de fapt – din stânga eșchierului politic spre extrema dreaptă), el nu mai este crezut de aceștia și, în consecință, nu mai poate ajuta pe nimeni, devenind *un rac*: adică un „om nou” apărând vechile privilegii, cerându-i-se nu devotament sincer, ci supunere necondiționată. În acest roman al aleatorului, dialectica necesității și libertății ne urmărește continuu; pentru Alexandru Ivăsiuc nu e posibil liberul arbitru deoarece „pentru a înțelege necesitatea trebuie s-o gândești liber” (în sensul unei libertăți în afirmarea ei concretă, pentru toți). Necesitatea este, așadar, înțeleasă ca opțiune și nu supunere (dar în sensul necesității istorice reale, împotriva lui se falsează necesități, denunțând „necesitatea aparentă”). Astfel, Don Miguel – într-o lume opacă, manipulat de aventurieri – intuiește că preconizatul plan din noaptea carnagiului „nu e numai criminal, dar și cu desăvârșire inutil”.

Roman demonstrativ, *Racul* are ca subiect haosul. Miguel, omul-anexă, încearcă a se sustrage planului care „va lovi la întâmplare”, zdruncinând credința în ordine și rațiune, plan minuțios, pus la punct de Don Athanasios, cel care știe totul. „Emanatul” Don Athanasios reprezintă teroarea, nu personificată, ci dematerializată, infiltrată peste tot. Miguel nu va putea depăși „zbaterea în nemișcare”. Compus din simetrii clare, romanul lui Ivăsiuc aduce în scenă pe terorista Tahereh, unind – fără a împăca – fatalismul oriental cu fanatismul politic.

Febrilitatea intelectuală sigilează paginile lui Alexandru Ivăsiuc. Sub jetul ideilor, descifrăm spiritul raționalist, subjugat de tirania Ordinii. Rațiunea asigură ordinea; ieșirea din ordine înseamnă moarte. Legea, ne reamintește Ivăsiuc, își taie drum prin noianul faptelor particulare. Eseiști poftiți de speculații, pentru care visele înseși se desfășoară ca un sever raționament, Ivăsiuc a scris sub refuzul metaforei, amânând revanșa epicului. Eroi săi se desentimentalizează, tocmai pentru a domina. Deși trăiește eclipsată de patima ideilor, mișcarea epicului nu e de ignorat; Ivăsiuc comentează existența în tipar geometric. El pornește de la idee spre viața concretă, „procustizând-o”. Ceea ce a întretinut o lungă suspiciune, necurmată, privind talentul său prozastic. Alex Ștefănescu rămâne ferm: lipsit de talent literar, Ivăsiuc nu poate fi acreditat ca prozator. Eseiistica sa (energică, febrilă, pasională), comunicată sub regimul urgenței, propunea un fascinant spectacol de idei; cu interesante observații sociologice, pledând constativ, de pildă, pentru emulativa explozie „de grup”, regândind chestiuni controversate pe agenda dezbaterilor sau enunțând idei „neîndoielnice”, ciudate. Cum ar fi prezumția, ambalată apodictic, că valoarea estetică depinde de radicalitate (din fericire, nerespectată). Azi, fostul deținut politic, funcționar o vreme la Ambasada SUA, apoi director al unei Case de film și dispărut, la cutremurul din 1977, sub ruinele blocului *Scala* pare, într-adevăr, uitat. Cota sa a coborât vertiginos, însoțind un dezinteres flagrant pentru operă. „Țâșnind din necunoscut”, el devenise pentru I.B. Lefter (în 1986) *o figură exponențială*. Dar tot atunci criticul era obligat să recunoască că Al. Ivăsiuc, o vedetă a deceniului anterior, nu-și adjuccase un loc cert pe harta prozei noastre.

Categoric, Al. Ivăsiuc n-a fost un prozator de finețe analitică. Iar analiza, câtă e, pare „câltoasă” (M. Ungheanu), de regulă, și cade în retrospectivă. De unde, insuficiența epicii, comentariile excesive, eseismul digresiv. Cărțile sale dezbate febril problematica puterii; protagoniștii încearcă a fi liberi fără a se sustrage necesității și își oferă, astfel, o existență falsă, conștientizând criza. Totuși, conchide N. Manolescu, ele (cărțile) sunt „cât se poate de realiste”, trăgând „spuza ideilor pe turta realității”, impunând binomul *criză / iluminare*. De vocație constructivă, dezvoltând o viziune deterministă, încorporând idei și vădind o declarată adeziune la problematica prezentului, scrisul lui Ivăsiuc, „acut intelectual” (cf. Al. Piru), nu poate evita schematismul. Cum „marii neliniștiți” sunt purtătorii radicalității, prozatorul e convins că punctele de vedere radicale „fac cu adevărat Istoria”. Încât, și contribuțiile sale eseistice (vezi rubrica *Pro domo* în *Contemporanul*, apoi în *România Literară*) respectă, mai apăsător chiar, „ingineria mentală” denunțată de C. Regman. Prețuit de unele voci ca „ideolog” al generației, Ivăsiuc respingea ferm noianul de cuvinte, metaforita, „docta înșiruire de fraze”, invitând, dimpotrivă, la „dezghiocarea” realității. Și înțelegând că, angajat în *căutarea prezentului*, are obligația de a edifica, alături de congeneri, un *supra-ego colectiv*, implicit o nouă față a literaturii în vremuri „ideologice”. Așa-numita proză „de curaj”, de tip justițiar, epidemia romanului „obsedantist” aduceau la lumină, se știe, adevăruri convenabile regimului, în funcție de fluctuantele directive politice și, desigur, de prefacerea contextelor. Virusat ideologic, supus presiunilor unui sistem opresiv, organismul literaturii își dereglase mecanismele de valorizare. Încât problema literalității se eclipsase, trecând în prim plan problema adevărului (literatura ca reflectare), propunând – paradoxal – pagini mincinoase.

Așadar, procesul „comunismului literar”, în desfășurare, pleacă de la o premisă indiscutabilă: *sub comunism*, vorba lui Eugen Negrici, literatura nu s-a bucurat de o evoluție normală. Scăpând de coșmarul realismului socialist, tiranic în anii incipienti, ea nu a scăpat de bruiatul ideologic și umbra amenințătoare a Cenzurii. Cum poezia, respectiv proza au avut „viteze diferite” (observa Daniel Cristea-Enache), cum intervalul comunist trebuie, la rândul-i, cercetat etapizat, radiografia epocii presupune un lung travaliu, înregistrând spectaculoase schimbări de climat și deconcertante variații de apreciere. Bineînțele, și ierarhizări fluctuante, sub semnul revizuirilor critice, inevitabile, probând un metabolism cultural normal. Dureros, cazul lui Ivăsiuc dovedește că infidela glorie, câștigată trudnic, doar pe lungimea unui deceniu, se pierde ușor. Și că prozatorul, însoțit de propoziții superlativă (ofilite acum), de mare ecou în epocă, nu avea *vocația ficțiunii*, cum remarcase Eugen Negrici, ci doar pe aceea a *problematizării*. Bântuit de un productiv frison recuperator, fostul deținut politic va livra ritmic o „rafală de cărți”, cu un „entuziasm ostentativ”, „ștergând linia de demarcație” dintre *limbajul supunerii* și cel *critic*, observa Sanda Cordoș, făcând loc „ideologiei supunerii”. Convingerile marxiste (asumate), răspicat enunțate, așezate pe „terenul relațiilor de putere”, lăudând *doctrina forței modelată de acțiune*, ar explica, probabil, tăcerea compactă care îi înconjoară acum opera. La care s-ar putea adăuga și alte observații (valide), privind insatisfacțiile legate de precaritatea epică (Al. Piru), tezism, expansivitatea eseistică (G. Dimisianu), „meditația abstractă” (A. Marino), aducând în scenă *personaje-idee*, simplificând și sterilizând psihologiile. Animate, totuși, sub stindardul revoluției permanente, de „glasul conflictului dialectic”. Deloc întâmplător, primul său monografist (I. Vitner, 1980) își botezase opus-ul „înfruntarea contrariilor”. Iar eroii săi, „ideologizați”, exersând dialectica, dincolo de șirul de dezvăluiri (frica, suspiciunea, abuzuri, crime), confirmă că pentru febrilul Alexandru Ivăsiuc cea „meditație politică în planul indivizilor” se rezumă la a înțelege / accepta necesitatea istorică, justificând cauza (*adevărul adevărat*) în numele legității, sacrificând individul. Totuși, este excesiv și nedrept a conchide, precum o face bonomul Alex Ștefănescu, că Alexandru Ivăsiuc, un ideolog al epocii lui, „nu se acreditează ca prozator”, evoluând pe linia minimalismului epic.

(urmăre din pagina 5)

Un critic (literar, da nu numai) atipic: Magda Ursache

Aș spune că nota personală a scrisului d-nei Magda Ursache nu vine numai din felul în care sunt concepute textele, din forța argumentației, cum spuneam mai la începutul acestor rânduri, din atitudinea tranșantă a autoarei față de cutare sau cutare idee sau problemă, ci și dintr-o implicare căreia i-aș zice „autobiografică”, fiindcă nu sunt puține locurile în care unele date personale alternează cu impresiile și informațiile chemate să contureze un punct de vedere, o anume poziție în raport cu alții, cu textele acelora, fie ele de acum cincizeci sau mai mulți ani sau

doar din urmă cu puțină vreme.

Cât privește locul și rolul d-nei Magda Ursache în contextul literar actual, mi se par grăitoare chiar spusele d-sale într-un interviu pe care l-a dat lui Mircea Dinuț și pe care l-a inserat la finele cărții: „Mai nou mi se spune că-s scandalie, coltoasă, atipică, trouble-maker, sărită de pe linie... Sunt o încăpățânată, o perseverentă, o persistentă. Strădui să-l trezesc pe uituc și asta pentru că maladia postsocialistă cea mai gravă e uitarea generalizată. Dăm la spate victimele unui sistem atroc când le

uităm, ba îi și deplângem pe torționari ca „suflete neprihănite”... Răul trebuie povestit și repovestit. Să nu credeți că efortul de anamneză, având ca temă traumele trecutului, nu mă costă...”

Viețile cărțarilor contemporani după Magda Ursache este o carte care nu trebuie citită dintr-o dată și apoi aruncată pe un raft de bibliotecă. Ea trebuie ținută la vedere și în răstimpuri reluată lectura pentru că numai astfel putem realiza cât de departe bate.

SPRE LUMINA TIPARULUI

Fiecare epocă a vieții Magdei Isanos (1916-1944) a avut manuscrisele ei: cele din anii de liceu basarabean (1930-1934), cele din perioada ieșeană (1934-1940) și cele din ultimii ani, marcați de război, de refugiu și de suferința bolii (1940-1944). Ca și viața poetei, soarta manuscriselor ei oglindește zbuciumul timpurilor. Când familia Magdei Isanos s-a refugiat din Costiujeni-Chișinău la 28 iunie 1940, multe din cele ale primei perioade de creație s-au pierdut. E posibil, totuși, să se fi păstrat o parte, știut fiind că ea dăruia poeziile, uneori scriindu-le, cum se obișnuia pe atunci, în „albume” personale. Manuscrisele din perioada ieșeană sunt considerate pierdute în urma exploziei unei bombe în curtea casei din strada Mihai Săulescu 19, locuința Magdei și a lui Eusebiu Camilar, însă am auzit că unele ar fi fost recuperate de o prietenă a lor. Sora Magdei Isanos, Silvia Isanos-Munteanu, a păstrat două dactilograme, una cuprinzând poezii din prima perioadă ieșeană (1936-1937), vreme a studenției, când cele două surori au locuit împreună. A doua conține și poezii din perioade ulterioare (1938-1944) și cred că a precedat tipărirea volumului din 1964, ediția Marin Bucur. Aceste dactilograme au ajuns la mine prin fiica Silviei, Irina, care știa de la mama ei că prima fusese pregătită de Magda Isanos „în vederea publicării unui volum”. Dactilograma I, exemplarul doi, cel din spatele foii de indigou, imprimat pe foiță subțire, poartă titlul „Versuri”, iar ceva mai jos, numele autoarei; foile sunt legate cu un șnur și fiecare poezie este separată printr-o foiță de protecție. În total, optsprezece poezii, majoritatea apărute în revistele „Însemnări ieșene” și „Viața Basarabiei”. Cuprinsul nu corespunde celui din volumul de debut, „Poezii”, din 1943, așadar Magda Isanos intenționa încă mai demult să-și adune într-o carte versurile din perioada succesului ei literar, când a fost „copilul-minune” al revistei „Însemnări ieșene”. Cum se explică, totuși, că, din cele optsprezece poezii pregătite pentru tipar, nu a reținut niciuna pentru primul său volum? Interveniseră experiențele recente: izbucnirea războiului, apoi primul puseu al bolii de inimă în 1942. Moartea, o simplă ipoteză în versurile din tinerețea basarabeană și ieșeană, devenise o teribilă prezență reală, și astfel, cu primul volum de poezii, profilul ei poetic începea să prindă un alt contur, față de cel al poeziilor de început. Dactilograma II cuprinde, pe foi disparate, 39 de poezii, celor din perioada „Însemnărilor ieșene” (1936-1938) li s-au alăturat altele mai târziu, două apărute în „Almanahul Universul 1948” și încă două care fuseseră deja tipărite în volumul „Cântarea munților” din 1945. Există, de asemenea, caietele cu poezii păstrate de mama Magdei Isanos până în momentul când i le-a încredințat lui Marin Bucur în vederea întocmirii volumului. Nu au mai fost înapoiate familiei, ci au rămas în posesia istoricului literar și apoi a soției sale. În prezent, aceste manuscrise sunt în arhiva domnului profesor Nicolae Scurtu, preluate, după mărturia d-sale, de la soția lui Marin Bucur. În afară de caiete, singurul manuscris mai cuprinzător care a scăpat după trecerea prin vijeliile vremii este cel păstrat de Eusebiu Camilar într-un dosar, denumit de el „Manuscrisul de la Drăganu”, în care se află poeziile scrise sau prelucrate de Magda Isanos în vara refugiului din Argeș. A fost salvat, ca și manuscrisele lui Eusebiu Camilar, de către Magda Isanos însăși, după cum arată scrisoarea ei din toamna anului 1944: „Nu știu unde ești și dacă o să-ți parvină scrisoarea aceasta; dar cum am plecat de la Drăganu, înainte de a fi primit vreo veste de la tine, îți scriu, poate ești mai norocos decât mine și primești scrisoarea asta. Am sosit, după multe peripeții și un drum foarte greu, pe-o vreme ploioasă, la București; o parte din bagaje nu le-am putut lua, de teama aglomerației din trenuri.../. În privința manuscriselor, n-ai grijă, le-am adus pe toate.” Acest manuscris se află acum în posesia mea. Într-un dosar de culoare verzuie, pe care e scris cu creionul: „Manuscrisul de la Drăganu”, sunt cuprinse cincisprezece poeme și mai multe eboșe. Versurile sunt scrise cu cerneală sau cu creionul pe hârtie ca de caiet maculator. Între pagini s-au păstrat flori de câmp presate, iar pe unele foi sunt desene; unul reprezintă schița locurilor unde se desfășura acțiunea romanului „Valea hoților”, la care lucra pe atunci Eusebiu Camilar. Aș mai adăuga, pentru completarea atmosferei acelor ani, faptul că poeziile au fost pregătite pentru tipar de poeta însăși, între 18 septembrie și prima decadă a lui noiembrie 1944, și au fost predate la Editura Fundațiilor Regale cu numai câteva zile înainte ca ea să se stingă din viață la 17 noiembrie 1944. Nu știu sub ce formă au fost predate, în manuscris sau dactilografiate; Eusebiu Camilar depusese cu câțiva ani înainte la aceeași editură romanul „Cordun” în manuscris, deci este posibil să fi procedat la fel ca „mesager” al poeziilor ei. Oricum, manuscris sau dactilogramă, acest document este, probabil, pierdut; încă din octombrie 1944, Editura Fundațiilor Regale era atacată în presa de stânga, colaboratorii ei erau trecuți pe lista „criminalilor de război”, iar în toamna anului 1947, odată cu înlăturarea monarhiei, avea să dispară.

Magda Isanos a avut parte, în timpul vieții, de apariția unui singur volum, *Poezii*, tipărit în 1943, la Iași, la Institutul de Arte Grafice „Brawo”, aparținând „trustului” editorial al lui Athanase Gheorghiu; apariția *Poeziilor* i s-a datorat lui Eusebiu Camilar, care tipărise tot atunci, la Editura „Cartea Moldovei” a aceluiași proprietar, romanul *Prăpădul Solobodei*; Athanase Gheorghiu îi plătitese „în natură”, dându-i „o căruță de lemne”, și cum mai rămăsesse totuși dator, i-a tipărit și versurile Magdei Isanos. După moartea poetei, au apărut: *Cântarea munților* (Editura Fundațiilor Regale, 1945), *Țara luminii* (aceeași editură, 1946), *Poesii* (Editura Casa Școalelor, 1947, București), *Versuri* (Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1955, București), *Versuri*, (ediție îngrijită și prefațată de Marin Bucur, Editura pentru literatură, 1964, București), *Poezii* (antologie de Magda Ursache, Editura Minerva, 1974, București), *Magda Isanos - Drumul spre Eleusis* (antologie de Horia Bădescu, Editura Albatros, 1975, București, colecția „Contemporanul nostru”), *Cântarea munților* (cuprinzând versuri, proză și publicistică, ediție și tabel cronologic de Margareta Husar, prefață de Constantin Ciopraga, BPT, Minerva, 1988), *Confesiuni lirice*, (Editura „Literatura artistică”, Chișinău, 1989, una dintre primele, dacă nu chiar cea dintâi carte tipărită cu caractere latine), *Poezii/Poésies* (ediție bilingvă română/franceză, în traducerea mea, Editura Libra 1996, București).

Cea mai elegantă și cuprinzătoare ediție a poeziilor Magdei Isanos, volumul „Versuri” din 1964, îngrijit și prefațat de Marin Bucur, include poeme din volumele „Poezii” (1943), „Cântarea munților” (1945), „Imnuri pentru pământ” (1946), și unele publicate antum (1932-1937) și postum în periodice sau rămase inedite până în 1964. La fel de important, ca amploare și noutate, este și volumul „Cântarea munților” (1988), ediție de Margareta Husar. O comparație între diferitele ediții duce la concluzia că editorii mai noi s-au bazat pe volumele apărute la Editura Fundațiilor Regale. Marin Bucur a avut avantajul de a putea consulta caietele cu poezii aflate în posesia mamei poetei, și manuscrisele păstrate de Eusebiu Camilar; de asemenea, profitând de relativa relaxare politică din 1964, a cercetat ziarele și revistele epocii, extrăgând versuri necuprinse în volumele din 1945 și 1946. După ediția Marin Bucur, o alta care a amplificat corpus-ul cu poezii preluate din publicații și câteva inedite, devenind astfel încă una de referință, este aceea îngrijită de Margareta Husar. În ediția bilingvă din 1996, o selecție din volumele anterioare, am adăugat la rândul meu două inedite din „Manuscrisul de la Drăganu” (1944).

La ora actuală, pe ce se poate baza editorul care vrea să realizeze un volum din opera poetei? Mai puțin pe manuscrise și mai mult pe volumele apărute anterior, piatra de temelie fiind edițiile Marin Bucur și Margareta Husar. Acestora, ca și celorlalți care au dat la lumină ediții ale poeziilor Magdei Isanos, li se cuvin mulțumirile noastre. Așa stând lucrurile, de vreme ce ele vor alcătui baza

(continuare în pag. 13)

Elisabeta Isanos

INEDIT

CINA CEA DE TAINĂ

„Adevăr, adevăr grăiesc vouă:

unul dintre voi mă va vinde...”

Evangelhia lui Ioan, vers 22

Magda Isanos

Cei doisprezece stau acum la masă,
Iisus e trist și spune-n astă seară
Cuvinte care-așa de greu apasă
Pe inimile lor: „De ce să moară?”

„Și cine-i vânzătorul?” Fiecare
Privește-n ochii celui alt cu frică;
Făclia peste ei, tremurătoare,
O umbră-n forma unei cruci ridică.

Ioan ca un copil s-a ghemuit
La pieptu-nvățătorului: „Stăpâne,
Sînt eu acel de care ne-ai vorbit?”
Și drept răspuns a rupt Iisus din pîne

Și-a-ntins-o celui care-avea arginții
Zicându-i: „Isprăvește mai curând
Ce vrei să faci”, și-o clipă-același gând
I-a înfrățit sub semnul suferinții.

AGONII

Din ce în ce mai tristă mi se-nșiră
În spate-o zi asemenea cu alta,
Și port singurătăți pe sub înalta
Cicoare ce deasupra se resfiră:

Polenul ei de stele niciodată
N-o să-mi atingă buzele și mâna,
Ce, pe tăcerea pieptului culcată,
Va cântări deapurarea țărâna;

De-acolo din albastru, numai ploii
Când o să stau la câteva picioare
Sub iarbă, de-or să poată să coboare,
Și-acelea pe din două cu noroi!

Premergătoare nopților în mine
Au năpădit durerile, și-aș vrea
Tot sufletul să mi-l anin de-o stea
Pe care-o știu că-n geamul tău rămâne.

MĂ GÂNDESC CA LA RUDELE MELE...

Mă gândesc ca la rudele mele
La lebede parcurgând asfințitul,
La sinucigașele stele
Ce-n lac își găsiră sfârșitul.

Cuiburi căptușite cu cântec,
Grele ca-n somn, tot mai murmură,
Plopul bănuții și-i numără.
Oameni și zări vestejim...

Și ca de-o toamnă lungă vestejim,
Văzând cu ochii, oameni și-nțămplări,
Și zările se năruie pe mări,
Să caute-ntre alge-un țintirim...

Și chiar văzând cu ochii vestejim
Păduri întregi de oameni și-nțămplări.

II

Zi calmă, asfințit ca o stemă,
Pomii nemișcați te salută,
Ca pe-o regească moarte, tăcută,
Și lacuri se-ntunecă-n funduri.

E poate unicul ceas
Când vastele-amintiri se revarsă,
O, cât de răcoase, pe-o arșă
Viață ce nu s-a-mplinit...

Cuiburi căptușite cu cântec,
Plopi ce bănuții și-i numără,
Lumea cu taina ei murmură,
Oameni și zări vestejesc.

Carolina Ilica

CĂRȚILE

Mă dau afară cărțile, văd bine,
S-au strâns în jurul meu ca un ciopor
De miorite cu destinul lor,
Cu ochii-nchiși uitându-se la mine.

Mi-e casa toată pentru ele staul
Cu patru încăperi și încă una.
Din timp în timp li se-nmulțește turma
Și-n lână au argonautic aur.

Pentru aceste rime asonante
Mă laudă colinda primitivă
Iar un sonet aristocrat mă ceartă.

Dar cărțile îmi țin frățește parte.
Nu ele mie, eu le sunt captivă
Ca meșteșugul ucenic la artă.

Eu, muritoare, ele, fără moarte.

GHIOCII

Pădure desprimăvărată
Pe jos, cu petice de nea
Și frunze reci, de altădată,
Pe care-am mai umblat cândva.

Și care m-au bătut pe umăr
În toamne aspre ca un post.
Și care mi-au foșnit deasupra
În verile ce au tot fost.

Prin frunze și prin albul veșted
Răsar întâiele din flori:
Cum ar străpunge câte-o rază
Prin cerul reavăn și prin nori.

Și e atâta plăpândețe
În nou-născuții ghiocci,
De parcă i-a moșit zăpada.
Iar Duhul Sfânt răsuflă-n ei

Să-i întremeze, să-i susțină,
Să-i încălzească-n slava Sa.
Și să-i înfașe în lumină.
Ca pe Iisus, când se naștea.

ȘI NĂSCĂTOARE ȘI FECIOARĂ

O, Născătoare și Fecioară,
Cununile ce te-nconjoară
Sunt rugi cu trandafiri și îngeri;
Iar tu, în mijloc, roză albă,
De mila noastră plângi și sângeri.

Mă rog la Fiul și la Tine,
La chipul Lui din chipul Tău:
Când nu mai pot să fac doar bine.
Să nu mă lași a face rău.

O, Născătoare și Fecioară,
Cununile ce te-nconjoară
Sunt rugi cu trandafiri și îngeri;
Iar tu, în mijloc, roză albă,
De mila noastră plângi și sângeri.

Plătesc, încă de-aici, păcate
De lepădări de prunci; mi-i număr
Când remușcarea cuie bate
Prin oase de genunchi și umăr.

O, Născătoare și Fecioară,
Cununile ce te-nconjoară
Sunt rugi cu trandafiri și îngeri;
Iar tu, în mijloc, roză albă,
De mila noastră plângi și sângeri.

Genunchi și umeri fac o cadră
Prin care, de privești în jos,
Ou roșu-n piept să se strevadă,
Cu-nmormântat în el Hristos.

Iar de privești de jos în sus,
Se vede, înviat, Iisus.

VREAU SĂ TE VĂD RĂZÂND

Vreau să te văd răsând
Să îți ia ochii foc
Pârjolind împrejur
Vinețiile crânguri
de cearcăne mov-fumurii
Ale nopților tale nedormine-ndejuns.

Vreau să te văd răsând
Și să râd iar cu tine
Dinții de sus să se arate celor de jos
Și aceia de jos celor de sus
Și ai tăi alor mei
Și ai mei alor tăi
Cum se arată din apa vioară
a râurilor fugite din munți
Pietricele albe
sticlind
De pe un mal spre celălalt mal.

E atâta împărtășită intimitate –
De parcă ar face iar dragoste –
Între cei care râd împreună.

Să spulberăm așadar prejudecata că poeții
Trebuie numai să fie triști
Numai să bea din Graalul îndurerărilor !

Li se cuvine și lor să deguste
măcar spre a ști
cum e fericirea.
Chiar dacă numai spre a cânta
despre ea
fără ea !

MĂINE NOAPTE

Măine noapte va fi lună plină.
Îmi va intra în casă pe geam ca un amant
Desuet și romantic
Ce n-o să mă lase să dorm.
Luna plină are puterea ta
Și n-o să mă lase să dorm.

O să-mi aducă aminte desigur de tine:
Cum stătea
ca un veșnic Adam
În dreptul ferestrei deschise
Dând la o parte perdeaua.
Cum întindeai și mai mult brațele
Dând la o parte
Și cealaltă perdea
exterioră
a ploii
Cu franjuri și rece
Răcorindu-te
De mine
de tine
de amândoi
După ce mă inițiaseseși în minuni.
Căci minuni se numesc toate cele
Ce se întâmplă pentru prima dată !

Da mâine noapte va fi lună plină
Iar eu ca acum voi avea
cearcăne vineții.

Luna plină are puterea ta
Nu mă lasă să dorm
Încă din noaptea aceasta
în care

Îmi aduc iar aminte:
Cum stătea
În fața geamului deschis
Întinzând brațele
Dând la o parte
Și cealaltă perdea
de afară
Și rece
din franjuri
a ploii.

În timp ce eu mă rugam
amăgindu-mă
Precum Julieta
Ca noaptea de-atunci
prima noapte
Să nu se mai albească de ziuă
Nici când !

Aprecieri critice

„Carolina Ilica este o poetesă cu care s-ar mândri orice literatură. După debutul spectaculos cu volumul *Neîmblânzită ca o stea lactee* (1974), cărțile sale ulterioare au confirmat un talent mai puțin obișnuit de a exprima simplu configurații ideatice și simbolice complicate, de a exprima sentimente profunde, tumultuoase, în versuri de o fragilitate aproape ireală, o capacitate rară, chiar și în lumea poezilor, de a îmbrățișa simultan cosmicul și teluricul, de a atinge înălțimile cu aer rarefiat ale spiritului și de a coborî către huma originară (...) către patima incandescentă a cărnii.” (Radu Voinescu, poet, traducător, critic și istoric literar, România)

„Poezia Carolinei Ilica ne dezvăluie totodată doi vectori esențiali, unul de o modernitate controlată (poeta îngrijindu-se de o coerență sigură a cuvântului poetic), altul, aș spune, de o profundă tradiție eminesciană (poeta îngrijindu-se de o continuitate superioară a unui discurs liric moștenit).” (Acad. Georges Astalos, poet, dramaturg, eseist, Franța)

„De obicei, noi nu ne privim moartea ca pe o experiență pământescă, însă zilnic ne confruntăm cu amintiri ale viitoarei noastre morți sub forma diverselor fapte și evenimente. (...) Această profundă, amenințătoare perspectivă se află prezentă în acest ciclu poetic [„Poemul scurt al lungii mele vicții – 13 poeme (duble) de dragoste”].” (Sigurd Helseth, poet, eseist, Norvegia)

„Scriitura Carolinei Ilica – gest, mână, degete – este ca niște basoreliefuli care narează compromisurile dintre ființele umane și cele divine.” (Acad. Anxo Fernandez Ocampo, poet, eseist, Spania)

„Cititorului grec (...) aceste poeme îi pot aminti, din când în când, de voci feminine autohtone, precum Polydouri, Melissanthi sau Myrtiotissa. Cu o diferență. Nu există în poezia greacă precedente în care un conținut atât de senzual să fie exprimat prin intermediul stilului tradițional.” (Victor Ivanovici, poet, eseist, prof. universitar, Grecia)

„Carolinei Ilica, (...) serie la un unic poem, pe care nu se știe când îl va termina. Lucrul acesta (...) provine din faptul că, și după atâtea cărți de poezie, (...) a rămas la fel de tânără și proaspătă (...) – „un drac de fată” – cum ar zice aromâni mei, dar cred că și țărani ei din Transilvania. (...) Rareori am văzut pe cineva (...) care să-și apere atât de frumos literatura, gășind numai cuvinte de laudă despre confracții ei din România.” (Dina Cuvata, poet, prozator, eseist, traducător, R. Macedonia)

„Poezia Carolinei Ilica este *lesne de lecturat*. Dar *ușorul lecturii* nu provine din simplitate; claritatea comentatorială se naște – de la bun început, din tainica atracție pe care această poezie atât de originală o exercită, încât pur și simplu ne fascinează. Eu cred că adevărata lectură a acestei poezii urmează abia după prima lectură.” (Suat Engullu, poet, eseist, traducător, Turcia)

„Carolina Ilica este deja cunoscută cititorului rus. În anul 2001, la Editura Ruski Dvor, a văzut lumina volumul *Sonete imperfecte*, care a stârnit un viu interes în cercurile literare. Au urmat alte evenimente, întâlnirea de creație de la Teatrul Taganka, iar acum, iată, un nou discurs artistic. Cartea *Puțin mai mult*, dezvăluie deplinul portret al poetei și permite cititorului să-i urmărească cronologic etapele creației, să-i evalueze evoluția umană și poetică (...) Valoarea Carolinei Ilica în contextul poeziei lumii este incontestabilă. Sper ca volumul *Puțin mai mult*, apărut acum și în limba rusă, să ofere cititorului adevăratul chip al unei mari prezențe literare a veacurilor XX-XXI.” (Maxim Zăisev, poet, eseist, traducător, Federația Rusă)

Debutanții Generației '60, recitiți după 50 de ani

Poarta

Poarta se mai ținea doar într-un cui. Sandu văzuse de mult că se ține doar într-un cui, dar nu spunea la nimeni. Credea că niciunul dintre ai casei nu știe ce știe el. Când, într-o seară, o auzi pe maică-sa:

– Apucă-te, mă omule, și drege poarta aia. Se mai ține doar într-un cui și o să cadă peste ăsta micu'.

– Toate la vremea lor, femeie, răspunse taică-său. Măine car lemnele alea la joagăr pentru grajdul nou. Poate poimăine.

Asta îl neliniștea pe Sandu. Așteptase atât de mult să cadă poarta... Mai căzuse o dată, anul trecut, și-și aducea aminte cum se jucase atunci: pusese patru pietre sub poartă, încât ea părea o plită uriașă, adusese o căldare veche, umplută cu nisip, pe care o pusese deasupra și învârtea cu: un băț de pară făcea mămăligă. Apoi strânse câteva foi de brustur și ștevie, le tocuse cu o custură și le pusese într-o cutie ca și când ar face mâncare. Și câte nu mai făcuse... Simțea ceva cald, rotund, înfășurat în lumină și bucurie, nici el n-ar fi putut spune ce simțea, când se gândea cum se jucase anul trecut. Ținea să se joace la fel și anul acesta. Dar mai întâi trebuia să cadă poarta. Nu mai putea aștepta. A doua zi, când toți erau plecați la câmp, a luat un clește, s-a cățărât pe poartă și a început să tragă cuiul. Dar parcă înadins, cuiul nu voia să iasă. Și-a adunat odată toate puterile și a tras, dar cleștele a scăpat muchia cuiului și Sandu a căzut jos. A început să plângă încet, de durere și ciudă, și privea printre lacrimi la cuiul încăpățânat. Ar fi vrut să-l bată, dar asta ar fi însemnat să-l înfigă și mai bine și, dacă-l mușcă iar, nu avea vreun folos,

pentru că era mai tare decât dinții lui...

Se simțea neajutorat și necăjit și atunci a început să bată găscanul care sâsâia în spatele lui. Găscanul îi era cel mai cumplit dușman. Anul trecut îl apuca de pantaloni și îl bătea cu aripile, până îi făcea picioarele vinete. Acum nu mai îndrăznește să-l apuce, dar, de câte ori îl vedea necăjit, sâsâia în jurul lui a batjocură.

Cuiului i-a venit de hac în aceeași zi. Taică-său umpluse căruța cu lemne pentru joagăr și, când să iasă din curte, i-a spus:

– Sandule, stai în spatele căruței și spune-mi cum să cârmesc ca să nu se agate osia de poartă.

Sandu a făcut tocmai pe dos: i-a spus s-o ia mai spre dreapta, adică mai spre poartă și vedea cum, încet, încet, cuiul iese ruginit din gaură. N-a mai auzit muștrările lui taică-său. S-a dus într-un suflet și a adus căldarea și custura de unde le avea ascunse. A pregătit toate celelalte la fel ca în anul trecut. Dar, pe când mesteca nisipul în căldare, s-a oprit. Simțea că parcă lipsea ceva. A început să toace brusturii și ștevia. S-a oprit din nou. Lipsea ceva, nu știa ce. Se apucă să toace mai cu înverșunare. Degeaba. Anul trecut se simțea în rând cu oamenii mari când făcea toate

acestea. Acum văzu parcă întâia dată că toacă brusturi și mestecă nisip. Maică-sa toca pătrunjel și mesteca mălai. I se puse un nod în gât ca atunci când era gata să plângă. Se duse, luă un pumn de mălai și-l presără peste nisip. Culese și pătrunjel, începu să toace și să mestece și mai îndârjit. Degeaba. Simțea că toate nu mai au niciun rost. Farmecul cald și rotund de anul trecut nu se mai întorcea. Nu mai putu să înfrângă nodul din gât și începu să plângă. La început încet, apoi din ce în ce mai tare. Auzi un sâsâit în spate. Era tot găscanul care-și râdea de el când îl vedea abătut, îl pedepsi cum știa el să-l pedepsească mai cumplit. Avea o șapcă cu căptușeala ruptă. I-o aruncă găscanului în cap, încât acesta se învălătuți în căptușeală, de nu mai știa cum să iasă. Începu să lovească cu piciorul, îndesat, plângând din ce în ce mai tare. Maică-sa văzu găscanul zbatându-se și se repezi la copil, dar, când voi să-i dea o palmă, observă că plânge.

– Ce e, Sandule, cu tine, plângi ?

Băiatul nu răspunde nimic și se aruncă hohotind în brațele ei.

– Sandule, mamă, ce e cu tine ?

El nu putea să răspundă nimic. Plângea, cuibărindu-se mic în brațele ei, căutând parcă ocrotire de ceva neînțeleș și îngrozitor care-l înspăimântase. Abia după un timp putu bâigui:

– Poarta, mamă...

Și plângea și mai tare, știa că nu de asta plânge, ci de altceva și mai dureros pe care nimeni nu-l poate înțelege, nici chiar el însuși, și nimeni nu-i poate spune de ce plânge el. După ce se domoli, stătu un timp mut, cu ochii mari privind gol, apoi se smulse îndârjit și parcă rușinat din brațele mamei și-i spuse surprinzător de liniștit, cu o voce care parcă era a lui taică-său:

– Hai să mă ajuți să dregem poarta aia, mamă !

Augustin Buzura

Ion Moraru - sau tovarășul idee, cum i se mai zicea între prieteni, - era un om slăbuț, pipiriu, „cu ceva mai (lung de un metru și șaizeci)”, cum ai plăcea chiar lui să spună. Purta o mustață tunsă englezește care o îngrijea în mod deosebit. În fiecare seară o pieptăna și avea mereu grijă ca nu cumva să crească vreun firicel mai mare decât celelalte.

Ion Moraru nu avea familie. Trăia singur încă

din 1948, când, la prima naștere, îi murise nevasta. De atunci s-a schimbat mult: a devenit mai închis, mai rezervat. Când s-a pus problema colectivizării în raion, a anunțat că se „retrage”, și pentru un timp a plecat din sat. Oamenii „au aflat mai târziu că fusese pe la alte gospodării colective, după care s-a pus temeinic pe studiat tot felul de broșuri.

Într-o seară, la una din discuțiile obișnuite la căminul cultural, se hotărî să se înscrie în gospodăria colectivă. O dată eu creșterea gospodăriei, în viața lui Ion Moraru s-au produs schimbări care i-au redat vioiciunea pierdută înainte.

În ziua aceea dispăruse iar. Președintele umbla să-l găsească, dar Ion parcă intrase în pământ.

– Numai la stația de radioamplificare n-am fost până acuma, își zise președintele când ajunse în dreptul porții căminului cultural. Dar nu cred să fie chiar aici, își dădu el părerea după ce intră pe poartă. Unde dracu să-l mai caut ?

Se rezemă obosit de bustul lui George Coșbuc din fața căminului și se șterse de sudoare. „Nici Ion, nici chei și nici ședință, se necăjea el. Și apoi, dacă-ți mai spune și tovarășul Berinde, instructorul raional, că nu e organizare, că nu e nu știu mai ce, ce să mai zici ? Cine știe ce i-o fi trăsnit iar prin cap lui Moraru ăsta ? ! Te pomeniști iar cu vreo idee. Ce-i al lui, e al lui, și pace ! Îl preocupă și muncește cu tragere de inimă !” își aprinse o țigară și scutură din cap cu necaz. „Și zi, ai dispărut, Ioane ! Am să pun clopot pe tine, văd că n-am încotro !... Bunăoară asta - arată cu bărbia spre bust - cui i-ar fi trecut așa ceva prin cap ?”

Ideea cu bustul lui Coșbuc a pornit tot de la Ion Moraru. Într-o adunare generală, cam cu un an în urmă, Ion se înscrisese la cuvânt.

– Tovarăși, începuse el extrem de grav, mie nu-mi place să vorbesc multe, vrute și nevrute, ca Ileana lui Covată sau Ionu Mărului. N-aveți de ce să vă strâmbați, e-așa-i cum vă zic ! Uitați-vă care-i problema: cămin cultural avem ? Avem ! Și-i frumos, nu ? Nu-i dai cu nasu-n strășină, că are etaj. Noi l-am făcut ! Era să-mi rup și columna vertebrală când i-am pus căpriorii. Până amu-i clar, nu ? Îl cheamă George Coșbuc, după numele marelui poet. Nu cred că este careva de aici să nu fi citit .din poeziile lui ! Nu înțelegi, tu Rafilă, unde vreau să ajung ? Lasă și ai răbdare. Mai bine n-ai suci din nas, că îți destul de bine minte cum ai adăpat șoarecii când ți-am citit una. Îți mai aduci aminte ? Cred e-o știi, și dacă ți-o mai spun încă o dată, iar ai să plângi, e-

Un om cu idei

ășa sunteți voi femeile, impresionabile... Nu-ți fie teamă, măi Vladimire, că nu mă apuc de spus poezii, dar mai bine ai asculta, că ai goluri mari cu lectura. Cinci cărți într-o iarnă, ăla-i citit ? Pe dracu !... Unde-am rămas ? A, da ! Pupă 23 August avem foarte mulți trimiși pe la școli, pe la toate școlile, că azi toată lumea poate învăța ! Avem și pe la Arte, chiar nepotul tău, Rafilă. Până aici totu-i clar, nu ? Burghezii nu l-au respectat pe Coșbuc, pentru că a scris pentru noi, țărani. Să arătăm, tovarăși, că-l prețuim ! Să se știe că noi prețuim pe cine merită. De aceea, propun să-i ridicăm o statuie chiar în fața căminului. Am amintit de nepotul tovarășei Rafilă, că-i o mândrie pentru sat. Are bursă republicană.

Nu fă ochi mari, Vladimire, că ție, după cită treabă fad la sfeclă, nu cred că ai merita să-ți ridicăm ! Care-i de acord cu statuia, mâinile sus !

Până la urmă ideea a fost acceptată.

Președintele aruncă supărat țigara, nefumată nici pe jumătate, lângă coșul pe care zootehnicianul scrisese: „Aruncați hârtiile pe jos dacă aveți prea mulți bani. Amenda 25 lei și achitarea pe loc.” Când dădu cu ochii de inscripție ridică repede țigara fumegândă. „Dat dracului și zootehnicianul ăsta ! răsse președintele... Să mă .duc sus la Bîrsan, să dea

un anunț, căci altfel n-am încotro”.

Porni. Cu cât se apropia de ușa stației de radioamplificare, auzea tot mai limpede o melodie care-l înfuria totdeauna:

Marina, Marina, Marina...

– Dacă nu mai terminați odată cu Marina asta, să știi că vă sparg placa ! se adresă electricianului Bîrsan, care se îngrijea de emisiunea de muzică ușoară din cadrul orei locale sau Studioul Arinilor, cum îi plăcea lui s-o numească, după numele satului. Dimineața când mă scol - Marina, la amiază - Marina, seara - tot Mariana ! Până când ? Alte plăci nu aveți ?

– Cum să nu avem ? ! se apăra electricianul, dar i-am spus tovarășei bibliotecare Ionescu Marina să vină să-mi aranjeze discoteca, dar ea... că n-are timp ! Bine, i-am zis, să nu regreti toată afacerea asta ! Vina ei...

Președintele înțelese și zâmbi abia vizibil.

– Pe Moraru nu l-ai văzut cumva ?

– Ba da. A venit la agronom, a luat o serie de reviste și scule de măsurat. L-am văzut pe dealul Cucului. Umbla ca un strigoi, din deal în vale. Am oprit motocicletă și l-am întrebat: „Nea

Ioane, ce faci ?” „Tai frunză la câini !” mi-a răspuns el și a început să măsoare mai departe.

Președintele, deși se gândi o vreme, nu-și dădea seama cam ce-ar putea face Moraru. „Totuși, mă duc să văd, își zise el. Mai avem încă trei ore până la ședință. Să-l iau și pe contabil cu mine.”

Îl găsiră în vârful coastei, sprijinit în compas, privind peste sat.

– Ați venit după mine cumva, sau erați în drum spre Frasin ?

– Da, pe tine te căutam, îl lămurii președintele, cam supărat. Avem ședință în legătură cu cumpărarea vacilor, și cheile de la sediu au rămas la tine. Dracu ne-a pus să te alegem în conducere ? ! o întoarse el pe glumă, văzând îngrijorarea de pe fața lui Ion.

– La mine ? ! se miră el și duse instinctiv mâna da buzunare. Phii, ce mai cap am ! Și se lovi cu mâna pe frunte. Zău că-mi pare rău. De-mi aduceam aminte... Când începe ședința ?

– La nouă.

– Atunci, mai avem timp ! Stați, așezați-vă !

Se așeză și își întinse haina pe pământ; scoase din desaga sa o sticlă verde plină.

– Niște vin. Gustați, și-mi spuneți p-ormă dacă vă place. Altfel, trebuia să vă caut cu el pe la sediu.

– De ce ? se miră președintele, știind că asta nu-i stătea în obicei.

– Vreau să-l gustați și să vă dați părerea.

– Bine, dacă ții neapărat... Mulți ani !

– Nu-i rău ! zise Moraru.

Scoase apoi din niște foi de viță doi struguri mari, verzi, îi ridică grijuliu, îi cântări în mână și le întinse câte unul.

– De ăștia ce ziceți ? I-am luat așa, la întâmplare. Mie mi se par frumoși.

– Într-adevăr. Dar spune-ne odată, unde vrei să ajungi ? Nu prea înțeleg, ridică din umeri președintele.

– Uitați-vă de aici și până la stejarul dinspre Frasin și plopul al treilea din vale: sunt opt hectare și jumătate de pământ. L-am străbătut tot, l-am măsurat. Pământul nu-i bun, ce-i drept, pentru cereale... dar tot e bun de ceva.

Priviră un timp peste coastă.

– Strugurii au crescut tot pe dealul ăsta, îi lămurii Moraru. Le-am cerut celor din Frasin...

– Acum înțeleg și eu ! se lovi peste frunte președintele și izbucni în râs. Știu unde vrei să ajungi. Dar toată lumea vorbea de asta. Și atunci, la adunare...

Moraru râdea și el, dar râsul îi era schimbat și arăta un fel de mulțumire reținută, pe care încerca să n-o exteriorizeze cu orice preț.

– M-am gândit că de ce să n-avem absolut de toate ? mai zise Moraru și începu, să-și strângă sculele.

Amândoi erau mulțumiți de propunere, dar se-nțămplă uneori ca în iată unci bucurii să reacționezi curios - să schimbi vorba sau să nu zici nimic, să te simți cumva stânjenit, fără să știi de ce. Așa că porniră tăcuți, mișcându-și alene picioarele prin iarba moale. De aici, satul li se părea oarecum mai mare, parcă i s-ar mai E adăugat ceva, deși difuzoarele țipau tot atât de vesel și antrenant:

Marina, Marina, Marina...

Debutanții Generației '60, recitiți după 50 de ani

CEZAR IVĂNESCU

De profundis

! acum, fiindcă frigul face bulboane
și fiindcă eu sînt bolnav și mă tem,
ca sălbaticul am să-mi fac leul meu pe peșteră,
iar voi să spuneți: îl vîna în fiecare zi !

! acum, fiindcă sînt și sincer și milos,
vă rog să nu vă uitați în ochii mei
prin care lacrimile găuresc pupilele
și deci nu plîng; nici răsul meu

care vă chinuie, vă sluțește, ferți-vă de răsul meu
într-însul mama e tot albă ! și inima mea,
acest cântar social, care atunci când eu
voi fi pur de tot se va sfărâma

într-una din părțile balanței și va rămîne numai
un cap uimit, umed, plin de lună ca o floare
scoasă din lac. O, candoarea
capului din inimă, cu brațe !

! lăsați-mi numai lapte și mâncare
până mă scol mâini de dimineață
căci acum își fac turul prin ochi
hidoasele zile de post uman, al vinei, al neputinței !

! și socotiți-mă-un lepros care se vindecă
și v-ar putea și omori cu-mbrățișările,
și socotiți-mă-un lepros care se vindecă
și v-ar putea și omori cu-mbrățișările !

! acum, fiindcă am chiar șaptezeci de ani
cu cei lăsați de mama,
îngăduiți-mi deruta suportabilă
și bucurați-vă de înțelepții tineri !

DANIEL TURCEA

Țara SIN (despre TAO, despre TE)

infin și ploi albastre
cad încet în Țara Sin

da, Rousseau s-a aruncat pe fereastră
de la balconul în stil empire
și-n cădere
până jos
Van Gogh a continuat să picteze
munți de creieri de pasăre
și de creieri de flori
și numai morminte de grâu
iazuri
iazuri cu nuferi
oglinzile vii și mai vii și mai vii

„Tao stă singur și nu cunoaște schimbarea”
o fantastic echilibrăm atîta neliniște
„Umbă-n cerc și nu cunoaște nesiguranța”
atîta, neliniște amestecată cu spaimă
„Poți să-l închipui cu mama lumii” laudă laudă laudă

ceai și pagode de xilofon
fructele răcoare albă
atomii în litere chinezești

ninge de asemeni cu hieroglife și ideograme
pufoase și moi alb topind
evantaie imense și multe camelii.

ANA BLANDIANA

Regenerare

Nu m-am găsit în mine, și-atunci m-am răsfirat
Prin plante și prin pietre, prin flori, prin necuprins,
Printre iubiri de-o clipă sfărâmate dinadins,
Și ruptă-n zeci de doruri am plîns, m-am căutat

Închipuind anemic o nouă alchimie,
Am vrut să cresc din toate și să mă isc am vrut
Din zborurile triste și frînte, de-un minut,
Din balta care-așteaptă să fie apă-vie.

Și-abia când vă atinse privirea mea de vreasă,
Am înțeles că pentru a fi ca voi, curată,
Va trebui cu trudă să mă mai nasc o dată,
Și-acum mă nasc.

ION MURGEANU

Sonet de iubire

Vezi, eu petrec aceste nopți lângă tăcere
Și-n focul frunții mele ard viitori
Cât bolta. Patima te cere
Mărgăritar curat în iarbă către zori

Nu voi pleca din calea ta curînd
Pierdut pe-aceste lespezi în genunchi
Adapă-mi așteptarea cu un gând
Cu o speranță vocea să-mi astupi

Și trupul să mi-l cerci într-o îmbrățișare
Atît de simplu vestea asta doare
Că vei pleca și n-o să mai revii
Încât pe-aceste urme unde-mi scrii

Cuvîntul fals și oblic „despărțire”
Te văd cu îndoiala mea subțire...

MARIN SORESCU

Parodie după Nichita Stănescu

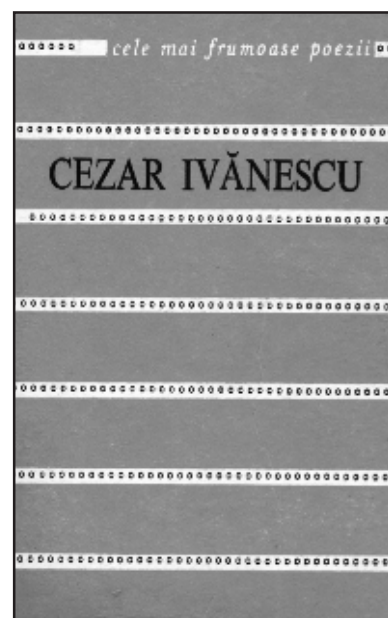
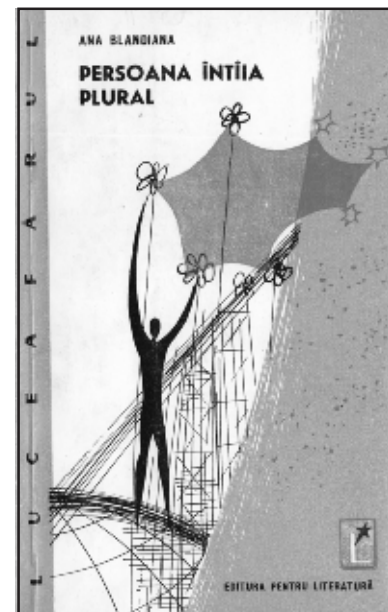
Ferestre la cub

Unul, două...
Unul, doi, trei...
Oh, P1, P2, P4, P9
Au îngenunchiat zamfirul celor patru lei
Un ochi rotund mă doare drept în frunte
Din coama lui un curcubeu în mine
Se arcuia peste o apă și-un munte
Tăiat de nu știu ce bine.

Văzui atunci venind cinci sentimente
Unul gonea călare pe el însuși,
Al doilea cărat într-o lectică,
Al treilea și-al patru-lea-aveau chică.
Le-am aținut atunci c-un țipăt calea
Apoi tăcerea și-a pus vata în urechi...
Cerule era-n vocală și-auzea spre orizonturi
Cum bate coastele-i străvechi.

Mereu mi-e galaxia paralelă
Cu-acei copaci știuți de trecător
(Au frunze mari care deschid în toamnă
Ferestre galbene prin universul lor)

Unul, două, trei...
Oh, P1, P2, P4, P7, P9
Au îngenunchiat zamfirul celor patru lei.

Cea mai tristă poveste

Doan Mazilu
Crângașu

Odată sfârșite ororile războiului, oamenii au nevoie de sărbători binevenite și de veselie dăruită de acestea.

Neastâmpărul creator al micului oraș Arras din nordul Franței, clocotea înzecit înaintea apropiatei sărbătoriri a geniului liric al acestor locuri și oameni, iubitul lor Florimond, creatorul operetei franceze.

Florimond Hervé, pe numele lui adevărat Philip Etienne Florimond Ronjer, se născuse în anul 1825. Nenorocirile acestui război au făcut ca, timp de patru ani să nu se poată simți nimeni în stare să se bucure de cel puțin un mic concert conținând câteva uverturi din cele aproape cincizeci de opere compuse de geniu lui, și al lor... Acum însă, cu ocazia împlinirii celor osutăduăzeci de ani de la venirea acestuia pe lume, locuitorii Arras-ului își doreau, atât pentru Florimond, cât și pentru ei, ceva grandios la care să rezoneze chiar Parisul.

Bustul de marmură albă ridicat după moartea lui (la doar 67 de ani și în acel ingrat și iubit Paris) bust strălucind în chiar inima orașului lor, cu toate nenorocirile războiului, nu a suferit de lipsa unei flori, semnului iubirii și devotamentului.

Toți membrii Primăriei orașului erau milionari în idei cu privire la sărbătorirea bravului lor Florimond, dar vistișeria Arras-ului avea doar rezonanța pe care o dădea golul... Gândurile lor se înălțau spre ceva grandios, strălucitor, magnific. Ah, cât de frumoasă este nașterea speranței..., mai ceva decât aceea a „Primăverii” lui Botticelli.

Socotind încântătorul, dar sumarul articol din luna lui Marte a acestui an, 1945, în săptămânalul parizian, „Luminile Rampei”, inimi, suflete și spirite s-au umplut de vechile dar permanent dureroase amintiri. O noua dramă adăugată Artei și Culturii franceze.

Din nordul dulcii Franțe, acel nord al merilor, prunilor și al oamenilor muncitori ca nimeni alții, nordul ploios, și în acel istoric Arras, inimile tuturor băteau într-un ritm allegro presto con grandioso, cu ocazia apropiatei sărbători, punând cu toții umărul, ca în vechile dar frumoasele timpuri, hotărâți mai mult ca oricând și gata de a lăsa tot altceva de-o parte..., așa cum s-a întâmplat cu biata soție a Primarului, care a fost subit spitalizată, urmând, la scurt timp, și decesul ei.

Încă de la început, Providența părea să zâmbească oamenilor Arras-ului. Primul semn prin care s-a făcut văzut acest zâmbet, a fost apariția tânărului parașutist yankeu, Tommy Hill care, cu toate rănilor primite de la o mitralie alemandă, el s-a îndrăgostit de la prima vedere de Louise, nepoata cea mare a fostului Avocat al Statului în Arras, iar aceasta de Tommy.

Din fericire, Știința Franceză, în speță, Medicina a extras plumb după plumb din corpul tânăr și sănătos al acestui yankeu, făcându-l, încet și sigur să se simtă ca nu născut și după nici zece zile să joace, ca un rusnac, kazaciocul. După statura tânărului și harul vocii sale de Tito Schipa american sau Nelson Eddy francez, făcut să interpreteze toate rolurile de tenor de operetă, începând cu frumosul locotenent Champlatre-aux din bijuteria lui Florimond, „Ma'm'selle Nitouche” -cu toate că era doar sergent în armată, dar, vorba „căpceanului”: Fiecare caporal poarta în ranița lui bastonul de Mareșal!” Însă, din nefericire, Adonisul yankeu era afon!

Și, brusc, iată!... În trecerea anilor, dar ce spun, după o perioadă de cinci ani, din depărtatul și exoticul Mexic, fatalitate! Din acel Mexic al Eugeniei de Montijo, revenea pe pământ francez frumoasa, adulata Operei Comice din Parisul anilor dinainte de război, mademoiselle Nicôle Valentine.

Zburase „ca o amazoană” peste ocean pe aripile unui DC-3, spre inima de piatră a „perfidului albion”, apoi, traversând Canalul, i se oferii un loc pe băncile (de lemn) ale unui picturess, și demn de muzeu, Renault, pentru cursa Callaise-Arras-Lille.

Porțile istorice ale Arras-ului se deschiseră larg în fața incognitoului vedetei Operei Comice parisiene, iar onorabilul proprietar (44 ani) al legendarului hotel „La Mouche d'Or” îi oferii cel de al doilea apartament princiar.

Manifestațiile de simpatie din fața ferestrelor apartamentului divei, luată proporții de masă, aproape 28 de consacrați admiratori, plus șase copii ce-și însoțeau părinții, o binecuvântau cu: „Ne-ai făcut fericiti!”, destupând din mers primele sticle de șampanie de după război.

Dar, totul trece ca o briză-fată mare de primăvara!

O tragică poveste de viață și de moarte petrecută cu șase ani în urmă, apoi strania dispariție a acestei incontestabile vedete a Operei Comice parisiene, urmată de cruda suferință a răătăcitoarei soprane, departe, tocmai în patria ultimei împărătese a Franței.

Toate buletinele medicale, anterioare plecării d-rei Nicôle Valentine, întărite, ulterior și prin temerile fetelor din baletul teatrului, au dovedit că suferința era, *sans doute*, fostul Ministru de Finanțe, monsieur P. de la P.

Exact a doua zi după temeritatea revenirii domnișoarei Nicôle Valentine pe pământul patriei sale, patru telegrame „explodată” la Primăria Arras-ului. Prima venise din Londra, mai precis de la celebrul Covent Garden, însoțită de un chek de 18.300 de pounds, suma pe care londonezii o datorau lui Florimond, ca adaus la cei patru ani cât fusese director și dirijor la „Empire Theatre”, între 1870 și 1874, neonorat, deci, de 71 de ani, două luni și 14 zile, conform datelor trimise chiar de albinoși.

Cea de a doua telegramă venea de la cunoscutul „Arsenal”, teatrul militar din Toulouse, care se angaja să înlocuiască toate

instrumentele de suflat ale famfarei din Arras, mai vechi de trei decenii, cu altele de ultimă generație.

A treia telegramă venea din partea Academiei de Muzică din Lille, prin care, tot după războiul sfârșit recent, această instituție răspundea unei vechi solicitări a modestei orchestre a Arras-ului, de a trimite câteva duzini de coarde noi, necesare instrumentelor specifice acestei orchestre.

În fine, a patra - dar nu ultima - venea din partea unui mecena care se dorea anonim, trimițând alăturat, cartonul frumos pictat cu menu-ul unui mic restaurant parisian, de mult dispărut, unde Florimond, uneori, se adăpostea sub o masa de biliard pentru a ciupi un *petit sommeil*, cartonaș pe care compozitorul înșirase trei sau patru portative, între spațiile cărora notase câteva note ale unui - la moda pe atunci - can-can, și, reîmprospătând amintirile cu un cheque de 50.000,00 FF.

Era evident, aceste mici averi au sosit în Arras odată cu augurala întoarcere în Franța a domnișoarei Nicôle Valentine.

Astfel, toate notabilitățile micului Arras, în frunte cu Primarul, defilau și depuneau zilnic coșulețe cu trandafiri albi sub ferestrele apartamentului celebrei subrete a Operei Comice din Paris.

La solicitarea acesteia, apartamentul ce i se oferise deveni curând un studio de lucru în arta teatrului liric, imediat după restrânsă reuniune de la reședința bătrânului jude al Arras-ului și unde Nicôle Valentine a fost, literalmente, purtată pe brațe, iar ochii și urechile artistei au luat foc de la frumoasa, dar haotica voce a lui Tommy Hill. Odată cu acest studio repetițiile se succedau cu asiduitate, dar, ceea ce pe iubita soprana o necăjea, erau atât „urechea de porc” cât și „răceala” pilotului yankeu, răceală pe care maestra o punea pe seama... „te rog, uită de micuța Louise, *darling*, cel puțin aici unde nu suntem decât noi doi și Arta, singurul lucru pentru care ardem...”, etc., etc. Pe de altă parte, Tommy era cam nedumerit: „Ce naiba vrea cucoana asta de la mine cu arta ei?...”

În tot acest timp, cadourile, mai mici sau mai mari, nu conțineau să sosească.

Proportional și paralel, valorile Culturii Franceze, de care erau animați până la delir, în afară de, bineînțeles, pilotul yankeu, reînfloreau și creșteau în sângele ardent al celebrei soprane, scoțându-i la suprafață aptitudinile organizatorice și regizorale de care nu era conștientă, invitând la întâlniri vesperele oameni importanți, precum Primarul Arras-ului, Trezorerul-contabi și alții, în felul lor, de egală importanță. Asupra acestora și fiecăruia în parte, vedeta Operei Comice parisiene își punea în evidență, își revarsă calineriile și

șarmul, doar, doar îi va trezi din abulia și letargia în care se scufundaseră odată cu sfârșitul războiului, când spiritul și nervii sunt cuprinși de oboseală, de torpoare... „Doamne, ce buturugi!”, se lamenta în sine-a și mademoiselle Nicôle Valentine.

Ea le demonstra prin cele mai clare calcule contabile că, luând în considerație prezenta stare financiară a Arras-ului, sensibil superioară anilor anteriori, ei, cei din Consiliul de administrație al orașului, ar putea încerca un împrumut de, să zicem, zece milioane FF la Crédit Lyonnaise pentru a oferi Culturii Franceze ceea ce cu toate onorurile merită, iar în cazul de față, Festivitățile Florimond Hervé bătând la ușă... cioc, cioc, cioc, așa, ca în simfonia lui Beethoven, zgârcenia cunoscută a acestei bănci s-ar topi ca un cocoloș de ceară... argumenta celebra soprana.

Seara, târziu, când sfetnicii de taină ai celebrei stele parisiene părsseau cel de al doilea apartament princiar al hotelului „La Mouche d'Or”, în drumul lor spre ieșirea din stabilament, s-au încrucișat, absolut întâmplător, cu patronul acestuia, care, cu un zâmbet miere, cu altul ului de castor, îi saluta în drumul său spre locul pe care aceștia tocmai îl părăsiseră.

Zilele lunii lui cuptor își înteteau dogoarea, iar asta avea o îngrozitoare influență asupra sensibilității marelui artiste. Foarte afectat de nervozitatea, în crescendo a acesteia, Președintele Lucrărilor Publice al orașului dădu ordin ca, zilnic, între orele 11 am. și 17 pm. cisterna cea mare a companiei de pompieri, frumos și mândru vopsită în bleau-blanc-rouge, să stropească pe cele trei laturi ale hotelului, reședința iubitei lor celebrități, exceptând fațada. Timp de trei zile, măsura a părut salutară, dar, ca rezultat al „înmuierii asfaltului” și apariției unor inestetice băltoace, ici, acolo, nori de țântări invadară cu o ură neînțeleasă apartamentele hotelului, parca, în special cel de la catul secund și chiar al fragilei subrete, ca o criminală pornire a acestor plicticoase, periculoase și vătămătoare insecte față de biata femeie lipsită de apărare.

Salvarea a venit din partea patronului hotelului. În fiecare cameră a apartamentului onorat de celebra artistă, a fost deșus câte un recipient cu o capacitate de 10 kg., plin cu gheață...

„Geniul francez, *mes amies!*”, exclama Nicôle Valentine, pe când hotelierul se încurca în câteva cuvinte despre modestie.

Inimile celor trei băteau contrapunctic și cu aceeași intensitate, până când, într-o noapte, se întrunise în biroul Primarului, de unde ieșiră odată cu ivirea zorilor, sfârșind prin a-și uni forțele pentru obținerea celor zecemilioane FF de la Credite Lyonnaise.

Chiar în acea zi, cele trei cotidiane ale Arras-ului, înjurară ca niște soldați alemanzi cu capetele pline de spumele berilor, aceasta decizie a Primăriei și a Consiliului acesteia, pentru ca pe ultima pagina să se concluzioneze la unison: nici o iotă!

În ceea ce îl privea pe judecător, nu pentru scepticismul arătat în problema împrumutului, dar plictiseala ce se aglomerase în toata ființa sa, prin vechea-i funcție, îi dădea bătaie de cap cu ciocanul unei singure întrebări: „*Qui Prodest?*” Și totuși, hotărârea nestrămutată a Primarului predomina: „*Sine Protest!*”

În liniștea nopții, primii greieri își începuse cântecul lor amoros,

auzit din poarta bisericii, unde Louise și Tommy traduceau cântecul greierilor în limba lui Musset, în timp ce în al doilea apartament princiar al hotelului „La Mouche d'Or” răsfățata Operei Comice din Paris se lupta cu insomnia.

Rămăsese mai puțin de o lună până la începerea Festivităților Florimond Hervé.

Orice donație, la pachet sau nu, venea cu același scop: Festivitățile Florimond Hervé. Opera Comică din Paris, trimise un frumos și sensibil cadou fostei sale vedete - în semn de neutare: una din istoricele sale *robe de scena*, e drept, puțin cam descusută pe la mâneci, subsuori și gât, rămânând însă, un cap de operă a croitoriei parisiene. Din nefericire, această unică - în felul ei - manufactură, chiar de la prima probă s-a pulverizat, devenind un pumn de fluturi multicolori în azurul de vară...

Ca o ciudățenie (dar ce stranie frumusețe), un cadou care sosea din îndepărtata și misterioasa Persie, anume, o bucăciță, nu mai mult de 25 cm., din frânghia unui condamnat la moarte prin spânzurătoare. Investigatorii de presă descoperiră că pedeapsa cu moartea prin spânzurătoare în Persia nu se acorda decât celei mai înalte nobilimi; astfel, fragmentul de laț deveni adevărat porte bonheur.

Meschinii viticultori și crâșmari invocară degradarea produsului lor, vinul, datorită adevăratului dezământ ce se face cu gheața folosită de celebra soprana și glasul vinului este de infinite ori mai scump decât mieunatul acesteia... În pofida spiritului civic și național manifestat de Primar, acești oameni vulgari care clamau că în curând va veni „înghețul” (!) îl dezamăgi și umplu de lehamite pe acesta. Marele volum de munca al celor trei, Primarul, Președintele Lucrărilor Publice și Trezorerul-contabil, a lovit deodată cu o suferință nemiloasă pe acești adevărați salahori ai interesului național: amnezia!

Nici unul din acești bieți oameni nu-și mai reușea familia. Doborâți de presiunea unui timp întunecat, opac, vid chiar, impus de supra munca sufocantă și cu care se confundau în mod mecanic, în virtutea reușitei totale a Festivităților Florimond Hervé, încet, încet, lumea concretă, contingentă a început să-și piardă limitele pentru cei trei; lumea care până atunci era populată de familii, rude, eventuali prieteni, cunoștințe etc., etc. Ei bine, aceste anomalii i-au aberat, transformându-i în roboți, și ca orice robot, lipsiți de conștiință. Astfel, familiile celor trei mucenici, anonimi de fapt, au început să-și dea coate, să-și pună întrebări și, câteodată, să-și ofere singure răspunsurile. Toți, însă, concluzionau la unison: Festivitățile Florimond Hervé!

Aceste observații i-au fost aduse, cu tot menajamentul, briliantei artiste chiar de către camerista sa, o fată inocentă și deloc vorbăreată.

Cea mai elocventă dovadă în acest sens era dispariția Trezorerului-contabil, detectată de soția unui modest consilier al Primăriei, cu doar trei zile înaintea începerii Festivităților Florimond Hervé. Dispariția acestuia nu a fost doar fizică, ci și materială; cele mai bune haine, lenjerie și încălțăminte de schimb, plus alte câteva asemenea fleacuri, înghesuite, pare-se, în două valize de capacitate medii, totuși... „prea grele pentru fragilitatea acestui om”, cum s-a căzut de acord în paginile celor trei cotidiane, chiar a doua zi, în edițiile speciale, de prânz.

În edițiile zilei următoare, însă, din nou toate cele trei cotidiane introduseseră un adevărat dubiu cartesian: „Dar dacă a fost sedus???”

„Putea fi și mai rău!...”,ormăi gura păcătoasa a bătrânului jude.

Duminică, 4 august, 1945. În timp ce steagurile fluturau sub cerul Arras-ului, un vulcan erupse în acest nou și tragic Pompei din nordul dulcii Franțe: gemetele și suspinele tinerei, candidi și deloc vorbăreței cameriste a celebrei soprane, atrase atenția unui cotoi matinal, în trecere, din fericire, prin fața ușii ușor întredeschise al celui de al doilea apartament princiar. Actrița, beneficiara acestui apartament era și posesoarea unui bishon maltez. În cazul în care aceasta, mademoiselle Nicôle Valentine ar fi fost prezentă în apartament, cățelul, cu lătratul lui feroce, ar fi alertat tot ce era ființă vie în Arras, dar, de astă data, celebra artistă pierise, iar biata camerista zăcea legată fededeș, în timp ce cotoiul o întreba curtenitor: „ce aș putea face pentru dumneavoastră, domnișoară?”

După stupefianta și dureroasa descoperire a candidi și deloc vorbăreței cameriste legată fără milă de picioare, mâini, gură și ochi făcută de poliție și constatarea absenței, deocamdată, a celebrei artiste lirice Nicôle Valentine, inspectorul șef al Arras-ului concluziona, tot atât de misterios - ori poate și mai..., că acest caz concurează cu cele de pe timpul faimosului Arsene Lupin.

O lună după tragica dispariție.

Într-un miez de noapte, o persoană de statură mijlocie se furișă pe străzile unui Arras patriarhal, pluvios și posomorât. Era Trezorerul-contabil, el însuși răpit și jefuit de tot ce acest nefericit, orbit de amor duse cu el: ordinul de plată pentru cele zece milioane FF, zece mii de pounds și o vergea grosută de aur, rățăcită prin colțurile micului loc al tezaurului micul ui Arras.

Dar, surpriza surprizelor pentru locuitorii Arras-ului a avut loc în următoarea zi, când, un pierde-vară se prezentă ca nou proprietar al hotelului „La Mouche d'Or”.

În seara următoare a fost reținut un tânăr, proaspăt angajat la Poșta Centrală a Arras-ului, găsit într-un hohot de râs, un râs nenatural și care, putea demonstra, fără drept de apel, o „anumita” complicitate la o „anumită” faptă, un râs din care, practic, nu se putea opri...

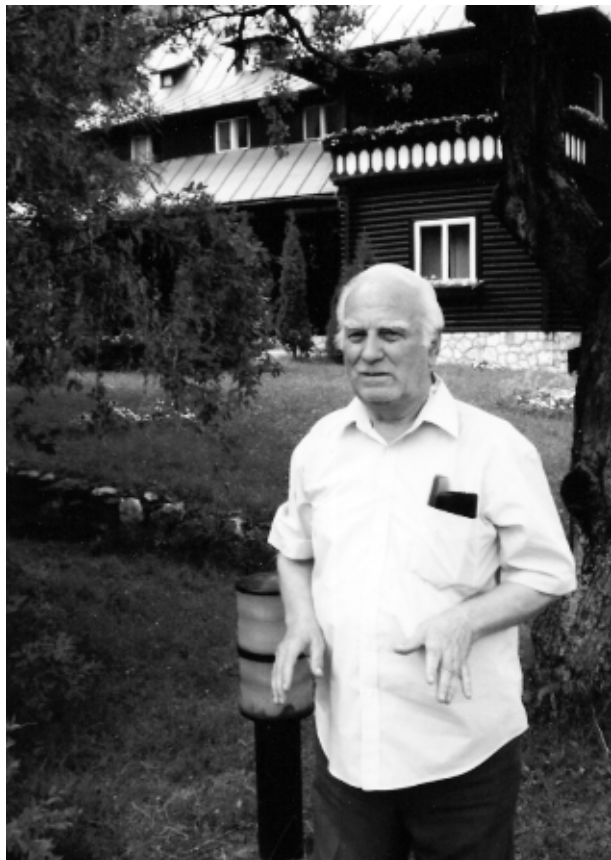
În proverbiala lor inocentă, locuitorii Arras-ului nu erau capabili de a face o legătură între furturile, răpirile, disparițiile și toate celelalte întâmplări sub ochii lor...

Din fericire, tânărul parașutist yankeu, Tommy Hill, gardat stranic de mica Louise și salvat de la multele suferințe date de mitraliile alemande, fonda o școală de parașutism, cu antrenamente pentru salturi cu parașuta, de la orice altitudine, la orice adâncime.

“Pro amicitia”

Horia Zilieru - 80

Vulturul pleșuv

Important poet al generației mele ! Liric fin, împodobindu-și creația cu spirit înalt, iubirea fiindu-i ogorul rodnic în care a semănat, din care a cules spre a ne dăruia alese poeme de cer și pământ, participând – cu împliniri esențiale – la îmbogățirea patrimoniului cultural românesc.

Horia Zilieru este – fără-ndoială – unul din marii sonetiști contemporani – clasic al genului în expresie modernă, înnoitoare. Poetul trece ca un *vultur pleșuv* prin lumea modernă a Iașului precum, cu un veac în urmă, predecesorul său Mihai Codreanu – *Prinț al Sonetului*.

Bucurându-mă de prețuirea lui (de multe decenii încoace !), îi supun, acum la *Aniversara – 80*, o posibilă definiție a ceea ce cred că constituie

Prietenia

Prietenia-i ca durerea:
de s-a topit, nu mai există !
dar de-o păstrezi, mai dulce-i mierea,
și se-nșenă ochii triști !

Ea e mai mult decât iubire,
e nobil sentiment în sus,
e prețuire dând putere
și-nvingător, îi ești supus !

Prietenia-i drept oglindă:
privindu-te, privești la cel
ce-n suflet tainic te colindă:
el e în tine, tu în el !...

O flacăra-i Prietenia
tăcut arzând, purificând,
îmbogățindu-ți armonia
de care cugetu-i flămând.

Păstrează, dar, ca o comoară
Prietenia – semn divin ! –
și inima-ți va fi ușoară
iar traiul îți va fi deplin !...

Da, Horia Zilieru se așază luminos în aceste precepte și este, da, un om total, o fire superioară.

Cu admirație și neștirbită încredere în perenitatea operei sale, îi urez din tot sufletul sănătate întru (încă !) mulți ani !

Radu Cârnelci

Spre lumina tiparului

(urmăre din pagina 8)

edițiilor viitoare, este necesar un examen riguros al textelor tipărite. De-a lungul timpului, dar mai ales în perioada când am tradus poeziile Magdei Isanos în limba franceză, am constatat că există în unele poeme pasaje obscure și am încercat să mă detașez de textul scris, pentru o lectură logică. Iată câteva exemple în acest sens, din ediția Marin Bucur și din cea a Margaretei Husar.

1. „Eu nu mă pot face nici frunză, nici floare./Sunt sânge-strigoi./din trupurile celor plecați în război./pentru-o lume mai bună.../Lady Macbeth, ajută-mă și-adună/de jos acest sânge./ Prea mult se zbugiumă singuratec și plânge./cerând să fie vărsat/ și celălalt sânge, greu și-ntunecat./al *căilor* încă vii...” (SÂNGELE, fragment)

Ultimul vers citat a fost preluat în această formă din „Cântarea munților” (1945) și perpetuat astfel de la un volum la altul, în discordanță cu restul poemului, unde este vorba despre victime și *călii*: sângele victimelor cere, ca răscumpărare vechitestamentară, după legea talionului, sângele *căliilor*. Confruntarea cu „Manuscrisul de la Drăganu”, unde apare forma: „și celălalt sânge, greu și-ntunecat./al *căliilor* încă vii”, mi-a confirmat intuiția erorii. A fost un caz fericit, când am avut posibilitatea să confrunt textul tipărit cu manuscrisul.

2. „Acuma pământu-ntreg putea/mărturisii pentru noi;/ca unele văratece, luminoase ploi./plânsul și răsul între noi plutea./ /Eu eram principiul neschimbat./țărâna, întunericul roditor./luna, spre care marea tuturor/oceanelor adânci au urcat./Tu, soarele care-aruncă-n spații/arcu superbei grații./amintind chiar în somn *nemișcarea*.../Nu-mi clătina întunericul și *nemișcarea*...” (NUNTĂ, fragment)

Reprodus în ediția Marin Bucur după textul din volumul „Îmnuri pentru pământ” (1946), poemul prezintă forma repetitivă „amintind chiar în somn *nemișcarea*”, ceea ce anulează sensul întregului: soarele care trezește la viață, pe de-o parte, și țărâna, „principiul neschimbat”, pe de alta. O eroare de tipar. Poezia este construită pe temeiul antinomiei: plânsul și răsul, țărâna și spațiile cerești, întunericul și lumina, luna și soarele; în consecință, logic, *mișcarea* face pereche cu *nemișcarea*. Așadar, forma logică este: „amintind chiar în somn *mișcarea*”.

3. N-aș fi crezut că suferința poate/de la un timp plăcere să devină./că deopotrivă se găsește-n toate/amestecată umbră și lumină./Eram asemeni *unei moarte*/care-oglindește fără să-l încapă/un cer de dânsa pururi prea departe./Tu m-ai făcut să fiu și cer, și apă... (CUVÂNTUL EVEI, fragment)

În ansamblul poemului (reprodus din „Pagini basarabene”, an. I, 1936, nr. 8), versul „Eram asemeni *unei moarte*” este discordant cu urmarea: „care-oglindește fără să-l încapă/un cer de dânsa purura departe”. O greșeală de tipar. Logica poetică impune aici: „Eram asemeni *unei ape moarte*”; apa stătătoare („moartă”) oglindește cerul, dar rămâne, față de el, purura departe, imagine confirmată în finalul strofei: „Tu m-ai făcut să fiu și cer și apă”.

4. „Eu știu că tu nu meriți dragostea/și-mi place totuși să ți-o dăruiesc;/dar parcă *bolta* merită vreo stea./și totuși, câte-ntr-înșă s-oglinesc.../Nu meriți iarăși clipele de-acum/și gândurile bune câte ți le-am dat./dar parcă merită noroiul de pe drum/petalele ce peste el s-au scuturat ?/Iubirea însă e ca soarele./care rămâne purura curat/și după ce – milos – i-a sărutat/leprosului, pe uliță, picioarele...” (DRAGOSTEA MEA)

Din nou, perechi de contrarii; aici, soarele este simbolul purității, iar la antipodul lui se află *noroiul pământesc*. Nu *bolta* e aceea în care se oglinesc stelele, o răsturnare imposibilă și pentru universul real, și pentru cel al poeziei Magdei Isanos, care nu forțează ordinea dumnezeiască a lumii. *Bolta* merită stelele, căci i-au fost hărăzite din vremea genezei, spre deosebire de *balta* de jos, în care aștrii se reflectă ca printr-o înduioșare divină, fără să-i fi fost dăruiti de la-nceput. De altfel, în strofa următoare, ideea revine sub altă formă: „dar parcă merită noroiul de pe drum/petalele ce peste el s-au scuturat ?” În mod evident, e vorba de o eroare de tipar. Am corectat-o intuitiv, și am avut bucuria să văd că în poemul publicat în „Însemnări ieșene” (an. I, 1936, vol. II, nr. 17-18) apare forma corectă logic: „Dar parcă *balta* merită vreo stea...”

5. „...stă calul și nu poate să priceapă/întunecoasa lege care-l mână/prin nopți mucegăite și prin apă./Și-n sinea lui se roagă să rămână./cum a rămas și celălalt, pe paie./nesimțitor la bici și-njurătură./Fierbinte fulger gândurile-i taie./și-adânc simțind *încă-o înjurătură*./pornește,-n spate roțile s-aud./ca ieri, ca-ntotdeauna, și departe/locomotive,-n aerul cel ud./ca strigăte de dincolo de moarte.” (CALUL DE LA BIRJA DE NOAPTE, fragment)

Comparând textul din volume cu cel apărut în „Însemnări ieșene” (an. II, vol. III, nr. 7, 1 aprilie 1937), se poate vedea că în revistă versul „și-adânc simțind *încă-o înjurătură*”, apare în forma „și-adânc simțind *încă-o jupuitură*”. O greșeală de transcriere.

6. Cântecul încă necântat al vieții/s-a stins în pieptul ei sub multe șaluri./și ea visează *munți ca-n basme*, baluri/și sănii svelte străbătând nămeții./Ai săi au putrezit de mult sub dealuri;/când iese-n prag în clarul dimineții./ca buhna fac la ca din drum băieții;/ nepăsător, orașul curge-n valuri... (FATA BĂTRÂNĂ, fragment)

În revista „Vremea” (an. XVI, 1943, nr. 708, 25 iulie), de unde a fost preluată poezia, în prima strofă apare forma de mai sus, „și ea visează *munți ca-n basme*”, iar editorul volumului din 1964 a transcris-o ca atare. Trecând peste faptul că expresia curentă este: *nunți ca-n basme*, rămâne greu de explicat de ce o fată bătrână visează *munți*, când mai natural ar fi să vadă în visul ei minunatele *nunți*, pentru ca inaccesibile. Forma perpetuată de la un volum la altul, cu *munții* din visul fetei bătrâne, este discordantă, chiar caricaturală la urma urmei, ducând gândul la o pasiune (neimplinită) pentru ascensiunile pe creste. Presupun că a fost, la origine, o greșeală de tipar.

Magda Isanos și soțul ei Eusebiu Camilar în 1938

7. „Săracii sunt închiși în viața lor/Ca-n temniță, și totuși sunt loviți/De vânturi mari în față și când mor/Se fac deodată albi și liniștiți./Dar Doamne pân-atuncea ei trăiesc/Și visează meru niște lucruri ciudate./Despre camere largi, despre *pături* curate./ Și visează meru și tușesc.../Și pe urmă se petrece cu ei un destin./Totdeauna același meschin:/Între fabrică, tramvai și tractir/ *Se-ncălzește* viața lor ca un fir. (SĂRACII, fragment)

Poezia a apărut inițial în ziarul „Iașul” (an. IX, seria a II-a, nr. 636, 28 aprilie 1940), cu diferențe față de forma din volum (1988), și anume: „Săracii sunt închiși în viața lor/Ca-n temniță, și totuși sunt loviți/De vânturi mari în față și când mor/Se fac deodată albi și liniștiți./Dar Doamne pân-atuncea ei trăiesc/Și visează meru niște lucruri ciudate./Despre camere largi, despre *paturi* curate./Și visează meru și tușesc.../Și pe urmă se petrece cu ei un destin./Totdeauna același meschin:/Între fabrică, tramvai și tractir/*Se-ncălzește* viața lor ca un fir.” E vorba aici de două greșeli de tipar survenite în volumul din 1988.

8. „În dimineți de mai demult uitate/Treceau pe lângă mine stânjinei./Ca niște *pete oarbe*-ncet purtate/Și trandafiri treceau și crinii grei./O, toate-aceste flori ca-n somn senine/Se ridicau asemeni unor frunți./Sau atârnav în somptuos ciorchine./Gătite pentru lungi, voioase nunți.” (FLORI ADORMITE, fragment)

În revista „Însemnări ieșene” (an. V, vol. XIV, nr. 4, 1 aprilie 1940), versul al treilea din prima strofă apare în forma de mai sus, preluată ulterior în toate volumele, „Ca niște *pete oarbe*-ncet purtate”, expresie obscură, perpetuată până azi, când a ajuns și în manualul de Limba română pentru clasa a V-a (teste de evaluare curentă, editura Tamar, București, 2009). O greșeală de tipar. Evident, forma corectă este: „Ca niște *fete oarbe*...”

Erorile pomenite mai sus s-au perpetuat de la o ediție la alta, preluate *tels quels* din volume sau din publicații, ori au apărut pe parcurs, pe lungul și greul drum al textului către lumina tiparului. Departe de mine gândul de a le face vreun reproș editorilor care s-au ostenit, de-a lungul timpului, să adune și să tipărească poeziile Magdei Isanos. Am încercat doar să descopăr, pe cât mi-a fost posibil, sursa a ceea ce consider a fi niște erori de lecțiune ori greșeli de transcriere sau de tipar. E vremea să se renunțe la formele eronate, în interesul Magdei Isanos și al cititorilor ei.

„Auri-m-aș voce într-un clopot sfânt”

(Evocări la 70 de ani)

Dumitru Pricop

(21 mai 1943 – 29 iulie 2007)

Așa răsună primul vers al cărții de debut a lui Dumitru Pricop, „Patima muntelui” (1978). Clopotele lui sfinte sunt, de fapt, două: *Vrancea* cu tot ce este al său și *Poezia* care cuprinde în metamorfoza ei sibilinică metafora, ritmul, prietenia, simfonia bucuriei dar și ai suferinței – aluatul primordial al omului integral și nesfârșit.

Ce ar fi zis Poetul acum când ar fi împlinit 70 de ani ?

„Copii, strângeți 70 de pahare de lut și, spărgându-le, să le refacem în unul singur, de aur, în aur de Vrancea – aurul mioritic !”

Astfel cununa el *Poezia* cu *Viața*.

De câte ori mă îndrept spre literatură, unghiul inimii mele zvâcnește spre Vrancea, deși debutul gingaș și timpuriu mi l-am semnat în presa buzoiană. Un tumult uriaș mi-a urnit roțile când m-am lăsat absorbit de gurile Mîlcovului și ale Șușitei și ale Putnei – la izvoarele Mioriței. Acolo l-am întâlnit și cunoscut, în pridvorul munților, pe Poetul Dumitru Pricop – cel care acum ar fi aniversat 70 de ani, dacă nu l-ar fi captat Nirvana, cu lăcomia ei de spirite înalte.

Omul Dumitru Pricop este definiția dorului suprem. Cei ce i-au fost prieteni și l-au pierdut – doar dintr-o neatenție a vieții – îi vom duce dorul până în adâncimi.

Paharul lui era cupa împărătească a Poeziei. Vinul lui era euharistic. Cine știe de unde îl aducea, fiindcă mâna lui care mângâia versul, știa să adoarmă și boaba de strugure într-o desfătare îmbătătoare, dincolo de frigul morții.

Numele Poetului a devenit o emblemă, un ecou reverberat în arborii mioritici, în fiecare ins pe care l-a întâlnit și, brusc, i-a devenit prieten, ecou între aripile vulturilor, ecou în pașii timpului mult prea grăbit.

Poetul încorporează eternitate.

În această Antologie întocmită pios de mult-înzeștratul profesor Costică Neagu, poezia se prezintă singură, fără arătura vârfului nostru de creion. Ferestrele lucide ale fiecărui vers se reflectă în ele însele, încât cuvintele analitice sunt de prisos, deși trebuie precizat că puține *mioritice* s-au născut în literatura noastră cu atâta naturalețe și fior precum în cea a Prințului vrâncean Dumitru Pricop.

Memoria mea prescurtată nu-și mai aduce aminte unde și dacă am publicat o ultimă scrisoare adresată sublimului om și poet. O prelucrez cu vinovăția curată a celui care știe că se repetă în aula unei sincerități solemne.

Domnul Costică Neagu a traversat (a câta oară), pentru cimentarea acestui volum, întreaga creație pricopiană și am rămas cu toții uluiți să constatăm că de multe ori am trecut cam neatenți pe lângă unele dintre poemele sale, care astăzi se recitesc în altă cheie, mult mai gravă.

Trăim în substanța acestei cărți, alături de câteva inedite, un moment de înaltă istorie literară, la care încă participă, cred, însuși sufletul ori spiritul universal al autorului.

Energia existenței lui este încă actuală.

Avea o voce de tunet nedespăcată de timidități. Era un răzeș liber coborât din munte, mereu răzvrătit și mereu iubitor de prieteni

mulți, cât mai mulți. Era un rege de stup melifer care se îmbăta cu vinul prieteșugului cinstit și mereu revărsat până în pragul amurgului, până în crăpatul zorilor soarelui-răsare.

Pe degetele lui erau inscripții străvechi.

Vrăjitor al verbului și al omeniei, Mitică Pricop încărca văzduhul cu personalitatea lui unică, din care desfacea palimpseste lirice uluitoare, ce vor urma să fie omologate în dicționarul universal al literaturii române, la edificarea căruia încă nu s-a gândit nimeni.

Mitică *s-a vrut murit* (ca și Nichita Stănescu) fiindcă își împlinise rostul. Postumele lui îl completează, dar miezul literaturii sale și l-a supravegheat exemplar în timpul multiplicat al existenței.

Dumitru Pricop are o scară a vieții solemn românească: copil-oier negriștean, școlar silitor, gimnazist (zeci de km. străbătuți zilnic pe jos), student în paralel cu profesoratul. A predat literatura română ca dintr-un atelier iluminat, ca dintr-un altar, învățându-i pe ucenici nu neapărat conjuncția *ci* de culoare gri; el le-a impregnat, în repere precise, euritmia poeziei românești și universale revărsate în versuri înfricoșător de frumoase. Toți elevii lui știu și astăzi măcar o poezie pe de rost.

Toate cărțile sale și le-a publicat decent și la timpul lor. Până astăzi cred că nici un actor român nu are memoria poeziei așa cum a avut-o Dumitru Pricop, cel pe care nimeni nu le-a înregistrat, din păcate, până la capăt. Probabil, doar fragmentar, ca dintr-o constelație spartă. În arhiva Vrancei ar fi rămas un document de aur, care, tras pe un CD (DVD), ar fi constituit o anexă absolut necesară și integratoare operei pricopiene, ce se va clasiciza.

Vrancea dintotdeauna a fost născătoare de genii. Și nu este exclus ca și acum să scânteieze câteva deasupra noastră, într-un ceremonial al pătimirii impersonale. De altfel, genialitatea nu se confirmă decât postum. Să fim, așadar, în așteptarea slăvită a timpului care îți înalță degetul indicativ doar atunci când definițiile matematice ale omologării vor fi confirmate.

În cazul lui Dumitru Pricop s-au adevărit. Și ca Om și ca Poet. Un spirit cu totul și cu totul fascinant.

Gheorghe Istrate

Pascal Bruckner din nou în România

Ascensiune și Decădere

Născut la Paris, în 15 decembrie 1948, Pascal Bruckner excelează în arta de a-și provoca mereu contemporanii. Romancier, filosof și eseist, Pascal Bruckner a fost tradus în peste 30 de țări, începând cu romanul *Luni de fiere* (1981, adaptat pentru cinematografie de Roman Polanski), *Parias* (1985), *Hoții de frumusețe* (Premiul Renaudot 1997), *Copilul divin* (1992), *Casa Îngerilor* (2013).

În calitate de eseist, Pascal Bruckner a primit Premiul Medicis în 1995 pentru *Tentația inocentei*. Alte eseuri pentru care este bine cunoscut sunt *Mizeria prosperității și faimosul Le Sanglot de L'Homme Blanc*.

Figură cunoscută a intelectualității franceze, Pascal Bruckner a fost profesor invitat al universității californiene San Diego între anii 1985 și 1995, iar din 1990-1994 a fost profesor la Institutul de Studii Politice din Paris. În prezent, semnează cronici pentru *Le Nouvel Observateur* și *Le Monde*, fiind colaborator pentru *Editions Grasset*.

Atras de literatură noastră, Pascal Bruckner a revenit cu plăcere în țară, reitărând dorința de a face cunoscuți scriitorii români în spațiul literar francez.

O după amiază de aprilie cu atmosfera diluată de primăvară. Apoi, o apariție discretă, care s-a conturat până la conștientizare prin șoaptele cititorilor aflați în așteptare.

Pascal Bruckner a încununat firescul, așezându-se relaxat în fața audienței pentru a-și prezenta romanul “baroque et thriller à la fois”, *La Maison des Anges - Casa Îngerilor*.

Dacă, la Paris, cu câteva luni în urmă, cu ocazia lansării aceluiaș roman la Editions Grasset, accentul pus de Bruckner cădea sonor asupra ideii de generozitate ambivalentă, văzută ca “perversion possible de la charité et cannibalisme de la bonté”, în schimb, la București, Pascal Bruckner prefera să prezinte cele două mari traiectorii metafizice: “*l’ascension et la chute*” - ascensiunea și decăderea.

După o documentare de mai bine de 20 de ani pe tema cerșetorilor vagabonzi “sans abri” - les clochards, care evoluează lingvistic de la **simples rôdeurs la asphaltiers cosmopolites** - Bruckner avertizează cititorul despre imaginea teribilă a Parisului văzut dincolo de luminile flamboaiante. Dar nu este nici un pericol, deoarece toți iubim Parisul în ciuda și pentru defectele sale - “on aime Paris en dépit de et grâce à ses défauts”.

În *Casa Îngerilor* cititorul coboară de la etajele **iluminate** către subsoluri și galerii subterane, guri de metrou și străzi murdare pe ale căror ziduri lucesc contrastant calambururile lui Jacques Prévert încrustate de municipalitate pe plăcute cochete: “Je vous salue ma rue” versus “Je vous salue ma rue”

(“Te murdăresc strada mea” versus “Te salut strada mea”).

Bruckner explică natural alegerea riscantă de a prezenta orașul luminilor prin prisma tenebrei, citându-l pe Socrate care spunea că frumusețea ne poate adormi, dar urâtenia, cu siguranță, ne electrizează.

În încheiere, Pascal Bruckner face și o dezvăluire autobiografică, mărturisind cu sinceritate, că, adolescent fiind, a revenit din Lyon la Paris, descoperind în acest oraș trei lucruri care, ulterior, s-au dovedit definitorii: “**la beauté** - notamment des femmes, **la liberté** - de l’esprit et non seulement et **l’intelligence**” (frumusețea - în special a femeilor, libertatea spiritului, dar nu numai și **inteligenta**).

Andreea Cotitosu

Jurnal de călătorie – Vasile Szolga

TURCIA – “un pod” nu prea îndepărtat (VI)

8 mai - vineri

Vasile Szolga

Oprim la Acsaray, pentru o pauză înainte de a lua drumul spre Ancara. Șoferul pune un disc cu muzică țigănească. Primul cântec este „Șaraiman”. Toată lumea „bună” cântă „șaraiman”; de fapt un „Ja la la” continuu. Întrerupt din când în când, când cântecul o cere de: „șaraiman și șaraiman”. Afară, câmpii întinse bine lucrate.

Ajungem la Ankara. Orașul mi se pare, din fuga autocarului, imens, un oraș modern. Dacă nu aș ști că sunt în Turcia l-aș putea confunda cu oricare metropolă europeană.

Autocarul înconjoară înălțimea pe culmea căruia se zărește mausoleul lui Atatürk. Parcăm. Vizităm mausoleul, care este copleșitor. Lume multă, copii de școală, încolonați, aduși cu clasa, să-l viziteze. Diorame cu bătălia de la Galipoli, multe săli cu obiecte ce au aparținut părintelui Turciei.

Plecăm mai departe, spre muzeul civilizațiilor anatoliene. Impresionant, deși nu este mare. O formație de cadeți, în uniforme albastre, fac fotografii pe treptele de la intrare. Au venit cu unitatea la muzeu.

După amiază plecăm spre Istanbul. Autostrada este foarte bună, avem vreo 400 de kilometri de făcut, vom ajunge seara târziu. La cele 16 milioane de locuitori (în carte scrie 4 milioane, dar ghida ne asigură că împreună cu împrejurimile, cu zona metropolitană, sunt peste 16 milioane) cele două poduri care leagă cele două continente sunt absolut insuficiente.

Ajungem la Istanbul când deja este întuneric. Trecerea podului se face la pas. Este un calvar, dar până la urmă trecem în Europa. Am făcut o oră pentru a trece podul. Ne cazăm la un hotel de lângă gară.

9 mai - sâmbătă

Plecăm dimineața la opt să facem o croazieră pe Bosfor. Ziua se anunță splendidă. Ajungem la un debarcader pe țărmul Cornului de Aur și ne imbarcăm pe un vapoaraș. Suntem numai noi pe acest vapoaraș. Croaziera este deosebită. Langă țărmul Bosforului vedem ancorate câteva vapoare imense, adevărate orașe plutitoare, care probabil au vărsat turiști în Istanbul. Facem fotografii, eu filmez. Ajungem până la podul Fatih Sultan Mehmet, unde se văd cele două fortărețe construite de Baiazid Fulgerul (cea de pe malul asiatic) și de Mehmet Cuceritorul (cea de pe malul european). Pe Bosfor bate un vânt rece, dar este foarte frumos. Revenim, trecând pe sub podul Galatei, care acum este unul fix; înainte era unul rabatabil, permițând trecerea unor vapoare mai mari.

Plecăm spre Sfânta Sofia. Trecem prin parcul public, care înainte era grădina palatului Topkapi. La intrarea în Sfânta Sofia,

coadă mare, o imensitate de turiști; este sâmbătă, și lumea este liberă. Intrăm. Sunt adânc impresionat de măreția monumentului. Trecem vis-a-vis de Sfânta Sofia, la Cisterenele subterane. Lumina este slabă și creează o atmosferă de mister.

Mergem să vizităm și Moschea Albastră. Când ajungem, o mare de credincioși musulmani intră pentru rugăciunea de prânz, așa că nu avem acces. Parcurgem fostul hipodrom, cu cele Trei Obeliscuri și Fântâna Neamțului; apoi ne îndreptăm spre Topkapi. Aici lume ca la balamuc. Numai în harem este mai puțină, aglomerație, pentru că aici intrarea la „cadâne” se plătește separat.

Ieșim. Ne oprim într-o cârciumioară, unde mâncăm bine și destul de ieftin. Remontați, reenim la Moschea Albastră. Frumoasă, dar pe lângă Sfânta Sofia pare o bijuterie falsă.

Ajungem la hotel frânți de oboșală.

10 mai – duminică

Ultima zi din această excursie. Astăzi vom călători toată ziua, în drum spre casă. Plecăm din Istanbul pe autostrada care duce la Edirne. Trecem prin cartierele de blocuri noi ale Istanbulului. Orașul se întinde pe circa 100 de kilometri de la est la vest; adică de undeva, din sudul Bucureștiului, până la Câmpina. La un moment dat, în stânga noastră apare din nou Marea Marmara, albastru intens în soarele dimineții. Autocarul aleargă pe asfaltul autostrăzii. Câmpii bine lucrate aleargă și ele pe lângă autocar.

Pe la unsprezece și jumătate ajungem în granița Turco- Bulgară. Trecem prin vama și ajungem pe ”no men’s land” dintre cele două țări. Autocarul oprește și ghida ne zice că putem să mergem la „free shop”. Constat că prețurile nu diferă mult de cele practicate oriunde, și la noi în țară. Îi văd pe unii cumpărând sticle de Whisky și cartușe de țigări.

Trecem ușor și prin vama bulgărească. Străbatem un sat care arată mult mai sărac decât tot ce am văzut în Turcia sau decât satele noastre de acasă.

De altfel, și la venire am constatat sărăcia din Bulgaria, dar acum, după experiența Turcia, lucrurile sunt mai evidente.

Fostele întreprinderi, părăsite, cu pereții coșcoviți, rânjesc fără geamuri spre trecători. În unele orașele, blocurile arată ca și la noi: urâte, cu tencuiala căzută pe alocuri, cu izolație din polistiren pe câte un apartament, al vreunui cu mai mulți bani. Impresia generală de sărăcie este acută.

Șoferii rățesc un pic drumul, dar se descurcă și pe la patru după masă suntem din nou în pasul Șipca. Facem popas. Fiind duminică, este destul de multă lume pe aici.

Vreme superbă. Începem coborârea printr-o pădure ce începe să înverzească. Acum douăsprezece zile copacii abea înmugureau, iar acum pădurea este o mare verde.

Ajungem la popasul dinaintea graniței cu România. Îl văd pe Vasile venind din pădure, după ce s-a ușurat. Acesta-i omul: a cumpărat vreo 10 sticle de Whisky de la free-shop, dar nu plătește un leu pentru toaletă.

Trecem cu bine prin vama comună bulgaro-română. Vameșul, numai zâmbet, verifică pașapoartele mai mult de complezență. Și iată-ne, din nou, acasă.

FREAMĂȚUL GALERIEI

paradigmei de desfășurare a evenimentului. Condițiile de expunere sunt cu totul de apreciat, lumina proprie încăperilor participând generos la apropierea de ideile artistului român. Mă precede la microfon profesorul Yrjo Sotamaa, rectorul Academiei care găzduiește expoziția. Sunt stimulat în alocuțiune mea de publicul numeros și select. Se află în asistență colegi ambasadori, invitații mei, reprezentând țări de pe diverse continente. Manifestarea capătă astfel o adresare de invidiat. Punctul de plecare al succesului îl reprezintă, fără doar și poate, genul de artă practicat de artistul român, care se simte la el acasă. Aștept să-l cunosc la revenirea în țară.

Duminică după amiază. Dau o fugă la Hammenlina. Funcționează acolo Galeria Ripuustus, unde am mai fost și alte dată. Motivul? Aici sunt prezentate destul de frecvent creații semnate de artiști români. „Finroari”, firmă non-profit cu profil cultural-artistic, își are sediul în Elveția și se dovedește foarte activă în relația România-Finlanda. Artista care expune de această dată este Cristina Nemțeanu din Bacău. Lucrările aduse de acasă- atractive și, cu siguranță, în multe privințe, memorabile. Motiv să elogiez și pe patroana galeriei din orașul unde s-a născut Sibeliului. Cetatea veghează de sus respirația soarelui peste lacul în care se privește în dunga anotimpurilor. Patroana se numește Pirjo Heino și are toate datele de argint viu. O mână de om fără astâmpăr, asaltată de idei și pândită de succes în toate câte întreprinde. Ofertele de colaborare venite din partea ambasadei au găsit mereu răspunsurile ce ni le doream.

Povești de trezit copiii
- jurnal bătrân -Care ești, mă, de la
Bălăcița? (III)

În acei ultimi ani de liceu, înainte de a zbura spre alte zări de soare pline, am învățat și să privesc peste umăr. Eram secretar U.T.M. pe clasă (asta se hotăra pe baza notelor) și, brusc, n-am mai fost. Am aflat de la un profesor care ținea la mine, nea Mitu Sârbulescu, faptul că sosise o reclamație - prin intermediul organelor - plecată din sat de la mine, de la unul Ariciu, ce nume, Dumnezeu să-l ierte și pe el, cum că aș fi nepot de chiabur (mamaia mea fusese câțiva ani trecută la chiaburi), de altfel, individul m-a tot reclamat și în perioada facultății și după aia, probabil tot timpul cât a putut să țină un pix în mână. Am înțeles de ce doamna dirigintă a început să mă privească mai rezervat, de ce a început să-l iubească pe Scorțaru Petrică, de altfel, un băiat extraordinar, muncitor și deștept la matematică, ajuns inginer electronist, rivalul meu la coronita de premiant.

Nicolae Dan
Fruntelată

Am plecat din Severin, am debarcat pe malul Dâmboviței, în amfiteatrele Filologiei din Edgar Quinet era cald și bine, m-am întâlnit cu profesorul Alexandru Piru (preda Istoria literaturii române vechi, la anul întâi, m-am văzut față în față cu el la examen și după ce s-a informat la asistentul lui, Eugen Marinescu, ulterior prieten al meu: ce nume e domne ăsta, Fruntelată?, m-a întrebat în finalul răspunsului meu - bun, fără glumă - Dragă, tu l-ai cetit pe Nicolae Costin, autorul „Orologiului principilor”? Nu, dom’ profesor, i-am răspuns franc și el a conchis: Bine, dragă, nici eu nu l-am cetit. Ai nota zece), cu lingvistul Ion Coteanu la al cărui curs nu prea serveam, fiind pus prost (cursul), după amiază, între 16,00 și 18,00 (la examen, când i-am servit o improvizație pură, mi-a spus: Dragul meu, nu prea te-am văzut, dar vorbești frumos limba română, așa că pot să-ți dau un pix), cu Georgică Munteanu, dascăl de Eminescu, brunet, cu părul lucios, cel care voia ca în primul rând al amfiteatrului să stea o blondă și noi le rulam judicios pe blondele anului, cu biciul lui Dumnezeu, Poalelungi de la Gramatică istorică, omul care pica pe capete, dar pe mine mă avea de amic și mă apăra împotriva tuturor furtunilor declanșate de unele doamne lingvistice acre și geloase pe tineretea mea, cu Munteanu Romică, expert în literatura universală, omul care-a făcut din „Editura Univers” o cetate a culturii românești, tip haos care vorbea despre opera unor mari scriitori europeni și nu numai ca și cum ar fi spus niște bancuri bune.

Nu-i uit pe Gigi Frâncu, pe Marian Popa, pe Cornel Mihai Ionescu, pe asistenții deștepti ai anilor de facultate. Nici pe profesorul Mihai Pop, maramureșean monumental care mi-a deschis gustul pentru literatura populară, omul care mi-a condus lucrarea de licență, mi-a împrumutat din biblioteca lui niște cărți ale lui Mircea Eliade, care erau atunci, încă, la fondul secret al bibliotecilor publice.

Am iubit aerul ăla de pe culoarele Filologiei, unde mirosea a carte bună și a oameni pe care nu-i putea atinge nimic din lumea exterioară. M-am întristat adânc mai târziu, când am aflat că unii dintre colegii mei buni și deștepti erau informatori ai Securității.

Știu că așa era vremea, așa erau vremurile. Dar eu, prieten, am preferat să trăiesc în lumină, așa cum am crezut, așa cum am simțit. Am fost comunist pentru că, în comunismul românesc, eu mi-am găsit o miză și un front de luptă. Mai târziu, prin funcțiile pe care le-am ocupat, am fost și membru în foruri comuniste de tineret și de partid. Asta nu m-a schimbat, demnitar comunist n-am fost niciodată, nici prin modul meu de viață, nici prin aderarea la burghezia roșie arogantă și suficientă.

În tot acest timp, însă, mi-am păstrat obiceiul de a privi peste umăr. Și în studenție au venit după mine reclamațiile „de dosar”, apoi au fost oprite de un prieten adevărat al meu, din Bălăcița, primarul Jean Ionescu, Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească!

Printre alte lucruri și învățături pe care mi le-a oferit, tata mi-a mai făcut un dar. Când eram în ultimul an de facultate, el s-a înscris în Partidul Comunist. Nu mai avea, personal, nevoie de asta. Era profesor de română la Școala generală, era director de Cămin cultural în Bălăcița, nu credea, nu mai credea măcar, în ideile comuniste. De care fusese ținut deoparte, el, copil de țărani foarte săraci, învățator de-a viață, veteran de război, din două motive majore: în războiul din Est, sublocotenentul Fruntelată, preferatul colonelului Oncica, comandantul lui 2 Grăniceri și prietenul mareșalului Antonescu, fusese desemnat să facă parte dintr-un pluton de execuție al unor partizani sovietici. A fost desemnat, dar, după asta, a fost înlocuit cu altcineva. Lucrul s-a consemnat, însă, în actele regimentului și, după război, tata a fost șantajat sălbatic din această cauză. Apoi, s-a căsătorit cu Narcisa, fata unor „chiaburi” din Bălăcița. A cedat imediat pământul la C.A.P.-ul „Ilie Pintilie”, a slujit ca învățător, director de școală și om de stângă pentru că nu putea fi altcineva. Degeaba. Abia prin anul 1969, când s-a mai potolit vîntul dosarelor și a influențelor sovietice, tata a putut fi primit în partidul comunist. N-a făcut-o pentru că mai credea în asta. A făcut-o pentru a-și ajuta fiul ce se pregătea pentru o carieră de ziarist și, cu un dosar în care scria că părintii sunt F.P., adică „fără partid”, nu avea multe șanse.

N-ar trebui să mai continui. La „Viața studentescă”, revista unde am lucrat după facultate, erau foarte mulți informatori ai Securității. Deși am fost redactor-șef, am aflat asta abia după 1989. La „Scânteia tineretului”, ziar unde am lucrat din 1976 până în 1980, erau tare mulți informatori. Pe cei mai mulți i-am depistat acum, dar asta nu folosește la nimic.

După Marea Revoluție Capitalistă din Decembrie 1989, în anii de grație 2010 - 2012 și ce-o mai fi, aflu că în colectivele de presă sunt mulți informatori. Nu ai Securității, ai S.R.I., cum se cheamă acum.

La ce-a folosit Revoluția? Nici măcar de privitul peste umăr nu ne putem vindeca? Vorbesc la telefon și nu știu cu cine vorbesc. Peste nu știu cât timp aflu că am fost ascultat pentru că așa au vrut mușchii unui procuror. Nu contează că n-am făcut nimic, tot ce contează e că am spus.

Cum am ajuns până aici, nu știu. Important e că frica ne-a însoțit în tot acest timp. Scriam într-o carte recentă: Doar gargara și frica! Mai conduc Românică.

Din păcate, așa cred. Și așa vrea, uneori, să vină de undeva, din amintire, dom’ profesor Chivu și să zică tare: Care ești, mă, de la Bălăcița? Și eu să pot face, fără frică, un pas înainte.

Neagu UdROIU

Sesizez o practică de interes la finlandezi: conservarea halelor industriale scoase din circuit productiv și arondarea lor destinațiilor culturale. Sediul Nokia din Capitală, părăsit conștient de proprietari, a devenit peste noapte adresă pentru numeroase muzee, expoziții tematice, spații cu adresă mai largă. Aici a găsit cu cale să se așeze Centrul Cultural Francez, cu toate ale lui, aici, în vecinătatea conductelor defaectate, pe sub

plafonul cândva martori ai produselor pregătite pentru mers la export.

Nu altfel stau lucrurile în altă parte a orașului, unde cândva trona sigla Arabia, faimoasă și căutată prin obiecte utilitare în casă. Academia de arte și design este localizată la ultimul etaj. Vernisăm astăzi expoziția de tablouri realizate de artistul Ion Țițoiu, constanțeanul stabilit la Timișoara. Maestrul nu a făcut deplasarea în Finlanda, dar expoziția, având ca deviză „Ochiul”, are ca mandatar doi inimoși români stabiliți în Helsinki-Alan și Fitz Fib. Ei predau la școala de artă, pictează, produc evenimente culturale cu o remarcabilă intuiție a sâmburelui de originalitate. Grație lor ne descoperim într-o atmosferă deosebită, alimentată înainte de orice de valoarea artistului constanțean dar și

Dintre sute de volume Brazilii și neamurile lor

De curând ne-a parvenit de la poetul Ion Brad o foarte frumoasă și interesantă tipăritură - album antologic editat cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Alba, președinte Ion Dumitrel, cum scrie pe pagina de gardă -, apărută la Editura Fundația Națională „Satul Românesc”. Între copertile ei sunt publicate o serie de documente, evocări și imagini despre „brad”, termen văzut deopotrivă ca apelativ și nume propriu (toponim și antroponim), cu aplicație, ori mai bine zis cu exemplificări concrete din lumea Transilvaniei.

În fapt avem a face cu o foarte originală monografie în care sunt prezentați membrii unei comunități care a dat culturii și istoriei, științei și altor domenii ale vieții sociale numeroase personalități; de altfel unele dintre ele se regăsesc cu semnături și în prezenta carte: Ion Brad, Leontina Brad, Vasile Brad, Alexandru Brad, Romul Brad, Maria (Brad) Orian, Adriana (Brad) Opriș, Dorin Brad. Ei (și încă alții care li se alătură) în acest insolit și foarte original volum dau contur unui veritabil univers intelectual în care se regăsesc amintiri și evocări ale unor momente biografice (și nu numai), dar și puncte de vedere privind destinul „Brazilor” în trecut și în contemporaneitate, viața unor vechi așezări transilvane, cu locurile și oamenii care au contribuit - fiecare în domeniul și după puterile lui - la edificarea unei civilizații, a unei culturi, a unor tradiții și obiceiuri prin fapte adesea memorabile și despre care trebuia, se cuvenea să se vorbească undeva și cândva.

Iar când acest fapt se petrece în paginile încărcate de sensibilitate și suflet, bogat ilustrate cu imagini (grăitoare la rândul lor) ale unei cărți mi se pare că gestul trebuie salutat cu toată bucuria de care putem fi în stare noi, cititorii.

Poate că dincoace de Carpați, în Muntenia puținii știu că în satul Pânade, nu departe de istoricul Blaj a luat ființă în urmă cu doi ani Asociația Culturală „Frații Brad” (Ion, Teodor, Vasile, Romul, Maria și Traian), are drept scop conservarea și promovarea valorilor etnografice și culturale din zonă. Se înțelege aproape de la sine că sufletul acestei asociații îl reprezintă în primul și-n primul rând poetul Ion Brad și publicistul Alexandru Brad.

Cunoscându-i pe amândoi și bucurându-mă de prietenia lor, am acceptat cu bucurie invitația de a mă alătura domniilor lor și a deveni membru al amintitei asociații cu obiective atât de serioase și profunde.

Și mai cred că dacă în cât mai multe locuri din țară s-ar constitui astfel de benefice conclavuri atât prezentul cât și viitorul țării noastre ar putea arăta altfel: mai frumos, mai nobil, mai demn pentru un popor cu o istorie și o moștenire etno-culturală atât de bogate cum este al nostru.

Florentin Popescu

De vorbă cu Francesca

Un volum deosebit de interesant l-am descoperit sub semnătura d-nei Carmen Sofianu. Când ai în față cartea, fără să o deschizi, primul gând te duce către un album cu opere de artă: atât ca format cât și după coperta I unde este reprodus tabloul „Balerină”, semnat Horea Cucerzan. Impresia nu este falsă decât pe jumătate pentru că în interior descoperim poeme emoționante, fiecare fiind însoțit de un tablou sau o sculptură. Cele treizeci și opt de poeme sunt completate în mod fericit de tot atâtea picturi sau sculpturi, semnate de autori consacrați.

Volumul „De vorbă cu Francesca” a apărut în anul 2012 la Editura Conphys din Râmnicu Vâlcea, orașul natal și de domiciliu al autoarei, fiind al doilea după „Atingeri” apărut în anul 2010. Este o carte de și despre dragoste în care autoarea vorbește cu o franchețe și cu o sinceritate cuceritoare despre bucuriile și, mai ales, necazurile ce vin odată cu acest nobil sentiment: „Ne merge din ce în ce mai rău împreună./ Copleșiți de rutină./ abia de mai vorbim între noi./ Tandrețea devenise/ un cuvânt arhaic...” (Iubire virtuală) sau „Nu te mai ispitește/ Corpul meu obosit./ Și te plictisește de moarte/ Vorba mea aspră.” (Uitare). Cu toate că are parte mai mult de tristețe, speranța nu o părăsește și are încredere în sentimentele care înfrumusețează omul și viața lui: „Nu am să plec cu nimic după mine./ în afară de./ două ceasuri de iubire totală/ trăită într-o viață de om.” (Cea ma bogată femeie). Iubirea pe care o oferă nu este răsplătită la aceeași intensitate, iar autoarea, așa cum ne-am fi așteptat, nu reproșează acest lucru persoanei iubite în fiecare poem. O face într-unul singur, un poem tulburător și de o frumusețe deosebită, unde reproșul este cald, catifelat însă destul de clar: „M-ai fi putut iubi/ pentru dimineți de poveste/ .../ M-ai fi putut iubi/ pentru ploii șagalnice/ la țărnuț mării/ și curcubeie pierdute în valuri./.../ M-ai fi putut iubi/ pentru tandrețe și poezie...” (Nouă sute nouăzeci și nouă de femei).

De multe ori, ai impresia că autoarea se joacă, o joacă de copil mare cu mult discernământ și constatăm că aplecarea spre ludic este bine gândită și oarecum temperată de experiență. O experiență acumulată în cele peste patru decenii de viață: „Aș vrea să mă încurc în metafore./ când scriu./ Întâmplările care se petrec/ sunt uneori./ dureros de clare./ Oricât aș încerca/ să le îmbrac în figuri de stil/ este un joc inutil” (Mărturisire). Fără să-și propună în mod evident acest lucru, autoarea își găsește timp pentru a medita la rostul ființei pe pământ și, în cuvinte calde, blajine ne aduce și nouă, cititorilor, concluzia sa: „Venim pe lume pentru a învăța/ lecția iubirii./ Când ne-am însușit-o/ plecăm să o povestim mai departe.” (Rostul).

Toate poemele cuprinse în volum dau impresia că acestea sunt rostite în fața unui interlocutor, una misterioasă, aleasă cu foarte mare atenție. Pe acea interlocutoră a descoperit-o într-un spațiu complementar celui natal, un spațiu răstăcit în mare, în îndepărtata Sicilie. Personaj imaginar sau nu Francesca: „Poartă pe chip frumusețea unei insule/ scâldată de o mare mai albastră/ decât toate mările lumii./ .../ E nepoata bătrânei Siciliei/ cu miros de portocale roșii/ și umbră de chiparoși” (Francesca, în toiul verii), este interlocutorul perfect: nu pune întrebări, nu este indiscretă, ea așteaptă cu multă răbdare confesiunile poetei ce nu întârzie să vină. Se repetă cumva, dar pe alt plan și de cu totul alt gen, nu în sens erotic, poveștile Sherezadei din „O mie și una de nopți”.

Într-un cuvânt înainte la acest volum, marele scriitor Dinu Săraru aprecia: „Mă bucur că lecturând atent, surprinși, versurile Doamnei Carmen Sofianu, acad. D.R. Popescu și criticul și istoricul literar prof. univ. Valeriu Râpeanu și admirabilul fabulist Nicolae Dragoș și un comentator externist cu luciditatea lui Dumitru Constantin au ajuns, venind fiecare din alt orizont al cruzimii gustului care nu se discută, au ajuns toți la convingerea că ne aflăm în fața unui destin poetic despre care se va mai vorbi.”

Adevăruri la care subscriu. Și aș mai adăuga că în poemele doamnei Carmen Sofianu cuvintele sunt alese cu grijă în așa fel ca acestea să exprime starea de moment a autoarei. În tristețea unor poeme nu se întâlnește deloc revolta specifică acestor stări, ci, mai degrabă, resemnarea în fața destinului, dar nu una fatalistă, căci altfel nu și-ar face loc și speranța. O speranță care nu trebuie să moară niciodată.

Stan Brebenel

Dintre sute de reviste

Revistă internațională de spiritualitate și cultură sud-est europeană

Semnalăm apariția numărului 9/2012 al revistei *Carmina Balcanica*. Fiecare ediție a acestei publicații (cunoscută și apreciată peste hotare în Europa, Asia și America) este, încă de la apariția ei (noiembrie 2008), axată asupra culturii și spiritualității câte una dintre țările sau populațiile din Balcani. Respectând tradiția, materialele din acest recent număr sunt dedicate aromânilor „... niște oameni (este citat Karl-Markus Gauss, apud Nicolas Trifon) care sunt receptivi la tot ce există pe lume.../ care nu văd o problemă.../ în a gândi și a vorbi în două sau mai multe limbi.../ pentru care frontierele nu constituie o obsesie, ci un pasaj cotidian.../ care își câștigă identitatea tocmai la contactul cu alte culturi.../ Pe scurt, noul om european există. Este directorul revistei aromânului.”

Privitor la aromâni, în argumentul recentului număr, directorul fondator al revistei, Dan Angheliescu, scrie: „Cultura românească, cea a nord-dunărenilor le este – și le rămâne – profund îndatorată dacă ne gândim la faptul că de acolo, din sud, direct sau indirect, își au originea unele dintre cele mai proeminente figuri ale culturii și civilizației noastre. Să-i amintim pe Andrei Șaguna, Nicolae Iorga, G. Murmu, Nae Ionescu, Theodor Capidan, Lucian Blaga, Tache Papahagi, Toma Caragiu, Matilda Caragiu și încă mulți, foarte mulți, alții.”

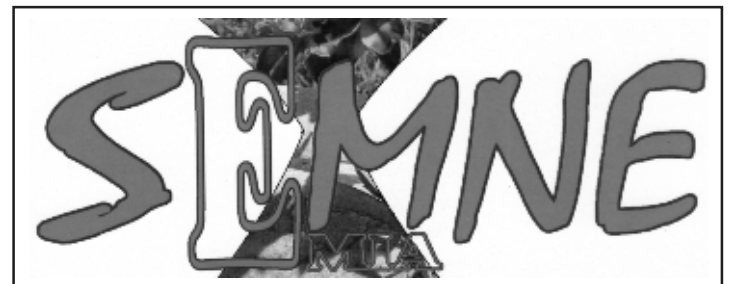
În acest nou număr al publicației *Carmina Balcanica* sunt oferite cititorilor articole, eseuri, recenzii sau creații literare semnate de Mircea Popescu (Italia) Zahu Pană, Horia Ion Groza, Florica Bațu-Ichim (USA), Andrei Zanca (Germania), Mircea Muthu, Hristu Cândroveanu, Gheorghe Vrana/ Yioryi Vrana, Adina Berciu Drăghicescu, Dan Angheliescu, Sterian Vicol, (România), Ivan Cvetanovic, Milica Vuckovic (Serbia), Samira Begman Karabeg (Switzerland) Ivanka Kostantino (Slovenia).

Citadela

Anul VII, nr. 1-2-3 (51-52-53), Publicație a Asociației Scriitorilor de Nord Vest Satu Mare, ian.-mar. 2013 Satu Mare

Editată de Asociația Scriitorilor de Nord Vest Satu Mare, această publicație ajunge destul de greu și de rar și la București. Și chiar dacă nu este mărturisită cauza direct, o putem lesne bănui: Și ea, ca mai toate revistele de cultură din România, abia mai supraviețuiește din lipsă de fonduri și - nu de puține ori - din lipsă de înțelegere din parte forurilor locale.

62 de pagini, plus copertile, cuprind ceea ce s-ar putea numi oglinda vie a vieții literare din aceasta parte de țară. În ea pot fi întâlnite deopotrivă eseuri, articole de critică literară, proze, informații despre scriitorii și ceilalți oameni de cultură ai zonei. Pe o geană de senin, editorialul semnat de Felician Pop aduce în discuție necesitatea întoarcerii la tradiție, către cunoașterea valorilor populare milenare, de la arhitectură și până la terapiile de sorginte rurală, aflate pe cale de dispariție și despre care astăzi nici măcar nu se mai vorbește. În două dintre materiale se scrie despre tot atâtea centenare uitate: Vida Gheza, celebrul sculptor, și Ion Groșanu, învățător și ziarist local, iar „Despre Eminescu sine ira et studio” comentează Ion Roșioru, nimeni altul decât deținătorul cronicii literare din revista noastră. Proza este reprezentată de Mark Voinescu, un foarte tânăr autor (născut în 1994) și Loredana Alexandrina Știrbu, iar poezia de către Vasile Mic, Cristinel C. Popa, Adrian Botez, Corina Petrescu, Petru Scutelnicu, Aurel Pop, Anda Comșa, Stefania Adela Pop, Miron Țic, Iulia Olar și Francisc Edmund Balogh.

Editată de către Editura Emia, sub egida Uniunii Scriitorilor, această revistă (director fondator Paulina Popa), aflată acum în cel de al paisprezecelea an de apariție și tipărită în condiții grafice deosebite, coagulează în jurul ei scriitorii din toată țara, având un profil ce depășește granițele beletristicii propriu-zise. Iată câteva titluri: „Lupta cu îngerul poeziei, în lumea dominată de politic” (Paulina Popa), „Refuzul tragediei: Alain Robbe Grillet și viziunea postmodernă (Gabriel Petric), „Ernest Bernea - gânditor creștin, promotor și filosof al culturii românești autentice” (Stelian Gamoș) Poeme semnează Eugen Evu, Simion Dima, Olimpia Iacob, Adriana Tomoni, Ian Barb, Daniel Dăian, Cornel Buda. Revista mai cuprinde comentarii și recenzii despre cărțile scriitorilor hunedoreni. Așadar, o publicație vie, tinerească, racordată direct la fenomenul cultural local.

Autorii de cărți și editorii de reviste care doresc să le fie prezentate aparițiile în cadrul acestei pagini sunt rugați să trimită (sau să lase personal) câte un exemplar pe numele **Florentin Popescu**, la S.C. „Orfeu” (librăria Muzeului Național al Literaturii), B-dul Dacia nr. 12, Sectorul 1, București.

Eveniment cultural: "Cinci veacuri din istoria cântecului popular românesc 1540-2011", antologie de Alexandru Mica

Născut la 10 ianuarie 1945 în comuna Putineiu, într-unul din județele de pe valea Dunării-Vlașca, Alexandru Mica face studii de japoneză și coreeană în R.P.D., Coreeană, la Universitatea „Kim Il Sung” din Pyongyang și absolvă în anul 1969 Facultatea de Limbi Slave din cadrul Institutului de Limbi și Literaturi Străine din București.

Autor al unor lucrări de literatură universală comparată (vezi Trilogia despre fantasticul în literatura romantică europeană la N. V. Gogol, E.T.A. Hoffmann, E.A. Poe și Ch. Dickens sau F. M. Dostoievski de la realismul autentic la realismul fantastic, eseu monografic despre viața și universul creației artistice ale marelui romancier rus), cursuri de etnologie și etnografie românească etc., profesorul universitar Alexandru Mica s-a dedicat cercetării și valorificării, în calitate de interpret vocal, al tezaurului folcloric românesc din Muntenia ultimelor cinci veacuri (1540-2011), repunând în circulația vie folclorică, la nivel național, un număr de 622 de cântece populare antologice selecționate cu migală și înalt simț al valorii din notațiile muzicale în tabulatură, în psaltică și în transcriere lineară tipărite până în anul 1920 în provinciile românești și în străinătate sau din înregistrările pe cilindri de ceară ai fonografului Edison, la începutul veacului trecut și pe benzi magnetice, în anii din urmă, la Arhiva națională din cadrul Institutului de Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, din București, alături de 159 de piese instrumentale, de o mare valoare reprezentativă, din repertoriile unor virtuozii ai instrumentelor noastre folclorice.

Alexandru Mica este președinte fondator al Fundației Academice Europene „Etnoculturalia” și fost rector al Universității Europene de Științe Socio-Umaniste; licențiat și doctor în științe filologice al Universității București; folclorist (cercetător și interpret); etnograf și etnolog; publicist; diplomat (ambasador al României); 30 de ani în slujba învățământului românesc; membru al Academiei Central - Europene de Știință și Artă; declarat Om Internațional al Anului 1997/98 și medaliat cu argint, inclus printre primele 500 de personalități ale lumii în pragul noului mileniu și medaliat cu aur de IBC Cambridge-Anglia, numit Director general adjunct pentru Diviziunea Europa de Est al acestui prestigios for internațional.

Este Comandor al ordinului „Cavalerilor Danubieni” cu medalie de aur. Profesorul Alexandru Mica este, de asemenea, membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Din mărturisirile autorului

“Am început cu Codexul lui Jan din Lublin de la 1540, urmat de atestările lui Daniel Speer (1653-1658), Codexul lui Ion Căianul (1680), Codexul Vitoris, Colecția Academiei chehe (1730), Istoria Daciei Transalpine (1781) a elvețianului

F. J. Sulzer, Allgemeine Musikalische Zeitung - Leipzig (1818, 1814, 1822), Eftimie Murgu (1831), ajungând la celebra culegere a lui Anton Pann, “Spitalul Amurului sau Cântătorului Dorului” (1830) și la culegerile elevilor săi: Gheorghe Ucenescu, Pană Brănescu, Oprea Dimitrescu, Ardelean, Inochentia Kitzulescu, Demetriad etc, continuând cu cele 4 caiete de melodii valahe (62 de piese) ale lui I.A. Wachman,

cântecele și jocurile române ale lui H. Ehrlich (15 melodii) și cele 9 caiete de melodii române (41 de piese) ale lui Al. Berdescu (1860-1862) și încheind cu vestita culegere de melodii și poezii populare muntenești a lui Dimitrie Vulpian (1885-1891), cuprinzând 1931 de piese. Au urmat înregistrările pe fonograf din primele decenii ale secolului nostru efectuate de D.G. Kiriac, Gh. Cucu, G.G. Breazul, Ion Chirescu, Constantin Brăiloiu, Harry Brauner, Mihai Pop, Paula Carp, Ilarion Cocișiu, Tiberiu Alexandru, Emilia Comișel, V.D. Nicolescu și pe benzi magnetice datorate folcloriștilor M. Kahane, E. Nestor, Ghizela Sulițeanu, Adrian Vicol, Adrian Fochi, Alexandru Amzulescu și Dumitru D. Stancu, Manuscrisul anonim de la Biblioteca “V.A. Urechia” din Galați conținând 37 de melodii transcrise în notație lineară, se pare la începutul veacului al XIX-lea, în dreptul tot atâtea texte poetice din volumul “Poesii populare ale românilor” de Vasile Alecsandri (1866), descoperit de muzicologul Viorel Cosma în anii '70 ai secolului trecut.

La acestea se adaugă cele aproximativ o sută de nestemate folclorice din repertoriul vechilor lăutari de țară, din zona Gorjului, culese, la începutul veacului al XX-lea, de către Constantin Brăiloiu și Harry Brauner și înregistrate cu orchestra de virtuozii dirijată de maestrul Paraschiv Oprea, precum și cele înregistrate în Studioul Electrecord în acompaniamentul orchestrei dirijată de Cornel Pană, reprezentând creații orașene și sătene din perioada interbelică.

Needificat suficient asupra stilului de interpretare vocal-instrumentală a muzicii *Spitalului Amurului* și confruntându-mă cu puținătatea *exemplor vii*, ca și cu neajunsurile sesizate în interpretarea acestei muzici, până la noi, împreună cu, pe atunci, tânărul profesor de nai de la Liceul de Artă „Dinu Lipatti” din București, Cornel Pană, în prezent, profesor și interpret al năului de reputație internațională, m-am lansat într-o amplă investigație vizând stabilirea cu exactitate a organologiei utilizate în practica curentă a muzicii culese de Anton Pann și discipolii săi pe genuri, ca și în documentarea privind modul de interpretare vocală a unor astfel de creații.

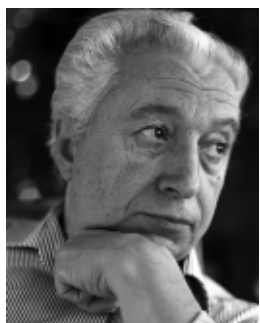
Reconstituind tabloul istoric al ambiantei muzicale a societății românești de la țară și de la oraș din timpul domniilor fanariote în care a trăit și a creat Anton Pann, mi s-au revelat aspecte esențiale cu privire la structura armonică și învelișul timbral specifice creațiilor melodice abordate.

În final, armonizarea melodiilor preluate din fondul Anton Pann, așa cum am fixat-o împreună cu dirijorul Cornel Pană, este bazată pe succesiunea de bicorduri (fundamental-cvintă), după modelul armoniei de „*deplasare*”, procedeu lăutăresc arhaic, care constă în utilizarea bicordurilor dispuse în timp, la interval de secundă mare. S-au utilizat frecvent treptele 6, 7 și 2, fapt menit să sublinieze caracterul de ethos autentic modal al acestei muzici.”

Înregistrările cu cele peste 60 de piese de la Anton Pann, împreună cu alte câteva sute aparținând primelor culegeri de melodii folclorice românești, de la 1540 până la marea colecție a lui Dimitrie Vulpian, completeate cu alte zeci de bijuterii poetico-muzicale preluate din arhiva națională din cadrul Institutului de Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, până la cele peste 100 de cântece valorificate din culegerile de folclor de pe Vlașca și Teleorman, realizate de D.D. Stancu și premiate de Academia Română, alături de suita celor 120 de piese din culegerile lui Constantin Brăiloiu, Harry Brauner și ale altor folcloriști, în zona Gorjului, precum și de celelalte 130 de nestemate folclorice, de oraș și sătene, din perioada interbelică, înregistrate cu orchestra dirijată de Cornel Pană, sunt reunite acum în marea antologie „**Cinci veacuri din istoria cântecului popular românesc (1540-2011)**”. Lucrarea a fost editată până în prezent în 7 volume, cu 35 de casete audio și 7 pliante de prezentare, în 4 ediții și apar acum, într-o nouă ediție, pe 5 CD mp3, însoțite de un bogat material ilustrativ, cuprinzând 781 de creații folclorice.

(continuare în pag. 19)

Prof. Univ. emerit Dr. Alexandru Mica

Dan Anghelescu

În România, țara care a dat lumii muzicale personalități de excepție (Enescu, Lipatti, Brăiloiu, Celibidache), despre arta sunetelor – în formele ei superioare – se scrie și se vorbește rar sau deloc. Mediile manifestă inapetențe endemice în acest sens. Audio-vizualul veghează cu o vigență (quasi proletară), păstrând la

distanță tot ce – în limbajul semidoct al *intelectocănimii* – se numește *muzică grea* (sic!). Nu cumva să se tulbure *distracția*! (Cuvânt care pune o mare problemă! Analizat, potrivit comportamentelor, copios ilustrate de televiziuni, care-l *flutură* în exces spre *ochii amatorilor*, el devine sinonim cu *spălarea pe creier*. Incită la disoluția individualității și inoculează instinct de turmă).

Concluzia: nu se permit *tulburări la distracție*! Muzica simfonică devine atentat la sănătoasa ei pustietate de gând și sensibilități. La fel e, *Doamne păzește!*, contactul c-un stresant coral de Bach, cu un lied ori cu periculoasa evanescentă a unui concert pentru vioară și orchestră?

Fenomenul pare cu atât mai straniu cu cât România, în actuala universalitate a vicții muzicale este *exportatoare* de mari personalități: Radu Lupu, Angela Gheorghiu, Ion Marin, Mihaela Ursuleasa și mulți alții. În celebrele săli de concert din Europa și America, întâlnim apreciați muzicieni români. Dar, la fel ca-n vremi de tristă amintire, în țară, decidenții post-decembrști percep cultura, artele, muzica drept *neproductive*! În consecință, acestor domenii, tradițional, li s-a acordat doar 0,01% din PIB; de ultimă oră și din acest „*nimic cu virgulă*” se taie 79% ?).

Și totuși – în cea mai pauperă cultură europeană – unii conaționali sunt capabili de miracole.

Aflu întâmplător că la Iași a avut loc ediția a III-a a *Concursului Național de Interpretare Pianistică „Piano Artis”*. Interesat,

Despre muzică, muzicieni... et quibusdam aliis

caut amănunte. Nu e ușor! Știrile culturale cad mereu sub o ineptă și păguboasă tăcere. (Selecția lor e cel puțin stranie. Desigur, altfel se punea problema dacă, să zicem, pisica uneia dintre divele „descoperite” (și la propriu) prin televiziile ar fi început să... tușească. Aveam, cel puțin o săptămână, *lung prilej de vorbe și de ipoteze*...mediatice.)

Cunoscând meteahna, mă informez, cum pot din *surse* locale. Reușesc (performanță!) pe internet, să prind un interviu la Radio Iași. „În fine, ar spune un confrate de la înălțimea unei autorități mediatice cu audiență: ce atâta caz?, un concurs... mare scofală...! Nu cântă nici Fuego, nici maistru' Salam!

Tocmai de aceea, să examinăm fața reală a lucrurilor. Și unde duc ele.

Aflăm că *Premiul I* și *Marele Premiu (Trofeul „Piano Artis”)* au revenit tânărului Nicon Mladin (clasa a XI-a), iar *Premiul I* și *Premiul Special al Conservatorului „George Enescu”* din Iași, s-au acordat tinerii pianiste Maria Catalina Grecu (clasa a X-a), ambii studiind la *Colegiul Național de Muzică „George Enescu”* din București, clasa de pian a doamnei Elisa Bârzescu. Cei doi au antecedente la concursuri internaționale din țară și de peste hotare. Dar să amintim repertoriul cu care au cucerit laurii recente confruntări. Nicon Mladin: Ludwig van Beethoven – Sonata op. 2, nr. 3 în Do Major, Fr. Chopin – Studiu op. 25, nr. 6 în sol - minor, Fr. Liszt – „Mephisto Walz” nr.1. Maria Catalina Grecu: Fr. Liszt – studiul „Eroica”, Joseph Haydn – Sonata în Mi b Major, Fr. Chopin – Fantezia în fa minor.

Performanța în artă nu e niciodată întâmplătoare; nici cazul de față nu face excepție. Implicațiile, multiple, iluminează și un plan adiacent. E vorba despre pasiunea, vocația și strădanile, quasi anonime, ale celor ce descoperă și modelează aceste talente.

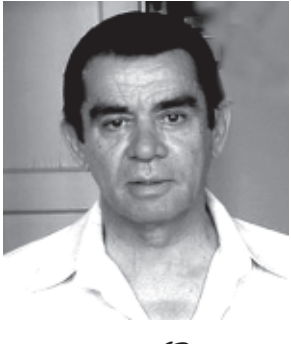
Exemplu este chiar doamna Elisa Bârzescu, profesoara celor doi. Biografia sa e simplă, dar semnificativă. Absolventa *Conservatorului de Muzică „George Enescu”* din Iași în 1977, (clasa uneia dintre marile personalități pianistice, Sofia Cosma) e repartizată la *Colegiul Național de Muzică „George Enescu”* din București. Devine, la rândul său, o personalitate marcantă a acestei instituții, activitatea de pedagog ilustrându-se în parcursul

artistic al foștilor și actualilor elevi. Chiar dintr-o lapidară înșiruire (impusă de spațiul rubricii), realizările au o elocvență aparte. Ne oprim asupra câtorva dintre foștii elevi: *Rebeca Geabou*, admisă la *Rice University din Huston*, în prezent urmează cursuri de master la Shepherd School of Music din Huston. Susține apreciate concerte și recitaluri în USA; *Tiberiu Chirănuș*, absolvent al Universității de Muzică București, e în anul doi de master la Rice University, Huston; *Iulia Marin* este la Manhattan School of Music. Premiile cucerite în Cincinnati i-au asigurat un recital în celebra Carnegie Hall. *Ksenija Vukadinovic* este studentă la Conservatorul Regal din Bruxelles. *Cristina Pletea* este în curs de absolvire a Conservatorului din Basel (Elvetia); *Georgiana Pletea* – sora ei – este studentă la același Conservator.

Succesele doamnei Elisa Bârzescu nu sunt singulare. La fel de merituosi sunt și alții, nu puțini. Doar că aroganții noștri decidenți sunt incapabili să le înțeleagă rostul în țara de azi și de mâine. (Câteva zile-n urmă ediliile unui sector bucureștean „*osteneau*” să desființeze activitatea Școlii de Muzică nr. 5! Aferim, domnilor!). Importanța școlilor de muzică (nu numai a liceelor) este cu totul și cu totul deosebită. Ele pun bazele (pași hotărâtori!) viitoarelor cariere muzicale. Iată, Maria Cătălina Grecu începe studiul pianului la Școala de Muzică nr. 4 din București. De acolo își adjudeca premiile la concursuri din Italia și Franța sau la *Concursurile internaționale Sofia Cosma, George Georgescu și Concursul național Paul Constantinescu*. În contraparte cu grobianismul “administrativilor”, subliniem competențele, măiestria și strădanile unor oameni (prost plătiți!), dar care fac minuni în *sub-finanțatele* lor instituții. Acestora ar trebui să li se acorde, înainte de toate, respect și considerație, nu șicanele și ostilitatea funcționărilor semidocte. Sunt puținele entități educaționale care *exportă* în lume o frumoasă imagine a românilor și României. Trist rămâne doar faptul că, timp de un sfert de veac, unica *performanță* a guvernanților s-a vădit doar în aceea că toți acești tineri nu au – și nu se întrezărește vremea când vor avea – un viitor, în țara pe al cărei nume, prin muncă și talent, ei pun înalte și sublime străluciri.

Dalia Bialcovski: percepție și fascinație mediteraneene

Corneliu Ostahie

câteva rânduri de întâmpinare dedicate aceluși eveniment, text care a fost tipărit într-un pliant ce ținea loc de catalog.

După aceea, n-am mai auzit nimic de ea până acum câțiva ani, când, în urma unor mici întâmplări, chiar prea mărunte pentru a merita să fie povestite aici, am ajuns să sun la ușa atelierului său, situat undeva pe lângă Piața Domenii din București. M-a surprins din primul moment aerul ei solar, luminos și degajat, perfect „asortat” cu lucrările recente, așezate pe pereți, pe șevalet sau sprijinite de micul mobilier aflat în încăperea.

Tânără cu alură de școlăriță timidă de care îmi aminteam vag era definitiv lăsată în urmă, Dalia – cea „nouă” – emanând prin fiecare gest al ei acea detașare pe care o capeti cu timpul grație experienței de viață și rezultatelor curajului de a te cunoaște și accepta pe tine însuși, precum și de a-i tolera sau, după caz, de a-i iubi pe ceilalți. „Îmi plac nespuse de mult oamenii, dar nu pentru că ar fi frumoși, ci pentru că au defecte, au temeri și spaime, sunt unici, visează și aspiră – de regulă – la mai mult decât pot obține de la viață, într-un cuvânt, pentru că sunt vii și pentru că reprezintă un subiect extraordinar, aflat la îndemâna oricărui artist.

De asemenea, îmi plac lumina, culorile calde, spațiul mediteranean, tot ceea ce strălucește înainte de stingere, iarba părguită în pragul toamnei. Din aceste elemente și crâmpie de realitate este alcătuită și pictura mea, în care mișcarea are un rol de nefinlocuit, iar viziunea senină reprezintă chiar modul meu de a privi lucrurile – și în general, și în particular.”

Ascultând-o, aparent absent, am tras cu coada ochiului la tablourile din jur și i-am dat, în gând, dreptate. Pânzele având ca subiect dansurile spaniole păreau niște vârtejuri de lumini portocalii care, privite mai insistent, lăsa să se întrevadă siluete eterice conturate mai mult de zone de transparență cromatică decât de desen.

Lor li se alăturau naturile statice, poate impropriu numite astfel, dacă luam în seamă mișcarea subtilă de care erau traversate, dincolo de aparenta lor rigiditate. Mai erau și lucrările care înfățișau scene de dans popular românesc și care se deosebeau substanțial de cele de inspirație iberică datorită folosirii tușelor energice de

negru, de culori puternice, virile.

Un peisaj din Toledo domina atelierul prin patina sa pascistă, făcându-mă să visez la umbra lui El Greco întinsă pe zidurile roase de vreme...

Drum întortocheat spre liniștea atelierului

„Dansul este una dintre temele mele favorite. Și nu întâmplător. În liceu voiam să dau examen și să intru la scenografie. Iubeam la nebunie teatrul și opera, le iubesc și acum, cu ani în urmă chiuileam de la școală ca să văd câte două spectacole pe zi, erau vremuri de glorie la Teatrul Mic, la Teatrul Național... N-am ajuns să urmez scenografia, deoarece atunci când am terminat eu liceul nu s-a mai organizat examen de admitere la acea secție. Poate că a fost mai bine așa, am intrat la pictură și am realizat că pot să mă exprim deplin prin intermediul ei. M-au influențat și profesorii mei, unii prin rigoarea cu care mi-au explicat compoziția, culoarea și potențialul lor expresiv extraordinar, iar aici mă refer în primul rând la Ștefan Sevastre, alții spunându-mi de-a dreptul că pictura este regina artelor plastice și că trebuie să-mi măsoar puterile cu ea dacă vreau să fac ceva în viață, odată ce am ales acest drum (Vasile Chinschi). Au urmat anii de facultate, în care am avut iarăși parte de profesori de excepție – Vasile Blendea și Florin Mitroi, care alcătuiau un cuplu de dascăli cum rar poate fi întâlnit. După sfârșitul a tot felul de tribulații profesionale care au intervenit în anii imediat următori absolvirii – naveta la Urziceni, la o fabrică de articole sportive, transferul la centrala de resort de la București și apoi la o întreprindere de stoffe pentru mobilă, unde am lucrat până prin 1995 etc. – am îndrăgit lucrul în atelier, am început să-mi apropiu nu numai oamenii, ci și obiectele pe care le pictam. Acestora din urmă le dădeam nume, personificându-le, după care dialogam cu ele în timp ce le reprezentam pe pânză și le modificam mereu poziția până găseam formula optimă de compunere a câmpului plastic. Probabil așa se explică și faptul că naturile mele statice sunt salvate de monotonia predestinatei lor funcții decorative și pot transmite stări de spirit, pot inspira mici narațiuni fanteziste, ludice sau nostalgice.”

Experiența venetiană

Dalia Bialcovski are darul de a spune despre ea lucruri interesante și profunde, lăsând impresia că vorbește despre cu totul altceva. De aceea mi-a fost greu s-o întrerup și m-am mulțumit să dau aprobator din cap, sugerându-i că ar fi bine să-și continue monologul. „Lecțiile marilor maeștri au fost fundamentale și pentru mine. La început de tot mă fascina Grigorescu. Pe parcursul anilor am descoperit alte modele cu care mi-ar fi plăcut să semăn: Edouard Manet, Andre Derain, Marc

Chagall, Mondrian, Rembrandt, Tițian, Tintoretto. Evident, nu m-am apucat să-i copiez, dar ei m-au ajutat enorm să înțeleg cât de importante sunt căutarea limbajului propriu și efortul de a-ți defini un stil, de a-ți dori cu obstinție să fii un artist unic, înainte chiar de a-ți dori să fii un artist important. Am fost, în urmă cu vreo câțiva ani, cu o expoziție personală, la Veneția. Proiectele personale care au auzat au fost legate de perioada pe care am petrecut-o în acel oraș fascinant. Am rămas marcată și acum de tot ce am văzut acolo, și mai ales de oameni, de venetieni. Sunt comuni, de statură medie, modești, aducând puțin cu portughezii. În schimb, au conștiința propriei lor importanțe în istorie, știu că au clădit un oraș magnific și, mai ales, au înțeles că adevărata valoare stă în artă. Cu toate că la Veneția există pe fiecare metru pătrat măcar o operă de artă, venetienii continuă să investească și acum, la modul cel mai concret cu putință, în acest domeniu. Nu întâmplător, celebra Bienală internațională de arte inițiată în 1895 se desfășoară și astăzi aici. Există și un muzeu al bienalei, în care sunt păstrate toate achizițiile făcute cu prilejul fiecărei ediții a manifestării. Ce vreau să spun este faptul că nu numai lecțiile marilor artiști sunt importante pentru formarea unui creator tânăr, indiferent dacă acesta este literat, muzician, cineast sau sculptor, ci și lecțiile pe care le pot oferi cei ce știu să prețuiască arta, să-i confere un sens profund și să-i asigure un destin peren în conștiința publică. Veneția este poate cel mai potrivit loc de pe pământ unde o astfel de lecție poate fi învățată pe gratis, mergând pur și simplu pe stradă sau plutind într-o barcă pe apele unui canal. Din păcate, există o amenințare iminentă și pentru venetieni. Mari investitori din SUA, Japonia, China chiar, precum și de prin alte țări au început să cumpere orașul bucată cu bucată, astfel că localnicii sunt nevoiți încet-încet să părăsească malurile lagunei adriatice și să se stabilească pe pământurile «ferme» din împrejurimi. Sigur, Veneția nu va dispărea din această cauză, dar spiritul venetian s-ar putea să aibă mult de pierdut.”

Pledoaria Dalici pentru Veneția a semănat mai mult cu un poem decât cu niște simple impresii de călătorie spuse la o șuetă. Era un semn că viitoarele sale expoziții, aflate acum în stare de latență, vor fi dominate de o componentă lirică evocatoare, ale cărei înțelesuri vor trebui căutate nu neapărat în clasicele peisaje lagunare (care s-ar putea să și lipsească de pe simenze), ci în imagini-metafore ale unei identități geografice și spirituale unice și irepetabile. Până la vernisajele cu pricina însă, eu unul voi rămâne în minte cu o altă imagine-simbol, de această dată din atelierul pictoriței: două scaune de înălțimi diferite pictate față în față, un „el” și o „ea” angajați într-o vechie și mereu nouă discuție despre esența absenței. Sau poate despre altceva, ce mic încă îmi scapă...

Reproduceri în pag. 20

Candid Stoica

Mașinaria timpului a fost pornită, și zeci de autori preiau povestea: Lenau, Byron, Mozart, Goldoni, Alex. Dumas-tatăl, José Marylla y Moral, Pușkin, Max Frisch și chiar N. Breban (într-un roman). Don Juan-ul român se va numi Rogulski, al lui Mozart (libretul Lorenzo da Ponte) Don Giovanni, și cel mai adesea Don Juan va fi spaniol.

Drama *Seducătorul din Sevilla sau Musaful de Piatră*, publicată în anul 1627, evocă figura hidalgo-ului Don Juan Tenorio, care, într-o noapte, la Sevilla, schimbând mantia cu prietenul său, marchizul de la Mota, o seduce pe doña Ana, frumoasa fiică a comandantului de Calatrava Gonzalo de Ulloa, după care îi ucide tatăl în duel.

Pe la 1665, Molière, la cererea trupei sale, a abordat și el subiectul, trezind furia ipocriților care l-au acuzat de necuviință, generând astfel un alt scandal după acela iscat cu piesa „Tartuffe”. Don Juan s-a jucat, cu unele modificări, de 15 ori, cu succese mediocre, după care a fost interzis; Molière deținea rolul lui Sganarel, iar La Grange pe cel al lui Don Juan. În 1973, Thomas Corneille a publicat o ediție în versuri a piesei înlocuind scena finală cu una convențională (Don Juan se va retrage la mânăstire). Textul integral a fost restabilit de abia în 1819. Molière nu și-a publicat niciodată piesa. Povestea manuscriselor lui Molière, comparabilă cu a celor shakespearice, poartă în sine un mister de nepătruns: nu s-a păstrat nimic scris de mâna lui!

În 1847, după o absență îndelungată, textul lui Molière este repus în scenă la Comedia Franceză. După numeroase interpretări tradiționale, în 1932 Meyerhold îl dă o interpretare marxistă, iar în 1952, Brecht face din Don Juan un parazit social. „Don Juan sau dragostea de geometrie” a lui Max Frisch este considerat[de critici un fel de parodie – sinteză.

Un eveniment cultural - Don Juan pe... bulgărește !

Cu timpul, interpretările lui Don Juan se înmulțesc rescriindu-se de sute de ori același mit, care încet, încet începe să se erodeze, eroul devenind doar un seducător nesățios, demonic în colecționarea femeilor. (În Italia șase sute patruzeci, în Germania, două sute treizeci și una, o sută în Franța și nouăzeci și una în Turcia, iar în Spania, o mie trei, contabilizează Leporello)

Ulterior, se ajunge ca Don Juan să devină un nume comun, nemaifiind vorba de Dumnezeu sau de vreo intervenție a supranaturalului.

Dintru-nceput trebuie să scriu că spectacolul Teatrului Popular „Ivan Vazov” din Sofia (regizor Alexandru Morfov, decoruri Alexandru Orlov și Alex. Morfov, costume, Maria Raicinova) beneficiind, în rolul lui Don Juan, de excepționalul interpret Deian Doncov (ras pe cap), ne-a încântat, ne-a entuziasmat, uitând cu desăvârșire de bariera limbii. Pot afirma că am asistat la o transpunere modernă a unei piese clasice. Alex. Morfov este deja cunoscut publicului bucureștean ca autor al admirabilei montări a piesei *Vizita bătrânei doamne* de Fr. Durrenmatt, pe scena Teatrului Național.

Beneficiind de o distribuție cu excelenți și adecvați actori, regizorul bulgar a dezvoltat în spectacol zeci de scene extraordinare de bine și inedit realizate. De pildă, cea din actul doi când Don Juan este pescuit din apele mării de un grup de țărani în urma naufragiului suferit de nava cu care fugise de la Neapole pentru a scăpa de căsătoria cu dona Isabela. Apele mării sunt simbolizate de niște întinse cearceafuri mișcătoare. Revenindu-și miraculos, Don Juan începe să-și exercite, asupra naivelor țărânci, atributele sale de cucericitor infailibil și de adânc cunoscător al sufletului feminin.

Mai pot aminti de scena teribil de edificatoare în care personajul principal, vrând să scape de avansurile donei Elvira, se refugiază, nici mai mult nici mai puțin, în sală, unde descoperă, într-un fotoliu, pe un anumit rând, o tânără spectatoare încercând pe loc să o seducă în... răsetele copioase ale sălii... Neașteptat și inedit moment !

De asemenea, este de menționat relația ciudată, aproape homosexuală, pe care Don Juan o are cu Sganarel în mai multe scene din care se poate deduce că, în lipsa unei parteneri, nu s-ar da în lături în a-l seduce chiar pe valet.

Aș mai putea aminti scenele cu tatăl său, încărcate cu un sarcasm cinic, greu de egalat, în care Don Juan declară că s-a pocăit, bineînțeles mințind, scene care au revoltat, la timpul respectiv pe mulți ipocriți și bigoți.

De asemenea, este de neuitat teribila și faimoasa scenă a întâlnirii eroului cu un sărman cerșetor care este silit, contra plată, să-și

nege cinstea, religia și chiar pe Dumnezeu. Asta numai pentru un ban ! (e adevărat, banul era de aur !). Accentuez acest lucru, deoarece scena respectivă poate fi dată ca exemplu în România în care unii comentatori de la anumite canale de televiziune fac același lucru numai pentru faptul că sunt gros retribuiți de patronii care i-au angajat în acest scop abject. Scena, așa cum s-a jucat, este, în mod sigur, rescrisă de regizor pentru că ea nu apare nici în textul francez, nici în traducerea românească din 1955 semnată de Alex. Kirilțescu și se presupune că regizorul ori a conlucrat cu Molière, ori a cunoscut o celebră anecdotă în care un cunoscut personaj al acelor zile (cavalerul de Roquelaure) se distra împingând un om sărac la „osânda veșnică” contra unei sume de bani pe care i-o plătea pentru fiecare blasfemie.

Trebuie să menționez că regizorul are o atracție deosebită pentru instrumente și ustensile moderne înarmându-l pe Don Juan, pe lângă floretă, cu o armă de foc. Astfel Comandorul este ucis cu un foc de pistol, iar unul din frații Elvirei este rănit tot cu aceeași armă. Ca urmare a acestor predilecții, Don Juan și Sganarel, în finalul părții întâi a spectacolului, pentru a scăpa de urmăritori, folosesc... bicicletele !

Este de admirat jocul modern, nervos, de multe ori fremătător, pasionat, al celor doi actori ai rolurilor principale – Deian Donkov (Don Juan) și Zahari Baharov (Sganarel) – care se completează reciproc, ca doi parteneri ideali, realizând în final, amândoi, o mare performanță artistică, demnă de invidiat.

O coincidență: amândoi actorii au aceeași înălțime !
O ciudățenie: în fotografiile din interesantul program de sală, Donkov (Don Juan) are păr. În spectacolul de la București, Donkov e ras pe cap !

Cuplul Morfov - Doncov ne-a oferit un Don Juan care nu este un seducător de duzină sau un colecționar prozaic de femei, ci un adevărat bărbat neînfricat, un erou orgiastic și provocator !

În schimb, finalul spectacolului, pe care îl așteptam, mărturisesc, cu sufletul la gură, mi s-a părut că îi lipsește dramatismul, fiind telefonat, cum se spune în limbaj teatral, deși are o punere în scenă grandioasă: Don Juan și Comandorul stau la o masă suspendată, enormă (cât toată scena). Între ei se află o lumină puternică prin care se străvede că „plouă” o pulbere care ne poate da impresia că ar fi cenușă. Don Juan înaintează curajos spre Comandor însă la jumătatea drumului lumina puternică și cenușa care curge abundent îi acoperă în întregime ființa fizică !

În concluzie: am fost martor la un admirabil spectacol cu o piesă clasică, într-o limbă străină, tradus cu un procedeu modern, audiat de o sală în care se afla, ca simplu spectator, chiar directorul Teatrului Național, I. Caramitru !

Să fi fost, oare, în interes de serviciu ?

Vitrării

Nichita aniversar

Anul acesta, 2013, ar putea fi declarat, pe bună și necesară dreptate, ANUL NICHITA STĂNESCU. Se împlinesc, în acest an, 80 de ani de la nașterea marelui poet. Și se împlinesc, de asemenea, 30 de ani de la trecerea sa în eternitate. Așadar: 50 de ani de viață (1933-1983); 30 de ani de la marea trecere (1983-2013); 80 de ani pe care ar fi trebuit să-i trăiască (1933-2013). Multe se pot și trebuie spuse cu acest prilej – și cea mai mare îndatorire revine criticilor/historicilor literari. Multe se pot adăuga, din partea celor ce l-au cunoscut – și au datoriat de a depune mărturie. Personal, nu fac parte din apropierea poetului, deși m-am bucurat a-i fi în preajmă în câteva momente. Două întâmplări mă determină, însă, și pe mine să depun (o) mărturie; să dau *samă*, cum ar zice cronicarul. Iată-le.

„Nichita a murit, Sandy, înțelegi?”

Era în 13 decembrie 1990. La Belu. Se comemorau șapte ani de la stingerea și intrarea în nemurirea Logosului a lui Nichita Stănescu, celălalt *poet nepereche* ce-și doarme somnul alături de Eminescu. Aici, la Belu (unde mă aflam) pe crucea-troiță din lemn, prins în firida candeliei, aproape neobservat, am zărit un bilet; scris pe un caiet școlăresc de matematică, pus de cineva care ajunsese înaintea tuturor. Citesc: „*Nichita a murit, Sandy, înțelegi? / A murit // Nu, nu înțeleg / Nu, nu înțeleg / Nu, nu înțeleg*” – și o semnătură stângace (de vârstă, desigur, și de emoție): Sanda Spahiu. Îmi amintesc, revăd ceea ce scria Alexandru Condeescu în „Albumul memorial” din 1984: „Mă gândesc la cât de iubită este poezia lui Nichita Stănescu de fiecare nouă generație care o redescoperă pe cont propriu”. Și-mi amintesc, de asemenea, de poezia-testament a lui Nichita – „Către generația tânără” – apărută pentru prima oară în numărul omagial al revistei „Viața Capitalei”, editat în acea zi de 13 decembrie 1990. O citez în întregime:

*Nici o diferență nu este
între inima mea și inima ta
nici o diferență nu este
între ochiul meu și ochiul tău*

*Nu-i așa că la mine e toamnă
și că la tine e primăvară
nu-i așa, nu-i așa, nu-i așa?*

*Nici o diferență nu este
între cel care moare
și cel care se naște!*

*Ah, voi scumpilor,
ocoliți dacă puteți durerea
înlocuiți-o dacă puteți
cu mirarea*

*Vă zic: dacă puteți
chiar cu Mirarea!
Mirarea”.*

...Pun cu grijă bilețelul la loc, în buzunarul luminat al mormântului, aprind o lumânărică la căpătâiul lui Nichita, una la cel al lui Eminescu – și mă îndepărtez clătinat, în înserarea care cade oblic.

„Cântece la drumul mare”

Cea de-a doua întâmplare s-a petrecut cam în același timp – și ea semnifică apariția volumului de poezii „Argotice”, pe care Nichita îl mai numea și „Cântece la drumul mare”. La apariție, părerea au fost împărțite: care pro, care contra. Dincolo de savoare lecturii, tipărirea „argoticelor” (cam mult spus așa) vine să completeze, firesc și necesar, imaginea poetului. Aceste „argotice” țin mai ales de începuturile poetice ale lui Nichita Stănescu, când, om fiind, tânăr fiind, lumea îl asalta și cu tentații olfactive, nu doar spirituale. Mai aproape de însușirea ce dă titlul cărții sunt poeziile scrise în anii 1954-1955, când poetul avea vârsta de 21-22 de ani. Dincolo de joc, însă, poeziile trec adesea în seriozitatea ideii. Dar să ne păstrăm în latura „de lume” și să citim împreună primele versuri din poezia de debut (în carte, 1954; debutul în presă având loc în 1957) botezată „Cântec la drumul mare”:

„Motan m-aș fi dorit să fiu / cu gheare și mustețe lungi / cu coada-n sus, cu blana-n dungă / c-un ochi verzui și-un ochi căpriu // La ceasul când târâș-grăpiș / zăpada nopții se adună / eu cocoțat pe-acoperiș / să urlu a pustiu la lună // Și-atuncea șapte gospodine / să dea cu bolovanu-n mine / și să mă-njere surd de Domnul / că le-am stricat, urlând, tot somnul // De sus. Din vârful săptămânii / să le răspund rânjind scârbos: / Iubesc doar locul, nu stăpânii / precum fac câinii pentru-un os”. În „Aurica”, pretendentă la mărițiș: „Când se-ntoarce de la el / spârc pe ea un porumbel / Peștioarele îi spun / că-i semn bun”. Poezia „La poartă”, într-o manieră populară: „Vaselica din Socoli / suferă de șapte boli / una-n suflet, trei în ea / și-alte trei la bidinea / c-a făcut amor pe bani / cu lichele și golani”. Mai mult sau mai puțin șugubețe se arată a fi, în continuare, poezii de genul: „Bocet”, „Timpul”, „În cârciuma lui Malastropu”, „Primăvară”, „Bilet”, „În Tei”, „Înger verde”, „La ieșire din lucarnă”. Cu cât ne afundăm mai mult în carte, însă, poemele se rotunjesc pe idei majore, pentru ca în ultima poezie, conștient de perioada parcursă, Nichita să exclame: „Te pierd, adolescență, fruct trecător al toamnei, la un ospăț”... De acum s-a isprăvit cu jocul; începe calvarul pe golgota geniului.

Ion Andreiță

Istoria romanțată a unui tablou

Era prin ianuarie, 1970, când pășeam în casa medicului și scriitorului avangardist Sașa Pană. Intenționam să fac un interviu și avusesse amabilitatea de a mă primi în laboratorul său de creație.

Aici, s-au petrecut multe întâlniri ale avangardiștilor, aici a funcționat redacția revistei “UNU”, aici a pulsat avangarda.

Cu acel prilej, aveam să admir prima dată, în original, una dintre lucrările de primă mărime ale avangardei, o pictură de referință pentru curentul modernist, un tablou suprarealist în adevărata accepțiune a termenului.

I-am luat un interviu lui Sașa Pană despre Demetrescu-Buzău-Urmuz, personaj emblematic și, totodată, misterios al literaturii moderne, care s-a ilustrat prin verva scrierilor sale, puține la număr, dar consistente în conținut. Urmuz a dobândit și o bună recunoaștere internațională, fiind de multe ori alăturat lui Alfred Jarry, autor al celebrului “UBU-Roi”.

Am mai fost în casa din strada Dogari încă de câteva ori și l-am reîntâlnit pe Sașa Pană, iar apoi, după 1990, au urmat alte vizite, de data aceasta, la Vladimir Pană, și el om de litere, fost redactor șef la o publicație de mare tradiție și deosebită importanță pentru cultura românească, “Albina”.

După ce am revăzut pictura de câteva zeci de ori, am reîntâlnit-o cu puțin timp în urmă, pe 21 februarie, anul curent, la licitația de avangardă a casei “Artmark”.

Secțiunea expresionism-avangardă avea un număr mare de tablouri. Între ele, unul într-adevăr de excepție estimat la un preț foarte lax, o sută, până la două sute de mii de euro. Tabloul intitulat “Poetul Geo Bogza arată capului său peisajul cu sonde”, opera lui Victor Brauner, are dimensiunile de 74x111 cm și a fost realizat în 1929, la Buștenari (jud. Prahova). Este vorba despre un tablou care, solitar, poate susține singur o licitație și, fără discuție, o expoziție de pictură.

Este interesantă istoria acestei piese. În 11 iulie 1929, Victor Brauner a venit în vizită la prietenul Geo, poet și “om de afaceri”, proprietar de sifonărie, unde, simțindu-se bine, a zăbovit mai mult timp. Distracție cu persoane grațioase, fotografii, plimbări, agape, discuții până spre zori, dar și pictură. Așa că, în acest timp, a făcut un desen și susnumita lucrare pe pânză, pe care, la plecare, în 26 iulie 1929, i-a lasat-o, dăruind-o prietenului Geo. Acesta a plasat-o pe „simeza” sifonăriei proprii, din Buștenarii aflați în preajma Câmpinei.

După mai bine de doi ani, sâmbătă, 30 ianuarie 1932, la Buștenari, descinde dintr-o birjă Sașa Pană, care vine cu treburi editoriale, în vederea publicării volumului „Poemul invectivă”. Au loc discuții prietenești, presărate însă și cu asperități în legătură cu viitoarea apariție editorială și, la un moment dat, Geo, pentru a edulcora atmosfera, îi oferă lui Sașa pânza creată de Victor, invocând diplomatic motivul că l-ar incomoda la “locul de muncă” !...

Sașa Pană, cunoscut ca un strateg al avangardei, dar și ca un meticulous păstrător al diferitelor suveniruri avangardiste, îi acceptă pe loc propunerea și, deloc incomodat de dimensiune, preia pânza, așa că, a doua zi, duminică, după cum scrie Bogza în “Jurnalul de adolescență și tinerețe”, “Sașa se suie în trăsură, mă sărută și pleacă”. Misiunea lui Sașa fusese realizată, luase manuscrisul “Poemului invectivă”, care va fi tipărit de tenacele scriitori, în editura “Unu”, iar tabloul va fi plasat, ulterior, la primul etaj al locuinței sale din zona Făgădăului. Dar, pentru că pânza era prea mare, nefiind montată pe șasiu, Sașa a pliat-o pentru a o introduce în geamantan.

Afară de aluziile erotico-petrolifere, personajul Geo, care apare în lucrare, are o caracteristică efeminată, pentru un corp androgin. Este vorba despre sânii de femeie, acele țâțe atât de evocate de Geo Bogza în scrierile sale, pe care prietenii săi doriseră chiar să le substantivizeze în “bogze”, iar scriitorul dorea ca titlul cărții sale din 1929, “Jurnal de sex”, să fie chiar pluralul cuvântului nou creat: “Bogze”.

A fost nevoie de intervenția energică a lui Ilarie Voronca pentru a se stabili titlul final al volumului, tipărit la Paris, în colecția “Integral”.

Tabloul a constituit punctul forte al licitației, sarea și piperul acelei seri și, în câteva minute, lucrarea a fost adjudecată cu suma de 120 000 de euro. Fericitul câștigător o va lua acasă, iar lucrarea va păși, după opt decenii, locul ei bine stabilit, din casa avangardistului.

Tablourile au și ele soarta păsărilor călătoare, numai că, lucrările de artă nu se mai întorc niciodată în cuibul lor.

Florin Colonaș

Eveniment cultural

(urmare din pagina 17)

dintre care, 622 piese vocale, 158, instrumentale, însoțite de nouă comentarii ale unor personalități marcante din cultura românească contemporană.

Un moment de referință în cadrul Antologiei îl reprezintă înregistrările cuprinse în cd-ul nr 4 cu melodii vocale și instrumentale din repertoriul lăutarilor dinastici bucureșteni din perioada interbelică din creațiile cărora George Enescu a extras teme și tehnici instrumentale în Rapsodii, Sonate etc.: Angheluș Dinicu, autorul celebrei piese Ciocărlia și horei Florica, Cristache Ciolac, G.A. Dinicu, Sava Pădureanu, Dumitrache și Năstase Ochialbi, Grigoraș Dinicu.

Lucrarea valorifică în premieră absolută națională și mondială Manuscrisul George Enescu – Cristache Ciolac descoperit de către muzicologul Viorel Cosma în arhiva documentară a Bibliotecii Uniunii Compozitorilor din România.

Despre istoria acestui neprețuit document se cuvine să zăbovim pe îndelete cu o altă ocazie, aceasta și pentru faptul că lumea muzicală din România și de pe mapamond, cu siguranță, în acest an 2013, când la București va avea loc o nouă ediție a Festivalului Internațional “George Enescu”, va fi marcată trăind o revelație nebanuită cu privire la izvoarele de inspirație ale creației enesciene.

În atenția colaboratorilor noștri!

Vă rugăm să nu mai angajați publicarea articolelor dvs. și în alte publicații după ce ați primit confirmarea că vor apărea în revista *Bucureștiul literar și artistic*.

Dacă doriți să le retrageți de la noi, sunteți liberi să o faceți, dar vă rugăm să ne anunțați din vreme pentru a nu ne pune în jenanta situație de a le scoate din pagină în stadiul de corectură sau de tipar.

Dorim să rămâneți cât mai apropiați de revista noastră, vă apreciem colaborările, dar repetarea unor astfel de situații ne va obliga să renunțăm la textele dvs.

Redacția

BUCUREȘTIUL LITERAR ȘI ARTISTIC

Revista apare cu sprijinul

Fundației **Avocat HURMUZ AZNAVORIAN**

Director: COMAN ȘOVA (Tel: 0212101693; 0722623622)

Redactor șef: Florentin Popescu (Tel: 0213177508; 0762865074)

Seniori editori: Acad. Mihai Cimpoi, Acad. Nicolae Dabija, Acad. Valeriu Matei, Acad. Gh. Păun, Acad. Vasile Târâțeanu, Ion Brad, Radu Cârnci, Horia Zilicru, Adrian Dinu Rachieru, Ion Dodu Bălan

Corespondenți speciali: Theodor Damian (New York), Alexandru Cetățeanu (Canada), Jean-Yves Conrad (Paris), Leo Butnaru, Vasile Căpățână (Chișinău)

Compartimente:

Literatură, critică și istorie literară: Florentin Popescu

Publicistică: Ion Andreiță

Teatru: Candid Stoica

Film: Călin Stănculescu

Arte plastice: Corneliu Ostahie

Muzică: Dan Anghelescu

Corectură: Ion Haineș

Redacția: Corneliu Antoniu (Galați), Florea Burtan (Alexandria), Aurel Sasu (Cluj-Napoca), Gheorghe Andrei Neagu (Focșani), Ovidiu Dunăreanu (Constanța), Aurel Pop (Satu Mare), George Vulturescu (Satu Mare), Iuliana Paloda-Popescu (București), Romulus Lal (București), Valeriu Stancu (Iași), Valeria Manta-Tăicuțu (Râmnicu Sărat), Florea Miu (Craiova), Virgil Diaconu (Pitești), Lucian Mănăilescu (Mizil), Gheorghe Dobre (Slobozia), Ioan Barbu (Rm. Vâlcea), Mihai Stan (Târgoviște), Mariana Pândaru-Bărgău (Deva), Ioan Radu Văcărescu (Sibiu)

Culegere, machetare și prezentare grafică:

Raluca Tudor (Tel: 0720773209)

Manuscrisele se primesc pe adresele de e-mail și site:

revistabucurestiulliterar@yahoo.com

ralucatudor2000@yahoo.com

www.bucurestiul-literar.ro

Întreaga responsabilitate pentru conținutul textelor revine autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Revista poate fi procurată de la Librăria Muzeului Național al Literaturii (Bd. Dacia, București) sau direct de la redacție (Calea Griviței nr. 403, Bl. R, Sc. I, sector 1, București, tel.: 0720773209)

DALIA BIALCOVSKI

„Până la vernisajele cu pricina însă, eu unul voi rămâne în minte cu o altă imagine-simbol, de această dată din atelierul pictoriței: două scaune de înălțimi diferite pictate față în față, un „el” și o „ea” angajați într-o veche și mereu nouă discuție despre esența absenței. Sau poate despre altceva, ce mie încă îmi scapă...” (C.O.)

